МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Навчально-методичний посібник

Укладач Л. Р. Лукіна

Умань 2024

УДК: 37.016:811.162.1(075.8)

Рецензенти:

Коваль Валентина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання, в.о. декана факультету філології та журналістики, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Торчинський Михайло Миколайович, доктор філологічних наук, професор кафедри української філології, Хмельницький національний університет;

Яцишин Олег Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради факультету філології та журналістики
(протокол № 13 від 29 травня 2024 року)

Інноваційні технології навчання польської мови: навч.-метод. посіб./ МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Л. Р. Лукіна. - Умань: Візаві, 2024. - 160 с.

Сучасність настійно вимагає перетворювати навчальний процес на плідну, творчу, конструктивну, взаємно-зацікавлену взаємодію, синтез навчання й самонавчання, пізнання і діяльності, мотивації та інтересу, освоєння набутого досвіду і продукування нового. У системі підготовки педагогічних кадрів ця проблематика сфокусована в курсі «Інноваційні технології навчання польської мови», опанувати який допоможе пропонований навчально-методичний посібник. Він розкриває теоретичні, практичні, організаційні аспекти навчання польської мови з використанням інноваційних технологій як спілкування в діалозі культур, інноваційні методичні технології, репрезентує сучасний погляд на навчання усіх видів мовленнєвої діяльності, формування соціокультурної компетенції учнів, особливості використання ІКТ у школі.

Рекомендований в умовах змішаного навчання для здобувачів вищої освіти ОС «магістр» (денної й заочної форм), які навчаються за освітньою програмою 014 Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (польська)).

УДК: 37.016:811.162.1(075.8)

© Лукіна Л. Р., уклад., 2024

ЗМІСТ

Передмова……..5

РОЗДІЛ І. Теоретичні основи використання інноваційних технологій навчання…….....6

Тема 1. Інноваційні технології навчання в системі освіти……6

Тема 2. Інноваційні технології навчання: умови запровадження, різновиди, зміст, особливості……..21

Тема 3. Особливості використання традиційних та інноваційних педагогічних технологій…….……..46

Тема 4. Проблема інноваційної діяльності у педагогічній теорії та практиці.…….……59

РОЗДІЛ ІІ. Структура та характеристика інноваційних технологій навчання у професійній діяльності учителя польської мови…….....65

Тема 5. Інноваційні технології навчання у професійній діяльності майбутніх учителів польської мови.……...…….65

Тема 6. Інтерактивні методи як складова інноваційних технологій навчання польської мови в сучасній школі……..……73

Тема 7. Інформаційна культура майбутнього учителя польської мови.……..……..83

Тема 8. Проєктні технології навчання польської мови.……...……..100

Тема 9. Використання електронних підручників з польської мови в освітньому процесі.…….……111

Тема 10. Використання глобальної мережі Інтернет у вивченні польської мови, її можливості та ресурси…….…….120

Практичне заняття 1. Інноваційні технології навчання в системі освіти.....133

Практичне заняття 2. Інноваційні технології навчання: умови запровадження, різновиди, зміст, особливості…….134

Практичне заняття 3. Особливості використання традиційних та інноваційних педагогічних технологій.……..……..135

Практичне заняття 4. Проблема інноваційної діяльності у педагогічній теорії та практиці майбутніх учителів польської мови.……..….136

Практичне заняття 5. Інноваційні технології навчання у професійній діяльності майбутніх учителів польської мови ……...…137

Лабораторне заняття 1. Інтерактивні методи як складова інноваційних технологій навчання польської мови в сучасній школі …….....138

Лабораторне заняття 2. Інформаційна культура майбутнього учителя польської мови. ……...139

Лабораторне заняття 3. Проєктні технології навчання польської

мови…….....140
Лабораторне заняття 4. Використання електронних підручників з польської мови в освітньому процесі ……...……141
Індивідуальні навчально-дослідні завдання……...142
Рекомендації до написання ІНДЗ……143
Зразок тестових завдань з ІТНПМ……...145
Рекомендована література……159

ПЕРЕДМОВА

Сучасний стан розвитку освіти України передбачає розвиток інноваційного потенціалу суспільства й особистості. Адже за умов трансформації українського суспільства особливого значення набуває формування високої освіченості та культури, нових життєвих компетентностей особистості, мобільності та гнучкості її соціальної поведінки, уміння швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення й нести відповідальність за її наслідки.

Сьогодні інформаційні технології стали важливою складовою сучасного світу. Гаджети та інтернет надають доступ до великої кількості корисної інформації, полегшують життя людей, надають можливість вільно спілкуватися у зручний час, миттєво отримувати інформацію. Володіння комп'ютерними технологіями на сучасному етапі розвитку визначає кваліфікацію спеціаліста будь-якої сфери діяльності, що потребує відповідного рівня інформаційної культури. З огляду на це, одним із завдань сучасного педагога є необхідність використання різноманітних технік у поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями.

Інноваційна діяльність дає широкі можливості професійного зростання педагогу, допомагає прогнозувати результати навчання, спонукати учителя до саморозвитку. З упровадженням інноваційних технологій в освітній процес важливими є виявлення запитів із упровадженням інновацій, психологічна підтримка інноваційної діяльності; діагностика ефективності інновацій; адаптації педагогів (педагогічна, методична, психологічна).

У запропонованому навчально-методичному посібнику здійснена спроба окреслити шляхи розробки та впровадження різних інноваційних технологій навчання, в залежності від мети, змісту, засобів навчання, рівня підготовленості та можливостей навчально-матеріальної бази закладу освіти; розглянути філософсько-соціологічні й соціально-психологічні аспекти інтегрованої професійної підготовки фахівців, зокрема майбутніх учителів польської мови.

Навчально-методичний посібник складається з двох розділів. Перший розділ «Теоретичні основи використання інноваційних технологій навчання» містить вихідні положення, які зумовлюють зміст, цілі, методи, принципи та підходи до навчання іноземної мови з використанням інноваційних технологій. У другому розділі «Структура та характеристики інноваційних технологій навчання у професійній діяльності учителя польської мови» приділено увагу інноваційним формам і методам навчання, використанню інтерактивних технологій, інформаційному освітньому середовищу, організації проєктного навчання, використанню електронних підручників та дистанційних технологій навчання польської мови.

У роботі над навчально-методичним посібником були використані матеріали як теоретичного, так і практичного характеру для забезпечення повноцінної роботи студентів з дисципліни «Інноваційні технології навчання польської мови». Матеріали практичного характеру можуть бути використані під час викладання дисциплін: «Практичний курс польської мови» та «Сучасна польська мова».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

ТЕМА 1. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

ПЛАН

1. Сутність і взаємозв'язок понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології».
2. Традиційні технології навчання: мета, засоби, позитивні здобутки і межі застосування.
3. Традиції та інновації в педагогічній сфері.

1. Сутність і взаємозв'язок понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології».

Будь-яка технологія навчання – це детально виважена модель спільної діяльності з проектування, організації та проведення навчально-виховного процесу, з безумовним забезпеченням максимально комфортних умов як викладачеві, так і студентові.

Думки про технологізацію освіти понад 400 років тому висловлював ще Ян Амос Коменський, видатний чеський мислитель, педагог, письменник. Він виокремлював, передусім, вміння правильно визначати мету, обирати засоби її досягнення, формулювати правила користування цими засобами. Елементи технологічного підходу можна знайти і в працях видатних іноземних і вітчизняних педагогів – Ф.А.В. Дістервега, Й.Г. Песталоцці, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського та інших.

Розвиток технологій навчання у світовому освітньому просторі XX – початку XXI сторіччя **можна умовно розділити на три етапи**, кожен із яких характеризує переважання тієї чи іншої певної тенденції.

Головною тенденцією **першого етапу (1920 – 1960-ті роки XX ст.**) було підвищення якості викладання, яке вважали мало не єдиним шляхом, що вів до ефективного навчання. Вживалися спроби посилення ефективності викладання через підвищення інформаційного рівня навчання за допомогою використання засобів масової комунікації.

Другий етап (1960 – 1970-ті роки) характеризувало перенесення наголосу на самий процес навчання, що було пов'язане з розвитком концепції програмованого навчання, яке вимагало суворого врахування вікових та індивідуальних відмінностей учнів. Увага до процесу навчання призвела до теоретичного усвідомлення та практичного обґрунтування того факту, що саме він визначає методику навчання та є критерієм педагогічно-виховального

успіху загалом.

Наслідками застосування машинного та програмованого навчання в США стали індивідуалізація та персоніфікація навчального процесу. Якщо до 1960 року навчальні посібники були призначені переважно для навчання групи учнів, то від 1960 р. – індивідуалізація навчання стала центральним пунктом планування та виробництва засобів навчання. Як засіб індивідуалізації навчання, навчальну програму в цих проектах було поділено на порції, до яких були розроблені інструкції, підібрано дидактичний матеріал, аудіовізуальні та інші засоби навчання. Ці порції дістали назви «модулів», «одиниць навчання», «навчальних пакетів».

Третій етап, сучасний, характеризує розширення сфери педагогічної технології. Якщо раніше її функції зводили фактично до обслуговування процесу навчання, то нині – *педагогічна технологія відіграє провідну світоглядно-методологічну роль* у плануванні та організації процесу навчання, в розробці методів і навчальних засобів.

До засобів навчання належать: документи, матеріальні об’єкти, а також люди, взаємодія з якими веде до здобуття знань.

Засоби навчання поділяють на навчальні засоби, які фахово створені для навчання, та об’єкти довкілля. Порядок дослідження можливостей засобів навчання зазвичай збігається з винаходом чергової технологічної новинки. (Винятком є програмоване навчання, ідеї якого було висловлені ще в 1930-х роках, а їх реалізація стала можливою лише на початку 1950-х років).

Характерною тенденцією розвитку сучасних педагогічних технологій є використання системного аналізу у розв’язанні практичних питань, пов’язаних зі створенням та використанням навчального устаткування та технологічних засобів навчання. Головним критерієм системного аналізу на всіх рівнях (від планування навчальних засобів до впровадження їх у процес навчання) загалом є критерій оптимальності. Застосування системного аналізу у створенні та використанні засобів навчання є, безумовно, позитивною та перспективною справою. Ретельне планування діяльності викладача та учнів робить прогнозування результатів навчання більш обґрунтованим.

Сучасні науково-технологічні та соціальні процеси швидко і кардинально змінюють умови праці та зміст діяльності людини. Змінюється характер тих знань, навичок та засобів діяльності, що їх повинен мати фахівець. У зв’язку з цим, як надзвичайно гостра, постає проблема цілей, змісту та технології професійної підготовки фахівців пріоритетних галузей, які є локомотивом технологічного розвитку національної економіки. В Законі України «Про вищу освіту» в редакції від 14.06.2014 року спеціально відмічена важливість державної підтримки підготовки фахівців «для пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної та

педагогічної діяльності» .

Розвиток педагогічних технологій не варто розглядати як еволюційно-поступовий, планомірний і послідовний процес, натомість, він час від часу супроводжувався певними сплесками.

По-перше, відбувалося розширення бази педагогічної технології. Крім аудіовізуальної освіти та програмованого навчання, фундамент педагогічної технології надбудовували інформатика, теорія телекомунікацій, педагогічна кваліметрія (науково обґрунтована оцінка та системна діагностика професійної діяльності), системний аналіз і педагогічні науки (психологія навчання, теорія керування пізнавальною діяльністю, організація навчального процесу, наукова організація педагогічної праці).

По-друге, змінювалася методична основа педагогічної технології, здійснювався перехід від вербального до аудіовізуального навчання.

По-третє, починалася активна підготовка професійних педагогів-технологів. Став масовим випуск новітніх аудіовізуальних засобів, таких, як відеомагнітофон, карусельний кадропроектор, поліекран, електронна дошка, рейкова система кріплення схем, блокнотна дошка для писання фломастером, синхронізатори звуку та зображення тощо. У цей період технологію навчального процесу розробляли на засадах системного підходу, а дослідники розуміли педагогічну технологію як вивчення, розробку та застосування принципів оптимізації навчального процесу на ґрунті новітніх досягнень науки та техніки.

Відтак сучасному суспільству потрібен фахівець з іншою типологічною структурою особистості, який був би спроможний до саморозвитку та самовизначення в різноманітних складних ситуаціях, міг би чітко визначати свою роль у професійній діяльності, бути відкритим до прийняття професійного досвіду інших, спроможним до рефлексії та психологічно готовим до виконання професійної діяльності і використання освітніх нововведень.

Між тим, розвиток вищої школи з її сформованими закономірностями, принципами, формами та методами навчання не завжди оперативно реагує на новітні навчальні технології у закладі вищої освіти, а іноді й стримує впровадження нових прийомів і способів навчання. Розвиток педагогічної науки і прикладні аспекти методики навчання не завжди корелюються; перша нерідко лишається надто академічною, другі – надто практичними. Необхідна, отже, проміжна ланка, яка дала б змогу дійсно сполучити теорію з практикою. Функції прикладної дидактики, на нашу думку, може перебрати на себе технологія навчання.

Поняття **«технологія навчання»** пробивалося в освітянський процес кілька десятиріч, оскільки в освіті панувало дидактичне визначення способів навчання і виховання (тяглість цієї традиції лічать століттями, якщо вести

відлік від педагогіки Стародавнього світу та доробку Я.А. Коменського). Але все змінюється, і в педагогіці, мов у дзеркалі, відбилися характерні риси науково-технічної епохи, яку відкрило XX сторіччя. Адже саме на початку XX ст. відбулася спершу технічна революція, потім технологічна – «перехід від машин до системи діяльності», які змінили спосіб, темпи і характер суспільного виробництва.

Техніка владно позначилася не тільки на розвитку певної галузі науки чи виробництва, а й на навчальному процесі. Вона увірвалася в нього, диктуючи свої правила і закони. Так, у 1950-х роках у вищому і середньому навчальних закладах з'явилася безліч усіляких *технічних засобів навчання* (ТЗН). Протягом наступних двох десятиліть на ТЗН покладали великі надії; дехто вважав їх ледве не панацеєю від усіх педагогічних проблем. Згодом прийшло розуміння, що техніка – це позитивний, але аж ніяк не вирішальний чинник в освіті; її потрібно використовувати не замість викладача (на жаль, були й такі судження), а там, де це доречно і виправдано.

З упровадженням техніки до навчального процесу на Заході повели мову про «технології в навчанні», згодом – про «технологію навчання», пов'язуючи ці терміни саме з ТЗН.

Термін «педагогічна технологія» з'явився на шпальтах закордонних видань, у назвах багатьох педагогічних журналів високорозвинених капіталістичних країн. У США – це журнал «Педагогічна технологія» (починає видаватися з 1961 року), у Великобританії – «Педагогічна технологія і програмоване навчання» (1964), аналогічні видання – в Японії (1965) та Італії (1971). У 1967 році в Англії створено Національну раду з педагогічної технології, у США – Інститут педагогічної технології.

Якщо узагальнити погляди на розвиток поняття «педагогічна технологія», то можна простежити їх залежність від таких нововведень:

- 1946 рік – запровадження плану аудіовізуальної освіти в університеті штату Індіана США (автор – Л.К. Ларсон);
- 1954 рік – висунення ідеї програмного навчання (автор – Б.Ф. Скіннер);
- 1961 рік – відкриття відділення технології навчання в університеті Південної Каліфорнії (керівник – Д.Д. Фіні);
- 1968 рік – розробка і впровадження мови програмування ЛОГО в школі (Масачусетський технологічний інститут США, керівник – С. Пейперт);
- 1976 рік – створення першого персонального комп'ютера «Apple» (автори – С. Джобс, С. Вознік);
- 1981 рік – застосування з навчальною метою спеціальних програмних засобів дисплейних класів;
- 1990 рік – використання інтерактивних технологій в освіті.

До подальших дискусій з уточнення поняття «педагогічна технологія» долучалися відомі вчені: Д.Д. Фіні, А.Е. Ламсдей, Р.Т. Томас, П.Д. Мітчелл, Д. Блум, Г. Гейс та інші. Чи не найповніше дослідив цю проблему англійський науковець П.Д. Мітчелл. На сторінках «Енциклопедії педагогічних засобів, комунікацій і технології» (Лондон, 1978) він вказує: «Не будучи синонімом «засобу навчання», педагогічна технологія являє собою міждисциплінарний конгломерат, що має зв'язки (відносини) фактично з усіма аспектами освіти – від короткого навчального фрагмента до національної системи з усіма її функціями». Зробивши докладний аналіз численних визначень, автор дійшов висновку про існування множинності тлумачень і назв педагогічної технології: педагогічна психотехнологія, педагогічна інформація і технологія комунікації, технологія педагогічного менеджменту, технологія педагогічних систем, технологія педагогічного планування. Уважно проаналізувавши 102 джерела (монографії та статті), П.Д. Мітчелл формулює остаточне визначення педагогічної технології: «**Педагогічна технологія є галуззю досліджень і практики (в межах системи освіти), що має зв'язки з усіма аспектами організації педагогічних систем і процедурою розподілу ресурсів для досягнення специфічних і потенційно відтворюваних педагогічних результатів**» . Це формулювання є, на наш погляд, найбільш вдалою спробою об'єднання всіх відомих означень педагогічної технології. Воно дало авторові змогу сформулювати головне завдання педагогів-технологів: оптимальний розподіл людських, матеріальних і фінансових ресурсів для одержання бажаних педагогічних результатів.

В 1979 році Асоціація з педагогічних комунікацій і технологій США опублікувала «офіційне» визначення педагогічної технології: **«Педагогічна технологія – це комплексний, інтегративний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання і керування розв'язанням проблем, що стосуються всіх аспектів засвоєння знань»**.

Щодо дефініції цієї складної наукової категорії, то треба зазначити, що слово **«технологія» (від грецьк. *techne* – «мистецтво, ремесло», *logos* – «поняття, наука, навчання»)** – означає сукупність знань про способи та засоби здійснення різних виробничих процесів (наприклад, технологія металів, хімічна технологія, технологія будівництва тощо).

Попри розбіжні тлумачення, об'єднуючим для більшості дослідників є розуміння того, що *технологія як процес являє собою керовану систему з передбачуваним результатом*, а на сторінках наукових видань з'явилися численні поняття: «технологія навчання», «освітні інновації», «технології в освіті» тощо.

Підсумовуючи стислий огляд входження поняття технології в педагогічну

сферу, звернемо увагу на те, що **розрізняють поняття освітньої, педагогічної та навчальної технології**.

Так, **під освітньою технологією** розуміють упорядковану систему дій, що призводить до гарантованого досягнення цілей освіти. Прикладами освітніх технологій можуть бути концепції освіти, освітні системи, наприклад «Система освіти України», «Болонський процес в освіті», «Гуманістична концепція освіти» тощо.

Педагогічна технологія (технологія навчання у широкому розумінні) – це упорядкована система дій, виконання яких призводить до гарантованого досягнення педагогічних цілей, наприклад проблемне навчання, кредитно-модульне, розвивальне тощо. Отже, якщо освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти, то педагогічні технології втілюють тактику їх реалізації.

Нарешті, **технологія навчання** – це педагогічно, валеологічно (від латинського слова valeo – здоров'я; валеологія – галузь знань про індивідуальне здоров'я як індивіда, так і суспільства в цілому) та економічно обґрунтований процес гарантованого досягнення результатів навчання.

У плані творчої самореалізації викладача нас цікавить побудова саме технології навчання, яка являє собою сукупність методів та засобів для реалізації певного змісту навчання у межах одного предмета чи окремих різновидів навчальної діяльності.

Відтак, виникає питання про відмінності між поняттями «технологія навчання» та «методика навчання», які нерідко вживають як тотожні, хоча це і не зовсім вірно. У технологіях більше репрезентовані процесуальні та кількісні компоненти, а у методиках – змістові та якісні. Технології відрізняються від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох «якщо» (якщо викладач талановитий, якщо учні здібні, якщо умови сприятливі, тощо). У реальному навчальному процесі відбувається змішування методик і технологій: іноді методики входять до складу технологій, іноді, навпаки, ті чи ті технології – до складу методики навчання.

Згідно з висновками відомої дослідниці Г.М. Романової, **ключовими характеристиками технологій навчання є**:

1. **Концептуальність**. Кожна технологія має спиратися на певну наукову концепцію.

2. **Системність**. Технологія повинна мати такі ознаки системи, як логіку процесу, взаємозв'язок усіх його елементів, цілісність.

3. **Керованість**, що передбачає можливість цілеутворення, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобів та методів з метою коригування результатів.

4. **Ефективність**. Технологія має бути ефективною за результатом та

оптимальною за витратами, повинна гарантувати цілковите досягнення результату навчання.

5. **Відтворюваність**. Маємо на увазі можливість застосування (повторення, відтворення) технології іншими викладачами в інших навчальних закладах.

6. **Коригованість**, що передбачає не лише виправлення помилок, а й творчий пошук оптимальних шляхів розв'язання поставлених завдань та підготовку до подальшого застосування технології.

Таким чином, сучасна педагогічна технологія являє собою синтез досягнень педагогічної науки та практики, сполучення традиційних елементів минулого досвіду і новацій, що породжені суспільним прогресом, процесами гуманізації та демократизації суспільства. Її чинниками є: соціальні перетворення і нове педагогічне мислення; наука – педагогічна, психологічна, суспільні науки; передовий педагогічний досвід; досвід минулого, вітчизняний та зарубіжний; народна педагогіка (етнопедагогіка).

2. Традиційні технології навчання: мета, засоби, позитивні здобутки і межі застосування

Традиційні технології навчання дотепер є одними з найпоширеніших. Їх сутність полягає у вивченні учнями нового матеріалу, який дає викладач, його закріпленні, контролі й оцінюванні. Результатом навчання за традиційними технологіями є стійка сукупність знань. Інакше кажучи, **викладання, засвоєння і відтворення** – ось основні етапи традиційних технологій навчання. Основну функцію педагога тут вбачають у чіткому, доступному і зрозумілому викладі, поясненні учням навчального матеріалу готових знань і умінь.

У традиційних технологіях процес навчання розглядають, орієнтуючись головно на педагога, викладача, де він – *суб'єкт навчання*, а студенти – *об'єкти його педагогічних впливів*. Вважають, що ефективність навчання залежить, головним чином, від методів і прийомів діяльності викладача, у зв'язку з чим основну увагу приділяють пошукові й обґрунтуванню ефективних методів викладання (натомість, особливостей пізнавальної активності учнів, як правило, не враховують).

До традиційних технологій відносять різні способи пояснювально-ілюстративного навчання, а також проблемне, програмоване і диференційоване навчання. Всі вони, більшою або меншою мірою, є різновидами репродуктивного навчання: якщо у пояснювально-ілюстративній технології такий спосіб засвоєння знань, умінь і навичок домінує, то інші передбачають і різного типу пізнавальні й творчі завдання, які учні (студенти) розв'язують під керівництвом педагога, роль якого лишається провідною.

Доречно згадати, що у педагогічній літературі *традиційною* називають

дидактичну систему, що її обґрунтував німецький педагог, психолог, філософ Йоганн Фрідріх Гербарт (1776-1841). В цій системі домінує викладач та його діяльність. Й.Ф. Гербарт виокремив чотири формальні ступені навчання: зрозумілість, асоціація, узагальнення, застосування.

Зрозумілість – викладення нового матеріалу у формі розповіді чи бесіди. Цьому має передувати підготовка учнів, актуалізація опорних знань. Основне – зрозуміло, чітко, доступно подати матеріал з використанням наочності, сформувати у студентів конкретні уявлення. *Асоціація* – забезпечення зв'язку нового матеріалу з раніше засвоєними знаннями, формування понять, висновків, узагальнень на основі раніше набутих уявлень. *Узагальнення* – включення нових понять до раніше сформованої системи знань методами бесіди та дискусії. *Застосування* набутих знань на практиці за допомогою вправ і завдань, унаслідок виконання яких в учнів формуються вміння.

Ці чотири формальні ступені, за Й. Гербартом, не залежать від змісту навчального матеріалу, визначають хід навчального процесу на всіх заняттях і з усіх дисциплін. Логіку навчання слід розуміти як послідовність таких дій: пояснення, осмислення, узагальнення й використання на практиці.

Проте, ця система хибує відірваністю від інтересів і потреб учня та від життя. Вона не сприяє активізації розумових дій учня, пригнічує його самостійність, ініціативність і творчість. Недарма дидактичну систему Й.Ф. Гербарта критикували за: недооцінку активності того, хто вчиться, однобоку орієнтацію на трансляцію готових знань; ототожнення пізнавального розвитку і засвоєння знань; формалізм навчання, методичну рутину і консерватизм.

Таким чином, **традиційні технології навчання** характеризуються тричленним технологічним ланцюжком: подача інформації викладачем → сприйняття, осмислення, конспектування, заучування інформації учнем → відтворення завченої інформації учнем для контролю й оцінювання викладачем. **Основна мета традиційних технологій** – формування наукового світогляду учнів, тому значна увага приділяється засвоєнню загальнонаукових, професійних і спеціальних знань, умінь і навичок.

Засоби навчання, які вважаються традиційними, поділяються на шість категорій: 1) підручники та інші друковані текстові засоби (навчальні посібники, довідники, спеціальна література, методичні рекомендації тощо); 2) прості візуальні засоби (моделі, діаграми, графіки тощо); 3) механічні візуальні засоби (діаскопи, телескопи тощо); 4) аудіозасоби (магнітофони і тощо); 5) аудіовізуальні (відеокамери тощо); 6) засоби, що автоматизують процес навчання (тренажери, комп'ютери тощо).

За характером подання інформації засоби навчання поділяють на *словесні* і *візуальні*, або *наочні*. Підручники і навчальні посібники вважаються **основними словесними засобами**, що детально розкривають зміст

освіти та передають навчальну інформацію, необхідну для засвоєння (яка може бути подана не тільки у вигляді тексту, а й за допомогою схем, таблиць тощо). Крім основного навчального матеріалу, вони містять додатковий, а також систему завдань, вправ, способи контролю, рекомендовану літературу, що в сукупності становить сценарій навчально-пізнавального процесу. Основна функція **засобів наочності** полягає в забезпеченні повноцінного розкриття і засвоєння змісту навчального матеріалу за допомогою ілюстрації, демонстрації тощо.

Отже, в межах **пояснювально-ілюстративної моделі навчання** пізнавальна діяльність має репродуктивний характер: викладач передає учням «готові» знання, використовуючи пояснення, описання, доведення, аргументи із застосуванням різноманітних засобів наочності. За такого навчання студентам не просто повідомляють готові знання, а пояснюють їх, обґрунтовують, коментують. Викладач намагається активізувати розумову діяльність учнів. Учні, в свою чергу, мають сприйняти й свідомо засвоїти пропонований обсяг знань і відтворити на рівні глибокого розуміння; вміти застосовувати знання на практиці в різноманітних видах.

Етапи пояснювально-ілюстративного навчання:

- сприйняття навчальної інформації, у процесі якого здійснюється її узагальнення, засвоєння понять, законів, теорій;
- практичні вправи, що забезпечують поглиблення знань, закріплення їх та формування умінь і навичок, застосування їх у нових ситуаціях;
- контроль і самоконтроль ефективності засвоєння знань, умінь і навичок;
- повторення вивченого.

Як бачимо, ця технологія навчання забезпечує пояснення, обґрунтування, ілюстрацію готових фахових знань, уміння їх відтворити, а також розв’язувати типові задачі, виконувати практичні роботи за зразком.

Не варто нехтувати тим, що пояснювально-ілюстративне навчання, апробоване часом, містить чимало **позитивних аспектів**: забезпечує швидке, міцне засвоєння навчальної інформації й оволодіння способами практичної діяльності. Позитивною стороною такого навчання є і його систематичність, поетапність, відносно малі витрати часу. Його використовують, коли зміст навчального матеріалу має переважно інформативний характер, є описом способів практичних дій і надто складний для того, щоб учні здійснювали самостійний пошук знань. Воно доречне й тоді, коли учні ще не мають опорних знань для вирішення проблемних ситуацій. Колективний характер засвоєння знань дає змогу виявити типові помилки й орієнтує на їх усунення. Крім того, воно розвиває методичні й лекторські здібності викладачів, майстерність доступно й зрозуміло пояснювати найскладніші питання.

Водночас недоліком цієї технології, що властиве всім технологіям традиційного типу, є недостатній рівень реалізації розвиваючої функції навчання, переважно репродуктивна діяльність учня. Таке навчання не передбачає самостійного пошуку знань, не формує творчого мислення, здатності самостійно вирішувати пізнавальні проблеми, не враховує особливості розвитку інтелектуальних можливостей кожної особистості.

Підсумуємо **характерні риси традиційних технологій навчання:**

1. Засвоєння знань (у вигляді фактологічного матеріалу і понятійного апарату) чітко регламентується навчальними програмами.
2. Формування умінь здійснюється на репродуктивному рівні і доводиться до автоматизму.
3. У спілкуванні викладача і студентів переважає авторитарний стиль.
4. Провідна роль викладача в подачі навчального матеріалу.
5. Обов'язок учнів – навчатися, хоча мотивація навчання в таких умовах відсунута на другий план, єдиний стимул – оцінка.
6. Основна форма навчання – фронтальна (коли вся група учнів під безпосереднім керівництвом викладача виконує спільне завдання).

Недоліки традиційних технологій навчання:

- перевантажується пам'ять учня фактологічним матеріалом, обсяг якого чимдалі зростає;
- обмаль самостійної творчої пізнавальної діяльності;
- не враховуються індивідуальні особливості учнів;
- застосовуються однотипні (головно, репродуктивні) методи навчання.

На межі XIX-XX століть американський філософ, психолог і реформатор освіти **Джон Дьюї** (1859-1952) обґрунтував прогресивну на той час дидактичну систему, яку називають **концепцією педоцентризму** (в букв. перекладі «дитина у центрі навчання»). У цій системі навчання розглядають з погляду того, хто вчиться, – як *процес учіння*. Педоцентричний напрям дидактики усуває викладача з чільного місця в освітньому процесі й зосереджує увагу *не на методах діяльності педагога, а на психологічних закономірностях розвитку учня, студента у процесі навчання*.

Поширюється розуміння, що навчання слід будувати як дослідницький пошук, «пусковим механізмом» у якого є проблемна ситуація. З погляду педоцентричного підходу, основна мета навчання полягає в активізації пізнавальної діяльності учнів, а не передачі їм готових знань. Оскільки мислення активізується в проблемних ситуаціях, коли особистість стикається з певними труднощами, пропонується будувати навчання як розв'язування студентами під керівництвом педагога конкретних практичних проблем. Ці проблеми мають бути життєвими, зрозумілими і близькі учням. Місце

«книжного учіння» займає «активне учіння», в основі якого лежить власна діяльна пізнавальна активність учня. Викладач є помічником, який не нав'язує студентові ні змісту навчального матеріалу, ані методу його вивчення, а лише сприяє подоланню труднощів, коли до нього звертаються по допомогу. Усне й письмове слово поступилося місцем теоретичним і практичним заняттям, на яких ведеться самостійна дослідницька робота учнів.

Основна ідея педоцентричного підходу – «навчання через відкриття», яке потрібно здійснювати за такими **етапами**:

- відчуття учнями труднощів у процесі діяльності;
- аналіз і формулювання конкретної проблеми;
- обґрунтування гіпотез щодо її розв'язання;
- логічна перевірка гіпотез;
- практична перевірка гіпотез (спостереження та експерименти).

Безумовно, педоцентричний підхід активізує пізнавальну діяльність і сприяє розвиткові мислення, умінню вирішувати проблеми, дає змогу розвивати учнів. Однак абсолютизація такої системи, її поширення на всі предмети та рівні викликає сумніви й заперечення. Переоцінка спонтанної діяльності учнів, спрямованість учіння винятково на інтереси тих, хто навчається, призводить до несистематичності, випадкового добору навчального матеріалу. Таке навчання не є економічним, бо передбачає великі витрати часу. Педагог стає консультантом і не може керувати процесом учіння.

Попри зазначені недоліки, ідеї педоцентричного підходу набули значного поширення в педагогічній практиці. Саме в річищі цього підходу розвиваються популярні в наш час концепції та розроблюються нові педагогічні технології.

3. Традиції та інновації в педагогічній сфері.

Стратегічний напрям розв'язання нагальних освітянських проблем спонукає щонайперше обґрунтувати концепцію реформи освіти, осереддям якої є передові інноваційні технології. За орієнтир беруть те, що навчальний процес має бути трансформований у напрямку індивідуалізації освітньої взаємодії, інноваційного навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи учнів.

Головну ідею реформування системи освіти можна сформулювати так: **ефективність навчання та формування навчально-пізнавальних умінь у учнів та студентів може бути поліпшена завдяки проектуванню та впровадженню інноваційних освітніх систем і технологій**.

Як відомо, термін «***innovation***» перекладають з англійської як нововведення. Що стосується педагогічної сфери, то це насамперед – зміни в навчально-виховному процесі з метою його покращення, вдосконалення.

Автором поняття «інновації» вважають австрійського вченого І.А.

Шумпетера, який у 1930-х роках чітко відокремив **винахід (відкриття нового технічного знання) від інновації (практичного застосування нового знання на виробництві**). Під інновацією він розумів «зміну з метою запровадження і використання нових різновидів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості». Так чи так, але саме від 1930-х років це поняття входить в активний обіг. Виокремлюється навіть нова галузь наукового знання – **інноватика,** що вивчає закономірності виникнення та перебігу інноваційних процесів у різних галузях практичної діяльності. Втім, навіть за значної уваги дослідників до проблем інноваційної діяльності, обґрунтування теоретичних засад інноватики досі триває.

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятного визначення поняття «інновація». Поширені різні, часто суперечливі точки зору стосовно того, що слід вважати інноваціями – абсолютно нове чи вдосконалене старе, глобальні чи локальні зміни, процес створення нового чи його результат, будь-що нове чи лише те, що є актуальним і значущим, тощо. Основою інтеграції наявних поглядів може бути системний підхід, тобто розгляд інновації як цілеспрямованої зміни, нововведення у певній системі, яке вдосконалює цю систему, призводить до її прогресивного розвитку.

Крім того, дослідження історичного аспекту впровадження інновацій у систему освіти дає змогу зробити висновок, що педагогічна інноватика інтегрує в собі різноманітні підходи до здійснення нововведень в освіті, підґрунтям яких є філософські, психологічні, педагогічні розробки та нові досягнення у сфері комп'ютерних наук. Також справляють вплив і сучасні інтегральні галузі, що виникають у результаті поєднання кількох існуючих, наприклад, педагогічна психологія, педагогічна соціологія, педагогічна інформатика. Отже, під впливом цих напрямків у процесі розвитку освітнього простору формувалися відповідні парадигми:

- **традиційна нормативна модель освіти**, яка за часом найдовше функціонувала в історії людського суспільства, пропонує реалізацію «знаннєвої» парадигми;
- **раціоналістична модель освіти** – «технократична» парадигма;
- **феноменологічна модель освіти** – «гуманістична» та «людино-орієнтована» парадигми;
- **державно-відомча модель освіти** – «соцієтарна» парадигма.

Згодом, інтенсивний процес реформування освіти в Україні, активний пошук та експериментування, зумовлені становленням власної освітньої системи, приєднанням до Болонського процесу, виявили суттєві розбіжності в традиційній та інноваційній системі освіти.

Зазначимо, що терміни **«традиційне (нормативне) навчання» та «інноваційне навчання»** були запропоновані групою провідних зарубіжних

вчених у доповіді Римського клубу (1978), де було звернено увагу на неадекватність принципів традиційного навчання тим вимогам, які сучасне суспільство висуває до особистості, її пізнавальних можливостей. Було вказано на такі особливості цих двох підходів.

Традиційне навчання – зорієнтоване на збереження та відтворення культури, забезпечує стабільність у соціумі за рахунок переважно репродуктивної діяльності учня, формування виконавчих здібностей, розвиток уваги та пам'яті.

Інноваційне навчання – стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі; зорієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку творчих здібностей, різноманітних форм логічного та образного мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Проте, виокремлення двох підходів до освіти і навчання (традиційного та інноваційного) не означає неможливості інноваційних пошуків в обох напрямках. М.В. Кларін, аналізуючи існуючі на сьогодні інноваційні підходи до навчання, розподіляє їх на два типи:

1) **інновації-модернізації**, які модернізують навчальний процес та спрямовані на досягнення гарантованих результатів у межах його традиційної репродуктивної орієнтації;

2) **інновації-трансформації**, які перетворюють традиційний навчальний процес та спрямовані на забезпечення його дослідницького характеру, організацію пошукової навчально-пізнавальної діяльності.

Принципова розбіжність цих двох підходів полягає у ролі тих, хто навчається, в реалізації навчальної діяльності. За умов традиційного підходу, учень залишається пасивним отримувачем наданої навчальної інформації, натомість нові інноваційні технології спрямовані на вдосконалення активного процесу засвоєння учнем знань та вмінь.

Перспективнішим на сьогодні вважають саме другий тип освітніх інновацій, що дає змогу не тільки оновити сам процес навчання, але й навчити студентів самостійно реалізовувати інноваційну діяльність. За такого підходу належить використовувати й інші інноваційні технології – такі, що заохочують продуктивну навчальну діяльність учнів, розвивають їхнє творче мислення, актуалізують цінність пошуку нових рішень, запровадження нових ідей тощо. Принциповою відмінністю цього підходу є також його гуманістичний характер, оскільки в центрі уваги педагога постає не навчальний процес як педагогічна форма, а особистість того, хто навчається, як зміст навчання.

Важко не погодитись із висловлюванням про готовність педагогів до інноваційного навчання відомого педагога-гуманіста В.О.Сухомлинського: «Якщо вчитель не навчився аналізувати факти,

усвідомлювати педагогічні явища, то справи, що повторюються з року в рік, здаються йому нудними, одноманітними, він втрачає інтерес до власної праці… Суть педагогічного досвіду в тому і полягає, що перед вчителем щороку відкривається щось нове. І в прагненні спіткати нове розкриваються його творчі сили».

Питання для самоконтролю

1. Технологічний підхід до навчального процесу: зміст, особливості, сучасне значення.
2. Розвиток технології навчання у світовому освітньому просторі у XX – на початку XXI сторіччя.
3. Відмінності між поняттями «освітня технологія», «педагогічні технології», «технології навчання».
4. Сутність педагогічної інноватики.
5. Принципові відмінності традиційного та інноваційного підходу у навчанні.
6. Основні положення теорії Й.Ф. Гербарта.
7. Особливості, етапи, переваги та недоліки пояснювально-ілюстративного навчання.
8. Загальна характеристика педоцентричної системи Дж. Дьюї.
9. Характерні ознаки нововведень в освіті XXI сторіччя.

Література

1. Артюшина М.В., Радченко М.І. Умови запровадження інноваційного навчання .Формування психолого-педагогічної компетентності вчителів: тренінг-курс для викладачів вищих навчальних закладів / За ред. Л.О. Савенкової, І.М. Романової. К.: НТЕУ, 2011. С. 129-143.
2. Балога В.І. Закон України «Про вищу освіту». 2014. 90 с.
3. Богданова І.М. Педагогічна інноватика: Навчальний посібник. Одеса: Ранок, 2000. 148 с.
4. Жигірь В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: Навч. посіб. / За ред. М.В. Вачевського. К.: ТОВ «Кондор», 2012. С. 214.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-є видання, доповнене, 2003. С. 160-164.
6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Центр учбової літератури, 2009. С. 119-122.
7. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пєхота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пєхоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
8. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб./ Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. К. : Вища шк., 2000. С. 240, 251.

9. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: Навч. посіб./ За ред. М.В. Артюшиної, О.М. Котикової, Г.М. Романової. К.: КНЕУ, 2007. 184 с.

10. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. К. : Академвидав, 2005. С. 370-376.

11. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Кондор, 2011. С. 182-257.

ТЕМА 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ, РІЗНОВИДИ, ЗМІСТ, ОСОБЛИВОСТІ

ПЛАН

1. Поняття «інновація», «інноватика», «інноваційна технологія». Умови запровадження інноваційного навчання.
2. Сучасні інформаційно-комунікативні технології в навчальному процесі.
3. Інноваційні технології навчання як дослідження.

1. Поняття «інновація», «інноватика», «інноваційна технологія». Умови запровадження інноваційного навчання.

Вітчизняна освіта сьогодні як ніколи потребує інноваційного підходу. Кваліфікований фахівець повинен бути не тільки всебічно підготовленим у галузі професійних знань, навичок та вмінь, але й вирізнятися комплексом професійно необхідних особистісних рис, таких як самостійність, креативність, підприємливість, прагнення до успіху тощо. Для забезпечення такої підготовки необхідна якісна перебудова наявного процесу навчання, у тому числі запровадження ефективних інноваційних технологій, сучасних інформаційних засобів.

Термін «**інновація**» увійшов до вжитку в 1940-ві роки, закріпивши одну з найважливіших рис науково-технічної революції в суспільстві. Спершу його використовували німецькі та австрійські науковці при аналізі соціально-економічних і технологічних процесів. Згодом поняття «інновація» не стали обходити і в педагогічних дослідженнях для позначення нововведень в системі освіти, що обумовило виникнення спеціальної галузі методологічного знання – **освітньої інноватики.**

Найбільш значущими, на наш погляд, є такі визначення **інноваційних технологій**:

- систематичне і послідовне практичне втілення заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу; проект певної педагогічної системи, реалізованої на практиці (В.П. Безпалько);
- галузь знань, що охоплює сферу практичних взаємодій учня та вчителя у будь-яких різновидах діяльності, зорганізованих на засадах чіткого цілепокладання, систематизації, алгоритмізації прийомів навчання (В.І. Загвязинський);

- системна сукупність і порядок функціювання всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що їх використовують для досягнення педагогічної мети (М.В. Кларін);
- технологічно розроблена навчальна система; система методів та прийомів професійної роботи вчителя; методика та окремі методи виховання (П.І. Підкасистий);
- частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє мету, зміст та методи навчання, а також проектує педагогічні процеси; опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих цілей навчання; здійснення педагогічного процесу, функціювання всіх особистісних, інструментальних і педагогічних засобів; технологія окремої частини навчально-виховного процесу (Г.К. Селевко);
- послідовна взаємозалежна система дій педагога, спрямована на розв'язання педагогічних завдань; планомірне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу.

Інноваційні педагогічні технології базовані на інакших формах та методах навчання, ніж традиційні. У сучасній педагогіці часто йдеться про використання активних методів навчання як складову частину інноваційної педагогічної технології. Сучасна педагогіка відмовляється від жорсткого «авторитарного управління», де учень є «об'єктом» навчальних впливів, вона переходить до системи організації підтримки та стимулювання пізнавальної самодіяльності суб'єкта навчання, створення умов для творчості, до навчання через творчість, до педагогіки співпраці.

Шлях до досягнення цієї мети торує викладач, здатний до розробки та впровадження сучасних інноваційних технологій.

На думку багатьох дослідників, інноваційні процеси в галузі освіти та інноватика як наукова дисципліна покликані розкривати сутність наукового проектування і майстерного втілення інноваційних технологій, виявляти закономірні зв'язки між традиціями та новаціями, обґрунтовувати управлінські моделі системних нововведень в установах і закладах освіти.

Головними складовими освітньої інноватики є:

- **теорія** створення інновацій у системі освіти (педагогічна неологія);
- **методологія** сприйняття, оцінки та інтерпретації нового в соціології, дидактиці, психології, менеджменті;
- **технологія і досвід** практичного застосування освітніх інновацій.

Ці взаємопов'язані компоненти структурують та утворюють суть теоретичної освітньої інноватики.

До **перспективних напрямків освітньої інноватики** відносять:

- визначення предмету, структури, змісту, функцій освітньої інноватики як окремої галузі наукового знання, її місця в системі наук;
- наукове осмислення інноваційних процесів у сучасній філософії освіти;
- розробка моделей управління інноваційними процесами в сучасній середній і вищій школі;
- дослідження суперечностей інноваційної діяльності та способів їх розв'язання;
- визначення соціально-психологічних закономірностей розвитку інноваційних процесів;
- характеристика необхідних та достатніх умов реалізації інноваційних процесів в освіті;
- розробка норм інноваційної діяльності тощо.

Досить часто поняття **«інновація»** використовують у вузькому тлумаченні: «інновація – продукт» та «інновація – процес». Термін «інновація» також вживають для позначення процесу впровадження винаходів у виробництво. Сучасна педагогіка виробила кілька підходів до визначення цього базового поняття інноватики. Відомий фахівець із зарубіжної педагогіки М.В. Кларін пише: «За своїм головним змістом поняття «інновація» застосовне не тільки до створення та поширення новацій, а й до змін у способах діяльності, стилі мислення, які з цим пов'язані. Розглядаючи інноваційні моделі навчання, ми в такий спосіб звертаємося до нових дидактичних підходів, які формують нетрадиційне уявлення про організацію навчального процесу».

Не випадково проблема інноваційності у навчанні привернула до себе увагу не тільки педагогів, а й соціологів і філософів, які осмислювали її через призму становлення нового – постіндустріального, і пізніше й інформаційного – типу суспільства. Вже наприкінці 1970-х років автори відомої доповіді Римського клубу «Немає обмежень для навчання» визначили навчання в широкому розумінні цього слова: а) як процес нарощування досвіду; б) як індивідуальний розвиток; в) як соціокультурне збагачення.

В цьому зв'язку, визначимо такі **типи навчання**:

1) **підтримуюче**, спрямоване на відтворення окремої культури, соціального досвіду і соціально-культурної системи загалом;

2) **інноваційне**, яке стимулює інноваційні зміни в існуючій культурі та соціальному середовищі, активно впливаючи на проблемні ситуації, що постають як перед окремою людиною, так і перед суспільством загалом;

3) **шокове**, до якого спонукають раптові «вибухові» зміни в житті людини і суспільства (екологічні біди, війни тощо). За своєю сутністю шокове навчання є стресовим, тому характеризується низькою результативністю,

порівняно з розсіяним у часі інноваційним навчанням.

Загалом сучасна педагогіка знає два шляхи осучаснення навчального процесу:

1. **модернізація традиційного навчання**, його переорієнтація на ефективну організацію засвоєння певних соціальних зразків, досягнення чітко фіксованих еталонів. Така модернізація розв'язує традиційні дидактичні завдання репродуктивного типу освіти та уявлення про навчання як «технологічний» (конвеєрний) процес із очікуваними і детально описаними результатами;

2. **інноваційний підхід до навчального процесу**, де головною метою є особистісний розвиток тих, хто навчається, і щонайперше – їхня здатність опановувати новий досвід на ґрунті цілеспрямованого формування творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання, пошуку й визначення особистісних сенсів тощо. Тут перевага надається активним формам і методам навчання (дискусія, діалог, ділова гра тощо).

Локальні, часткові інноваційні перетворення не можуть дати позитивного результату. Некритичне чи еклектичне застосування інновацій поряд із традиційними методами може призвести до дискредитації ідеї ефективної інноватики. Нова філософія освіти та нова парадигма освіти (зокрема еталони, моделі бажаного та потрібного результату) потребують якісно вищої професійної підготовки викладача-дослідника.

На шляху досягнення цієї мети більшість дослідників модернізацію професійної підготовки студентів пов'язують, головним чином, з інноваційною діяльністю навчального закладу і в цьому розумінні покладають великі надії на застосування **інноваційних технологій навчання.**

Відправним моментом у створенні та застосуванні інформаційних технологій навчання є позиція викладача. В цьому сенсі слушною є думка доктора фізико-математичних наук, професора А.І. Космодем'янського, який вважав, що викладач – це вчений, філософ, артист, вихователь і педагог в одній особі. Але вибір моделі навчання часто відбувається не усвідомлено, на основі традицій і вимог. Можна назвати низку параметрів, за якими визначають моделі навчання:

1. Хто домінує у навчальному процесі?
2. Як оцінюють успіхи учнів?
3. Як відтворюють мотивування до навчання?
4. Як враховують власний досвід учнів?

Ми підтримуємо висновок Г.А. Романової, що відповіді на ці запитання надають можливість виокремити дві головні групи технологій: предметно зорієнтовані та особистісно зорієнтовані.

Проектна технологія

Проектна технологія – одна із інноваційних інтегральних технологій, яка орієнтована на формування компетенцій учня у відповідності з його особистими інтересами, його творчу самореалізацію. Проектна технологія використовується в освітніх закладах різних рівнів.

Проектна технологія зобов'язана своїм виникненням «методу проектів» який був розроблений американським філософом ***Дж. Дьюї*** (1859 – 1952) та його послідовником ***В. Кілпатріком*** (1871 – 1965), хоча сучасні дослідження віднаходять джерела навчання через проекти ще у «проектній методиці» архітектурних шкіл Європи XVII ст. Авторами методу було запропоновано будувати навчальний процес на активній основі, спираючись на цілеспрямовану діяльність учнів, з урахуванням їх потреб, інтересів та здібностей. Головна теза *сучасного розуміння методу проектів:* «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба, і де і як я можу ці знання застосувати». На сьогодні, проектна технологія активно та вельми успішно використовується в навчальних закладах США, Франції, Швейцарії, Бельгії, Німеччини та ін.

Мета проектної технології полягає у зацікавленні та залученні учнів до вирішення певних проблем, що передбачає оволодіння необхідними знаннями і навичками, а також організації проектної діяльності щодо вирішення проблеми та презентацію практичного застосування отриманих результатів. При використанні проектної технології **вирішується ціла низка завдань**: розвиваються пізнавальні навички учнів (самостійно здобувати знання з різних джерел, використовувати набуті знання для вирішення навчальних та практичних завдань, досліджувати (уміння виявляти проблему, збору інформації, спостереження, проведення експериментів, аналізу, побудови гіпотез, узагальнення), співпрацювати в різноманітних групах, формулювати проблеми та знаходити шляхи їх вирішення, активно розвивається критичне та творче мислення, сфера комунікації тощо.

Застосування цієї технології, отже, підвищує ефективність навчання та виховання, сприяє формуванню таких важливих людський якостей, як ініціативність, комунікативність, активність, організованість, відповідальність, впевненість, здатність інтегрувати свої знання з різних сфер та застосовувати їх для вирішення проблеми. Проектна технологія дозволяє учневі набути ті знання, які неможливо отримати за традиційних методів навчання, що стає можливим за умов власного вибору проблеми, проведення самостійних досліджень, діяльності у відповідності з власними інтересами та можливостями та ін.

Визначимося в головних поняттях. В основу проектної технології покладена ідея, що складає суть поняття «проект». Поняття **«проект»** (від лат.

projectus; букв. – кинутий вперед) позначає перетворюваний об’єкт діяльності, який, народжуючись в свідомості суб’єкта та змінюючись в результаті дій суб’єкта, набуває реальної форми (матеріальної, знаково-цифрової та ін.), в широкому сенсі – від задуму до реального результату. Технологія, як Ви вже знаєте, в загальноприйнятому розумінні – цілеспрямований, алгоритмізований процес, який забезпечує отримання точного, прогнозованого результату. Отже, під **проектною технологією («методом проектів») розуміють спосіб досягнення дидактичної мети через системну організацію проблемно-орієнтованого навчального пошуку, який повинен завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом**, оформленим тим або іншим чином.

Щодо **структури проекту**, то вона залежить від типу проекту, приміром, дослідницькі проекти потребують усталеної і добре обміркованої структури: формулювання теми, обґрунтування її актуальності; чітке визначення мети; визначення об’єкта та предмета дослідження; продумування завдань та розподілу їх по групам; добір методів, методології дослідження; пошук інформації, висування гіпотез та шляхів вирішення проблеми; експериментальна обробка результатів. Натомість творчі та ігрові проекти не мають чітко визначеної структури: так, у творчих проектах вона вибудовується на основі спільних групових інтересів та діяльності відповідно до кінцевого результату, однак саме оформлення результатів потребує чіткої структури; а в ігрових проектах – вона відкрита аж до їх закінчення.

В проектній технології виділяють наступні **етапи роботи на проектом**:

1. **пошуковий** (тема, пошук проблеми, її аналіз);
2. **аналітичний** (аналіз зібраної інформації, висування гіпотез, пошук методів дослідження, складання плану реалізації проекту, поетапне планування роботи);
3. **практичний** (реалізація запланованих кроків, поточний контроль);
4. **демонстраційний** (підготовка демонстраційного матеріалу, демонстрація проекту);
5. **підсумковий** (аналіз роботи над проектом, оцінювання самого проекту).

Слід зважити на те, що при використанні проектної технології не уявляється можливим використання якогось одного методу навчання, через те, що його реалізація потребує на кожному з етапів використання різних методів навчання – як безпосередньо методу проблемного викладу, так і дослідницького, пояснювально-ілюстративного і репродуктивного, частково-пошукового.

При застосуванні проектної технології навчання – і це її головна

характеристика – акцент робиться на активні види самостійної роботи (індивідуальної, парної, групової). Перед початком роботи над проектом студенти вивчають перелік всіх запропонованих тем проектів. Проте, тема та проблема дослідження не може бути нав'язаною викладачем, оскільки усвідомлення учнями життєвої необхідності знань, умінь та навичок з певної проблеми є необхідною умовою проектної діяльності. Щоб отримати очікуваний результат, викладач повинен пропонувати учням тільки те, що їм цікаво і відповідає їх талантам і здібностям. При необхідності учні обирають керівника проекту, партнерів, з якими б хотіли співпрацювати.

Оцінка роботи над проектом повинна здійснюватися на основі як внутрішніх так і зовнішніх критеріїв. При оцінці проекту до уваги доречно приймати не лише результат, який отримано, та естетичність його оформлення, презентацію, але якість роботи в цілому: володіння засобами пізнавальної діяльності; вміння користуватися різними джерелами інформації; методами дослідження; вміння працювати в групі, сприймати іншу думку, ставити цілі, складати та реалізовувати план, співставляти мету та дії, доцільність прийнятих рішень, аргументованість висновків, точність у відповідях на запитання тощо.

Одним із засобів реалізації проектної технології, що набуває особливого значення при підготовці майбутніх фахівців є дидактичне проектування. Більшість дослідників визначають дидактичне проектування як діяльність (цілеспрямовану, інноваційну, методичну, проектувальну), зміст якої розкривається переважно як створення проекту навчання (дидактичних систем, навчальних технологій, дидактичних проектів, конкретних проектів, науково-методичного забезпечення), як діяльність, що включає етапи створення моделей освіти, проектів освіти та педагогічних конструктів. При цьому, метою дидактичного проектування є трансформація технічних знань у педагогічну систему.

Проектну технологію можна використовувати як доповнення до інших видів прямого чи непрямого навчання, як засіб прискорення зростання і в особовому сенсі, і в академічному.

Технологія модульного навчання

Технологія модульного навчання в системі вищої освіти ґрунтується на багатьох філософських, соціально-психологічних та педагогічних теоріях і концепціях. Вона зародилась наприкінці 60-х років XX ст. в англомовних країнах як удосконалений варіант програмованого навчання. Розробка технології модульного навчання почалася в період Другої Світової війни, коли виникла необхідність у наданні за короткий проміжок часу точних знань, потрібних у конкретній трудовій діяльності. Виникнення модульного навчання давало можливість усунути недоліки в тогочасній системі професійної

підготовки. Скорочення терміну професійного навчання за умов підвищення його ефективності мало на меті навчити виконувати роботу, враховуючи особливості тих, хто навчався, оскільки модульному навчанню властиві ідеї гуманізму, оптимізму, успіху в навчанні та діяльності, індивідуально-особистісного підходу і водночас програмованості в організації навчально-виховного процесу.

В Україні цю технологію ґрунтовно розробляв і впроваджував відомий дидакт А.М. Алексюк, за наступним алгоритмом:

- установча лекція;
- самостійна робота учнів;
- консультація;
- практичне заняття: тест, дискусія оцінювання знань і умінь.

Як свідчить дослідження, первинно модульне навчання – це пакет науково-адаптованих навчальних програм для індивідуального навчання, що оптимізує на практиці академічні й особистісні досягнення учнів з певним рівнем попередньої підготовки.

Модульне навчання – це педагогічна технологія, яка передбачає перегляд змісту навчання, вибір форм, методів і засобів навчання, організацію самостійної роботи, діагностику й контроль рівня знань, умінь та навичок за модульним принципом.

Слово **модуль** (від латинського «**modulus**» – «**міра, вимір, одиниця виміру**») має декілька значень. **Модуль** – це науково обґрунтований і логічно завершений фрагмент (одиниця) навчального матеріалу (розділу, теми), який відповідає конкретній дидактичній меті.

Вибір методів навчання викладачі здійснюють залежно від змісту навчання, організаційної форми, конкретної мети заняття на основі дидактичних і методичних знань, власного досвіду тощо.

Методи навчання спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студента, посилення мотивації в навчанні, стимулювання розумової праці на основі індивідуального підходу.

В рамках модульної технології доцільно застосовувати поєднані методи (залежно від конкретної мети модуля), а саме:

- інформаційно-рецептивний;
- пояснювально-ілюстративний;
- методи проблемного навчання;
- дослідницький.

Велике значення має комплекс використання різних засобів навчання.

Доцільно використовувати сучасні технічні засоби (навчальні комп’ютерні програми, електронні видання та підручники тощо). Засоби

навчання постійно вдосконалюються, адже вони полегшують можливість пізнання, формування знань і вмінь, емоційного ставлення до дійсності.

Сутність модульної системи навчання полягає в тому, що той, хто навчається, більш самостійно працює над запропонованою навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк інформації, навчально-методичне забезпечення поставлених дидактичних цілей. При використанні модульної технології змінюються підходи щодо форм, засобів та методики викладання дисципліни.

Важливим є те, що викладач має можливість:

- персоналізації технології навчання;
- урахування індивідуальних здібностей учнів, студентів, виявлення та розвиток їхніх творчих здатностей і якостей;
- урахування міжпредметної інтеграції у викладанні дисципліни;
- використання різноманітних форм і методів активного навчання;
- організації, планування та стимулювання самостійної роботи учнів, студентів;
- співробітництва та співтворчості викладачів та учнів;
- спрямування на формування мобільності знань, гнучкості та критичного мислення;
- діагностування та оцінювання рівня якості підготовки учнів на певному етапі навчання.

Контроль знань, умінь та навичок учнів – невід'ємна складова педагогічного процесу та форма зворотного зв'язку. Перевірка та оцінювання надає викладачеві інформацію про рівень знань учнів, дозволяє аналізувати, наскільки ефективними є технології навчання, обрані форми, методи та засоби, які використовувалися у викладанні.

Контроль дисциплінує учнів, сприяє формуванню відповідальності та самостійності у навчанні.

Технологія мотивації успіхом

Головна мета діяльності педагога – створити ситуацію успіху для розвитку особистості учня, студента, надати можливість кожному відчути радість досягнення успіху, підважити віру у власні сили й здібності, а відтак мотивувати інтерес до навчання як сфери успішної діяльності. Головні завдання визначені як: допомогти особистості формуватися в успіху; відчути радість від здолання труднощів (цим позитивним емоційним переживанням відводиться особлива роль); усвідомити значимість власних зусиль для досягнення результату.

Технологія «Створення ситуації успіху» набуває особливого значення для учнів, студентів, які змушені адаптуватися до нових форм організації навчання,

інших обсягів навантаження та значно вищого рівня складності навчального матеріалу, інакшого способу спілкування з викладачами, конкуренції в новому для них колективі тощо. Відчуття власної успішності у нових умовах навчання значно полегшує цей період адаптації, стає запорукою готовності до освоєння ще складніших завдань і форм роботи, набуття студентом нових знань і умінь.

Застосування цієї технології веде, що важливо, до вирішення певної кількості проблем, пов'язаних з агресивністю, неслухняністю юнаків, ізоляцією окремих учнів (студентів) у групі, сприяє доланню лінощів, байдужості і зневіри.

Насамперед визначимося в головних поняттях.

З психологічної точки зору, ситуація успіху – це суб'єктивний психологічний стан задоволення від результату фізичного, морального, інтелектуального напруження виконавця справи. Вона досягається тоді, коли особа (в даному разі, студент) сама визначає отриманий результат як успіх, переживає радість, задоволення від того, що результат її зусиль збігся з її сподіваннями, очікуваннями або навіть перевершив їх. Важливо, що усвідомлення ситуації успіху виникає за умови подолання учнем певних психологічних бар'єрів і перешкод, труднощів незнання, невміння, адаптації, побоювань бути гіршим за інших тощо.

Слід, утім, розрізняти *успіх* та *успішність*: успішність теж тлумачиться як успіх, однак – це його зовнішній бік, те, як досягнення людини оцінюються іншими (друзями, колегами, сім'єю, оточенням), наскільки вони відповідають суспільним очікуванням, соціальним стандартам «успішної людини».

З педагогічної точки зору, ситуація успіху – це цілеспрямоване, організоване поєднання умов (об'єктивних і суб'єктивних), за яких створюється можливість досягати значних результатів у діяльності особистості, колективу в цілому. Це, отже, результат продуманої стратегії і тактики викладача, педагога, сім'ї; навмисне створені й зорганізовані умови для успішного навчання, які спонукають учня до дій і сприяють позитивним, радісним переживанням.

Створюючи ситуацію успіху для кожного учня, необхідно враховувати його інтереси, захоплення, здібності. Так само, створюючи ситуацію успіху для колективу, слід враховувати його соціально-психологічні особливості, групові якості й стани, диференціацію учнів.

Педагогічна технологія мотивації успіхом, допомагаючи долати труднощі у навчанні і пізнанні, використовує прийоми для роботи з різними категоріями осіб. Розробка таких прийомів – найдинамічніша частина цієї технології, яка постійно поповнюється новими знахідками та інноваціями.

В межах даної педагогічної технології учнів умовно розділяють на кілька груп, кожна з яких має усталену назву. А саме:

«*Надійні*» – ті, які мають добрі здібності, сумлінно ставляться до своїх обов'язків, самостійні, впевнені у собі, активні у громадській роботі. Рівень їх домагань адекватний можливостям. В колективі вони почуваються спокійно, упевнено, захищено, користуються авторитетом і серед друзів, і серед педагогів. Важливо, що і взаємини у сім'ї зазвичай добрі.

«*Впевнені*» – ті, здібності яких можуть бути і вищими, ніж у «надійних», однак їх діяльності бракує системності, налагодженості, емоційної стійкості. Періоди успіху, злету змінюються періодами розслаблення, спаду, втрати інтересу. Вони надто емоційно реагують і на досягнення і на невдачі та поразки. В колективі викликають симпатію, але поширеними вадами (окрім можливих збоїв у роботі) є швидке звикання до успіху, завищення самооцінки, переростання впевненості у самовпевненість.

«*Невпевнені*» – цілком успішні студенти, пізнавальні інтереси яких пов'язані, зазвичай, із навчанням. Мають непогані здібності і більш-менш відповідально ставляться до справи. Та головна їх відмітна риса – непевність у власних силах. Причина цього може бути різною: занижена самооцінка, нестійкий настрій, складна психологічна атмосфера в сім'ї, епізодичні невдачі, педагогічні помилки тощо. Найбільш хворобливо вони реагують на упередженість викладачів, необ'єктивність оцінювання.

«*Зневірені*» – така категорія студентів, які мають непогану підготовку і здібності, успіхи у навчанні. Однак, після відчутої колись радості здійснених сподівань, з різних причин її втратили. Причинами зневіри могла бути серія поразок і невдач, безтактність чи несправедливість викладача, позиція в сім'ї (наприклад, «перебування в тіні улюбленця»). Психологи вказують на те, що чим меншою є надії на успіх, тим швидше особа замикається у собі й виставляє щодалі міцніший захист проти втручання. Такий учень легко стає «вигнанцем» через свою вразливість, нестандартність, небажання змінювати світогляд.

Технологія сугестивного навчання

Викладачі вищих і середніх навчальних закладів перебувають у вічному пошуку – дати учням та студентам якомога більше знань, краще виконати свою надзадачу – виховання і розвиток молоді. Вони завжди залишаються скульпторами моральності молоді: вчать почувати, розуміти, мислити, поважати особистість в людині.

Історично так склалося, що пошуки прихованих резервів людської психіки і використання їх у навчальному процесі призвели до виникнення у XX ст. сугестопедагогіки (від латинського suggestio – «навіювання») – це психотерапевтичний напрям у педагогіці, який цілеспрямовано з навчально-виховною метою використовує засоби навіювання і, в свою чергу, поділяється на гіпнопедію, релаксопедію і сугестопедію. Розглянемо сугестопедію.

Основоположником сугестивної технології навчання став болгарський вчений, лікар-психотерапевт Георгій Лозанов, який запропонував оригінальну технологію навчання на основі загальної релаксації учнів, студентів. На жаль, основні його праці не перекладені українською мовою. Сам він трактував свою теорію як метод навчання, нову навчальну систему.

Основою стала гіпотеза про те, що у навчанні можливе і доцільне ефективне використання *двох закономірностей людської пам'яті*: по-перше, людина запам'ятовує все, що потрапляє в її свідомість (слова, події, враження), але в активному стані залишається тільки те, що її цікавить, і пов'язане з особистісними переживаннями; по-друге, закономірності запам'ятовування пов'язані зі своєрідним механізмом сприйняття, який спрацьовує на емоційному підґрунті та на тлі загальної релаксації. Отже, неусвідомлювана психічна активність є важливим носієм видової та індивідуальної пам'яті.

Сугестивні засоби – авторитет, інфантилізація, двоплановість, інтонація, ритм, релаксивний стан – спрямовані на розкриття резервних можливостей особистості, основу якої становить неусвідомлювана психічна активність.

Застосування сугестивних засобів у педагогічній практиці може бути спрямоване на три етапи педагогічного процесу:

- підготовчий етап;
- етап засвоєння навчального матеріалу;
- етап активного відтворення засвоєних знань.

Сугестивне навчання – це відносно нова система навчання, яка використовує засоби навіювання з навчально-виховною метою.

Ця технологія дуже приваблива і ґрунтується на наступних гуманітарних принципах:

- ніякого зубріння;
- навчання без втоми;
- в основі лежить інтерес, глибинна мотивація;
- навчання будується великими блоками;
- можливість комплексно вирішувати завдання.

Основний метод сугестивної технології – *релаксопедичне навчання*. Він базується на взаємодії усвідомлюваних і неусвідомлюваних компонентів психіки в процесі засвоєння та переробки інформації.

Принцип двоплановості та сприйняття інформації становить основу побудови інтенсивного навчання, у процесі якого здійснюється «занурення» у навчальну дисципліну, концентроване вивчення матеріалу.

Основною одиницею сугестопедичної моделі є заняття, яке за структурою поділяється на три фази: 1) передсеансову; 2) сеансові та 3) постсеансову.

Прогнозовані результати:

- розкриття резервних можливостей пам’яті;
- збудження інтелектуальної активності особистості учня;
- формування готовності учнів до успішного опанування навчальним матеріалом;
- підвищення працездатності та зниження втоми;
- інтенсивність навчання.

Сугестивна технологія – це навчання на основі емоційного навіювання в стані неспання, що спричиняє надзапам’ятовування. Воно передбачає комплексне використання усіх вербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання).

Сугестивна технологія навчання ґрунтується на використанні двох об’єктивних закономірностей запам’ятовування:

- запам’ятовується усе, що потрапляє у людську свідомість: люди, слова, події, але в активному стані залишається тільки те, що важливо людині, цікаво чи потрібно, що її хвилює і пов’язане з якимось переживаннями;
- закономірність пов’язана зі своєрідним механізмом, що нагадує ворота: цікаво – ворота відкриті, дуже цікаво – ворота широко відкриті, нецікаво – зачинені.

Перевага такого навчання полягає в тому, що за 10 діб можна досягти колосальних результатів, але **слабкість** у тому, що знання, які швидко засвоюються, так само швидко і зникають, якщо не знаходять постійного застосування. Крім того, авторитет, на думку Г. Лозанова, є основним фактором у сугестії. Таким чином, навіювати здатен лише авторитетний викладач.

Така система вимагає від викладача значних зусиль, максимальної мобілізації його інтелектуальних і емоційних ресурсів, а також визначних акторських здібностей. Крім того, необхідні спеціально обладнані навчальні приміщення (розташовані колом м’які крісла, затишна обстановка, музика тощо). Усе це, очевидно, не дозволило цій теорії впровадитися в навчальні заклади. Однак, інтенсивні курси навчання іноземних мов проводяться саме на основі такої технології.

Враховуючи вищенаведені факти, дивитися однобоко на роль навіювання та самонавіювання в системі соціального спілкування, особливо в педагогічному процесі, аж ніяк не можна. Адже більшість інформації надходить у наш мозок через канали підсвідомості. Свідоме і підсвідоме синергетично поєднуються. Більше того, в навчанні та вихованні просто неможливо обійтися без процесів навіювання та самонавіювання. Інша справа – мета цих процесів, їх характер, інтенсивність. Навіювання і самонавіювання – могутня зброя в арсеналі педагога вищої школи.

Таким чином, сугестивні технології – невід’ємний компонент не лише

процесу спілкування між людьми, а й навчального процесу.

Технологія рівневої диференціації

Інтенсивний пошук особистістно-орієнтованих технологій, спрямованих на вирішення проблеми індивідуального підходу в навчальному процесі, способів і прийомів, які б комплексно враховували психофізіологічні й індивідуальні особливості учнів, їх навчальну мотивацію, залучення до спільної навчальної діяльності, становить одну із актуальних проблем теорії і методики навчання.

Розв'язання даної проблеми в сучасній педагогіці дозволяє показати творчі можливості особистісно-діяльнісного підходу до навчання, яка представлена в концептуальних ідеях диференційованого навчання, зокрема, рівневої диференціації. **Як педагогічна технологія** рівнева диференціація навчання знаходить своє місце в освітніх практиках з кінця 80-х років XX ст. в загальноосвітній середній школі. Процес трансформації навчання в загальноосвітній школі, спрямований на забезпечення можливостей безпосередньої реалізації освітніх стандартів навчання, на адаптацію до учня і до школи став основою модернізації професійних стандартів та їх впровадження у навчальні програми вищої школи. Слід зауважити, що диференційоване навчання на основі технології рівневої диференціації у вищий школі ще не набуло достатнього теоретичного обґрунтування і узагальнення освітніх практик і досвіду їх застосування у вишах отже, більшою мірою є спробою модернізації та адаптації відомих концепцій і практик різнорівневого навчання в середній школі.

Технологія рівневої диференціації – це, як вважається, **спосіб організації навчального процесу, що дозволяє максимально задовольнити кожного з огляду на його право і спроможність опановувати навчальний матеріал.** Така можливість якраз і забезпечується диференційованими програмами різного ступеня складності: від базового рівня підготовки до підвищеного.

Необхідно відзначити, що у світовому досвіді з модернізації професійних стандартів, впровадженому у навчальні програми, особливе місце посідає **принцип виділення рівня обов'язкової (базової) підготовки** як основи диференціації освіти, який поширений в сучасному суспільстві і має підтримку у національних системах освіти.

До пріоритетних завдань реформування освіти відноситься розробка професійних і освітніх стандартів для України, наближення їх до Європейських стандартів. Створюється система спадкоємності навчальних програм і стандартів, які реалізуються в усіх вищих навчальних закладах; відбувається процес розширення переліку **обов'язкових дисциплін** і встановлення

мінімальних обов'язкових вимог, що являють собою **державний стандарт** освіти.

Інтегральна педагогічна технологія

Інтегральна педагогічна технологія – це модель навчання, яка ґрунтується на виявленні в різних навчальних предметах споріднених елементів (проблем, сюжетів, подій, закономірностей) і поєднання їх у якісно нову цілісність з певною визначеною метою. Дана технологія, була розроблена для школярів середньої загальноосвітньої школи, втім, виявилася гнучкою і адаптивною.

Головною метою інтегральної технології навчання є створення **інтегральних процесів**, здатних одночасно враховувати цілі декількох навчальних дисциплін шляхом формування цілісних знань про об'єкти пізнання.

2. Сучасні інформаційно-комунікативні технології в освітньому процесі

Інформатизація суспільства – це перспективний шлях до економічного, соціального та освітнього розвитку. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні, з урахуванням світових вимог.

Сучасну освіту неможливо уявити без таких інформаційних технологій, як електронні курси, електронні бібліотеки, новітні засоби навчання та технології передачі знань.

Інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Інформація – абстрактне поняття, що має різні значення залежно від контексту. Походить від латинського слова «*informatio*», яке має декілька значень:

- роз'яснення; виклад фактів, подій; витлумачення;
- уяввлення, поняття;
- ознайомлення, просвіта.

Від середини XX століття «інформація» стала загальнонауковим поняттям, але й досі у науковій сфері воно залишається вкрай дискусійним. Загальноприйнятого визначення інформації не існує, і воно вживається, головним чином, на інтуїтивному рівні.

Термін «інформаційна технологія» як технологія збирання, обробки, зберігання та розповсюдження інформації за допомогою комп'ютерних та телекомунікаційних засобів вперше був застосований в 1958 році у

статті **Х. Лівітта** та **Т. Уіслера** «Менеджмент у 80-х», що була опублікована в журналі «Harvard Business Review».

Інформаційні технології (ІТ) – це технології, які забезпечують розв'язання прикладних задач методами обробки інформації та використовуються для обробки інформації.

Одним із важливих напрямків розвитку інформатизації освіти є застосування нових комп'ютерних технологій. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги цих технологій, що зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою. Нині помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі, що є синтезованим комплексним прикладом поєднання новітніх зразків техніки й словесних методів навчання.

Фундаментальним у процесі навчання залишається той факт, що здебільшого інформація продовжує подаватися учням за допомогою словесних засобів, а сприймання її здійснюється у процесі слухання. Таким чином, поняття **«комунікативний»,** яке вказує на ознаку, що стосується спілкування за допомогою мови, стало невід'ємною складовою новітніх інформаційних технологій.

Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) (від англ. *information and communications technology*) – поняття, що використовується як синонім до «інформаційних технологій», хоча це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу. Вираз вперше було використано в 1997 році у доповіді **Денніса Стівенсона** для уряду Великобританії, який посприяв створенню нового Національного навчального плану країни в 2000 році.

У 2001 році американський письменник і оратор на тему освіти Марк Пренскі у статті On the horizon перший раз презентував світу поняття «digital native», тобто «цифровий уродженець», або «цифровий тубілець», згодом він представив протилежне поняття «digital immigrant», тобто «цифровий іммігрант». Пренскі вважає, що люди, які народилися після 1990 року належать до покоління «цифрових тубільців», а люди, які народилися після 1990 року належать до покоління «цифрових іммігрантів». «Цифрові тубільці» – це люди,

які все своє життя мають доступ до Інтернету, проводять більше часу за екранами смартфонів, ноутбуків і телевізорів, ніж за читанням паперових книг. Відповідно мозок і система обробки інформації представників нового покоління відрізняється від мислення «цифрових іммігрантів».

Тому аналізуючи сучасний стан освіти Марк Пренскі наголосив на тому, що «наші учні стали зовсім іншими. Сьогоднішні учні – це більше не ті люди, для навчання яких було створено нашу систему освіти. Сьогоднішні учні не лише дещо відрізняються від попередніх, вони не лише поступово заговорили інакше, почали носити інший одяг та прикраси, змінили стиль, як це відбувалося зі зміною інших поколінь. Стався дуже великий розрив. Відбулася унікальна подія (з розряду тих, що називають «сингулярними»), яка змінила ситуацію настільки принципово, що повернення вже немає. Цією подією став винахід та стрімке поширення цифрових технологій в останні десятиліття XX століття»

Запровадження в практику освітньої діяльності інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) дає можливість педагогу організовувати навчальний процес з використанням нових форм організації та засобів передачі знань:

- комп’ютерного моделювання;
- навчально-проектної діяльності;
- мультимедійних та телекомунікаційних технологій;
- інформаційного моделювання;
- комп’ютерного тестування;
- веб-конференцій, семінарів;
- олімпіад, турнірів та ін.

Одна з важливих особливостей та переваг інформаційно-комунікативних технологій, порівняно з іншими навчальними засобами полягає саме в тому, що мультимедійні програми здебільшого розраховані на самостійне, активне сприймання та засвоєння учнями знань, умінь та навичок. Уже сама побудова, дидактичне спрямування та розв’язання навчальної (наукової) проблеми передбачають активну розумову діяльність. Ті, хто навчаються, можуть обрати оптимальний темп роботи з мультимедійною програмою, відповідно до індивідуальних розумових, психолого-фізіологічних можливостей та інтересів; перевіряти правильність відповідей, використовувати у процесі сприймання та засвоєння знань необхідну зорово-слухову та текстову інформацію.

Виокремлюють **такі можливості використання інформаційних технологій**:

1. Для пошуку літератури:

1) в електронному каталозі бібліотеки навчального закладу, інших

електронних бібліотеках;

2) в мережі Internet із застосуванням браузерів типу Internet Explorer, різних пошукових систем (Meta, Google, Search.com, Yahoo.com, Lycos.com т. ін.).

2. Для роботи з літературою в процесі роботи над написанням рефератів, конспектів, анотацій, цитат.

3. Для автоматичного перекладу текстів за допомогою програм-перекладачів, з використанням електронних словників.

4. Для зберігання та накопичення інформації (CD, DVD-диски, зовнішні накопичувачі на магнітних дисках, Flash-диски, карти пам'яті, жорсткі диски, Google Диск).

5. Для планування процесу дослідження (наприклад, система управління Microsoft Outlook).

6. Для організації процесу спілкування з провідними спеціалістами (Internet, електрона пошта).

7. Для відпрацювання й відтворення графіки, звуку (програвачі Microsoft Media Player, WinAmp, Apollo, WinDVD, zplayer, програми для перегляду зображень ACD See, PhotoShop, CorelDraw, програми для створення схем, креслень та графіків Visio тощо).

8. Для поширення та впровадження результатів дослідження (відеофоруми, телемости, онлайн-конференції, публікації в ЗМІ, Інтернет) та ін.

Нові інформаційні технології відкривають педагогу доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самоосвіти, дають цілком нові можливості для знаходження й закріплення різних професійних навичок, творчості, дозволяють реалізувати принципово нові форми й методи навчання.

Швидкий розвиток комп'ютерних телекомунікацій, глобальної мережі Інтернет створює умови для ефективної співпраці учнів, педагогів, незалежно від географічного місця знаходження. Проте використання Інтернету як джерела інформації потребує навичок пошуку та відбору (аналізу) необхідної інформації в мережі.

Виокремлюють наступні переваги й недоліки щодо використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі:

Переваги використання ІКТ:

- активізація навчального процесу завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації;
- підвищення загальної мотивації та інтересу до навчання завдяки новим формам роботи;
- індивідуалізація навчального процесу;

- формування вмінь та навичок щодо здійснення творчої діяльності;
- виховання інформаційної культури;
- оволодіння навичками оперативного прийняття рішення в непередбачуваній ситуації;
- об’єктивність контролю;
- інтенсифікація самостійної роботи;
- зростання обсягу виконаних завдань;
- можливість оперативного отримання необхідної інформації;
- розширення інформаційних потоків при використанні Інтернету;
- можливість застосування технологій дистанційного навчання тощо.

Інтегрування звичайного навчального заняття з комп’ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на персональний комп’ютер, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, творчим, різноманітним, інтенсивним. Крім того, прискорюється процес запису визначень, схем, теорем та інших важливих частин матеріалу, оскільки педагогу не доводиться повторювати текст декілька разів. Необхідна інформація виводиться на екран повністю чи фрагментарно (мультимедійні, інтерактивні технології).

Цей метод навчання надзвичайно приваблює викладачів, адже він сприяє кращій оцінці здібностей і знань, спонукає до пошуку нових нетрадиційних форм і методів навчання, сприяє стимулюванню професійного зростання та подальшого освоєння новітніх інформаційно-комунікативних технологій як педагогів, так і тих, хто навчається.

Проведення під час заняття комп’ютерного тестування дозволяє викладачу за короткий час отримати об’єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається, одночасно від усіх учнів і своєчасно її опрацювати. При цьому існує можливість коригувати рівень складності виконання тих чи інших завдань, здійснюючи індивідуалізацію навчального процесу. Для тих, хто навчається, важливим залишається той факт, що одразу після складання тестових завдань можна отримати об’єктивний результат, де зазначаються помилки. Наприклад, цей вид навчальної діяльності неможливо організувати й провести під час усного опитування.

Поряд із значними перевагами, можна виділити й окремі **недоліки та проблеми застосування ІКТ**:

- відсутність достатньої кількості комп’ютерних класів у навчальних закладах;
- недостатня кількість часу для підготовки викладача до заняття;
- недостатня комп’ютерна грамотність викладача;
- швидка зміна технологій та програмного устаткування;

- при надмірному застосуванні ІКТ можлива ймовірність переходу від розвиваючого навчання до наочно-ілюстративного;
- відсутність безпосереднього контакту з викладачем;
- погіршення стану здоров'я (зір, серцево-судинні захворювання, викривлення постави та ін.);
- Інтернет-залежність тощо.

Застосування інформаційно-комунікативних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх учителів польської мови дозволяє підвищити якість навчання, розвинути творчі здібності студентів, а також навчити їх самостійно мислити й працювати з навчальним матеріалом, що сприятиме їх подальшому безперервному вдосконаленню протягом усього життя.

Студент перестає бути пасивним слухачем і втягується в активну пізнавальну діяльність, а педагог продовжує бути активним координатором навчального процесу.

Таким чином, дидактичні оцінки цих нових і незвичайних засобів навчання суперечливі – від захоплених тверджень про революцію в освіті, до сумної констатації низької результативності й марності. Слід підкреслити, що вбудовування ІКТ у навчальний процес має базуватися на їх педагогічно обґрунтованому поєднанні з традиційними методичними системами навчання та при обов'язковому обґрунтуванні педагогічної доцільності такого використання, тобто освіта на сучасному етапі має задовольняти нові потреби й водночас зберігати свої сильні традиційні сторони.

3. Інноваційні технології навчання як дослідження

Мабуть, найяскравіше сучасну культуру характеризує постмодерністський вислів про те, що сьогодні ми спостерігаємо перехід від філософії тотожності до філософії невизначеності. На вражаючі виклики світу гуманітарні науки відповідають своїми здобутками: вже стала звичною ідея зміни парадигм у науковому пізнанні, в аксіології стверджується ідея неповторності людського буття, вже не викликає подиву думка про те, що сенс життя не можна просто знайти (як традиційно вважалося), а треба створити, ствердити.

Проте, яким би складним і суперечливим не був світ людського життя, ми маємо його збагнути, відтворивши і в своїх почуттях, і в логічних системах. Традиційні способи навчання утверджували сталість буття, були орієнтовані на пошук вічних і незмінних субстанцій, істинних для будь-якої науки методів, раз і назавжди визнаних сутностей. Для сучасної культури таких форм передачі соціального досвіду вже недостатньо, адже будь-який догматизм передбачає на іншому полюсі нігілізм і спустошливий скептицизм. Тому сучасна педагогічна

наука пропонує людині принципово відмінні форми і методи опанування світу, які отримали назву інноваційних технологій навчання.

Ці технології невипадково називають інтерактивними (від англ. interaction – «взаємодія»), адже головна їх мета – допомогти людині зрозуміти світ у багатстві всіх його взаємодій, гармонійно поєднуючи об'єктивну необхідність та суб'єктивні схильності, ідеї хаосу та впорядкованості Всесвіту. Так званий підтримуючий тип навчання був спрямований на відтворення окремої культури і соціально-культурної системи в цілому. Інноваційні ж методи не лише відтворюють метаморфози окремих світів, культур, технологій, а й, своєю чергою, формують революційний потенціал культури, що дає про себе знати і в нових іграх у дитячому садочку, і в зміні уявлень про сім'ю та шлюб, і в політичних прокламаціях. Філософська рефлексія вимушує нас зрозуміти самі інноваційні методи як прояв творчості, як дослідження, що передбачають простір інтерпретацій.

Педагогічне дослідження – це свідомий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу, який спирається на розвинутий понятійний апарат науки, має своїм підґрунтям налагоджену систему емпіричних досліджень та передбачає тісний взаємозв'язок цілого ряду наук: філософії, психології, кібернетики тощо. Суть технології навчання як дослідження полягає в забезпеченні освітньої підготовки учнів, цілеспрямованого формування їхніх особистісних якостей в умовах здійснення систематичних навчальних досліджень. Її метою є набуття учнями досвіду дослідницької роботи, розвиток їхніх інтелектуальних здібностей, творчого потенціалу, формування активної, компетентної, яскравої особистості.

Відповідальним етапом дослідницького процесу є визначення методологічних основ наукового пошуку та вибір методів його проведення, що потім втілюються у конкретні методики, адекватні меті й завданням дослідження. Вибір методів не може бути довільним. Філософський принцип єдності теорії і методу передбачає залежність методу від предмета і мети дослідження, від рівня підготовки суб'єктів і специфіки реальності, що вивчається. (Не випадково сучасна філософія науки розглядає поняття реальності як наукову проблему, наголошуючи на взаємозв'язку фактів та теорії, в рамках якої здійснюється їх інтерпретація).

Як зазначає Н.П. Волкова, при виборі методики досліджень важливо дотримуватися таких вимог:

- застосовувати поєднання методів, що дасть змогу різнобічно пізнати об'єкт;
- використовувані методи мають забезпечити одночасно вивчення діяльності, спілкування та рівня інформованості особистості;

- методи мають відображати динаміку розвитку певних якостей як у віковому плані, так і протягом певного проміжку часу;
- перевага має надаватися таким методам, які дають змогу одержати відомості про учня з багатьох джерел.

Слід враховувати, що інноваційна освітня діяльність – це складний суперечливий процес, що потребує науково-методичного осмислення на всіх рівнях управління. Окрім загально сприятливого фону культурної толерантності необхідно, щоб кожен учасник процесу перетворень відчував себе «на своєму місці»: державними діячами освіти мають бути розроблені відповідні проекти і резолюції, місцеві органи влади мають бути забезпечені відповідними механізмами реалізації у своїй практиці світового інноваційного досвіду, педагоги повинні бути особисто зацікавленими у впровадженні нових технологій.

Інноваційні технології значно посилюють роль суб'єктивних чинників в освітньому процесі, причому це стосується як керівництва, викладачів, так і учнів. Викладач, окрім того, що він повинен добре знати навчальний предмет, виконує роль діагноста, консультанта, мотиватора і постачальника інформації.

Педагог-новатор має бути насамперед відповідальною особистістю, яка відчуває готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, сама є носієм конкретних нововведень. Особистісні якості педагога рельєфно виступають у ході досліджень, адже педагогічні процеси завжди мають імовірний характер, виступають за межі жорсткого детермінізму з його вимогами однозначності й прогнозованості.

Можна стверджувати, що інноваційні технології в навчанні є втіленням творчого синергетичного підходу. Сутність синергетики як міждисциплінарного вчення полягає в дослідженні процесів самоорганізації та становлення нових упорядкованих структур. Зазначений підхід реалізується в дослідженні систем різної природи: фізичних, біологічних, соціальних, когнітивних, інформаційних, екологічних та ін. Предметом синергетики є механізми спонтанного формування і збереження складних систем, зокрема тих, які перебувають у стані стійкої нерівноваги із зовнішнім середовищем. Синергетика вчить нас тому, що в нелінійній системі (якою і є педагогічне середовище) у будь-який момент може виникнути новий тип рішення, який не зводиться до попереднього. Відповідно навчальний процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, формування творчого мислення і активізації самостійної роботи учнів.

Мета дослідницьких технологій навчання – виявити закономірності взаємодії вчителя, учнів, змісту, форм і методів, засобів і джерел освітнього простору. При такому підході форма, певна організація процесу навчання

неминуче провокує зміни в змісті навчання, викриває протиріччя, притаманні тій чи іншій культурній традиції.

Застосування дослідницької технології навчання передбачає врахування сфери інтересів учнів, їх інтелектуальних здібностей, рівня знань і умінь, особистих сподівань. Наприклад, А.В. Кочубей пропонує використовувати такі інтерактивні методи:

- імітаційні (діалогічна взаємодія учасників навчального процесу з метою обміну матеріальними та духовними цінностями);
- пізнавальні (діалог учасників для отримання нових знань, їх систематизації, творчого вдосконалення фахових умінь і навичок (мозкова атака, ділові ігрові ситуації тощо);
- мотиваційні (кожен визначає власну позицію в ставленні до способів діяльності студентської групи, окремих учасників, викладача та себе);
- регулятивні (встановлюються правила діалогічної взаємодії («Правила ідеального фахівця», «Правила культури поведінки сучасного професіонала», «Професіограма фахівця певного профілю»)

Викладачеві варто узяти до уваги рівень розвитку дослідницької мотивації учнів, наявність у них відповідних знань та навичок, світоглядний контекст середовища. Навчання як дослідження передбачає, що в процесі дослідницької діяльності учнями будуть зроблені особисті відкриття, відкориговані принципи взаємовідносин у суспільстві; щось із накопиченого ними раніше буде пронизане сумнівами, а інше, навпаки, буде віднесено до розряду незаперечних істин. Безумовною перевагою дослідницьких технологій є їх багатогранність, критична спрямованість, що є важливою передумовою формування учня як цілісної особистості, яка не буде пригнічена в житті різними цивілізаційними кризами. Мабуть, на цій підставі інноваційні методи навчання пов’язують з процесами гуманізації та гуманітаризації суспільства.

Педагогічні дослідження – це творчий спланований процес, який можна умовно поділити на ряд послідовних етапів. На думку С.С. Вітвицької, доцільно розрізняти такі періоди в ході досліджень:

- визначення проблеми і мети дослідження, а також існуючих протиріч;
- визначення об’єкта і предмета дослідження, а також оцінка умов розв’язання протиріч, формулювання педагогічної гіпотези;
- визначення методики дослідження, показників педагогічної діяльності;
- формулювання конкретних завдань відповідно до гіпотези;
- етап експериментальних досліджень;
- завершувально-узагальнюючий цикл

У науковій літературі, окрім певних етапів розгортання інноваційних досліджень, також прийнято виділяти специфічні для них закони та тенденції. Так, наприклад, І.М. Дичківська формулює такі **закони перебігу інноваційного процесу**:

- **закон незворотної дестабілізації інноваційно–освітнього середовища**. Суть закону в тому, що інноваційна творча діяльність змінює свідомість педагогів, поляризуючи погляди в колективі;
- **закон фінальної реалізації інноваційного процесу.** Цей закон, власне, нагадує думку Г. Гегеля про те, що все розумне колись стане дійсним;
- **закон стереотипізації освітніх інновацій** говорить нам, що на шляху досліджень і прагнень нового нас чекають пастки стереотипів і рутинізації;
- **закон циклового повторення**, або **закон зворотності освітніх інновацій,** фіксує закономірність періодичних відроджень певних систем за нових умов

Таким чином, можна зробити висновок, що інноваційні освітні технології за своєю суттю є творчою діяльністю, цілеспрямованим дослідженням, у ході якого змінюється і навколишній світ, і ставлення людини до світу. Як будь-який складний процес, інноваційна діяльність приховує в собі багато суперечностей, та будемо сподіватися на посилення саме позитивних тенденцій у її розвитку, таких як демократизація освіти, гуманістична спрямованість виховання, можливість для людини залишатися активним творцем суспільного життя.

Питання для самоконтролю

1. Інноваційний процеси як механізм інтенсивного розвитку вищої школи.
2. Перспективні напрямки освітньої інноватики за умов професійного навчання.
3. Сутність та особливості предметно зорієнтованих, особистісно зорієнтованих та інноваційно зорієнтованих технологій навчання.
4. Сутність та характерні ознаки проблемного навчання.
5. Головні категорії проблемного навчання: навчальна проблема, проблемна ситуація.
6. Мета, завдання та зміст технології ситуативного моделювання. Види технологій ситуативного моделювання. Умови доцільності їх застосування.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. К.: Вища освіта, 1998. 220 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: Модульне навчання: Навч. посіб. К.: ІСДО, 1993. 220 с.
3. Булах І. Методи контролю та оцінювання рівня знань. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України. К.: Видавничий дім «КМ Academia», 1997. С. 169-185.
4. Ванівська О., Преснер Р. Проектна технологія в системі компетентнісної освіти. Молодь і ринок. №1 (108), 2014. С. 62-65.
5. Використання методу ситуаційних вправ у навчальному процесі. Матеріали сем. для виклад. та аспір. К.: Вища школа, 2002. С. 3.
6. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. С. 294-99, 351-358.

ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ПЛАН

1.Традиційна педагогічна технологія (концептуальні положення, особливості змісту і методик).

2. Основні ознаки та особливості інноваційних педагогічних технологій.

3. Розмаїття інноваційних технологій навчання.

4. Технологія групового навчання.

5. Робота в малих групах.

1. Традиційна педагогічна технологія (концептуальні положення, особливості змісту і методик).

Сьогодні існує велика кількість технологій навчання. Однак процес використання традиційних і впровадження інноваційних технологій навчання протікає стихійно. У процедурі їхнього відбору і реалізації у навчальному процесі існують суперечності між новими цілями освіти і старими способами представлення й засвоєння знань; зростаючими об'ємами інформації, яку необхідно передати учням, та обмеженою кількістю навчального часу; гострою необхідністю педагогічних інновацій у навчальному процесі і недостатньою розробленістю методології використання нових педагогічних технологій в освіті.

Проектування педагогічних технологій – це дослідницька діяльність із питань розробки оптимальних дидактичних умов, що забезпечують максимальну реалізацію творчого потенціалу учнів і продуктивність навчання на основі співставлення традиційних та інноваційних підходів і пошуків їх поєднання. Серед технологій, що активно застосовуються в педагогічній практиці, можна виділити традиційні та інноваційні. Їх порівняльний аналіз дозволяє виділяти як позитивні, так і негативні сторони. Сучасному викладачу необхідно вільно володіти в педагогічній практиці основними методологічними прийомами або методами організації навчального процесу, які сьогодні прийнято називати педагогічними технологіями. До традиційних технологій слід віднести:

1. Розповідь – монологічний виклад навчального матеріалу, який не переривається питаннями, що містить в основному фактичні матеріали – вступ, розповідь, висновок.

2. Бесіда – діалог вчителя з учнями, що спонукає учнів до актуалізації (пригадування) вже відомих фактів, досягнення нових знань шляхом висновків,

міркувань. Але бесіда не дає практичних навичок.

3. Лекція – монолог викладача, який характеризується більш суворою структурою, логікою викладу, великою кількістю інформації, системним характером викладення, аргументованістю висновків і прикладів.

4. Навчальна дискусія – обмін поглядами з конкретної теми. Вона допомагає впорядкувати й вивчити вже відомий матеріал, придбати нові знання. Дискусія розвиває вміння відстоювати свої погляди, аргументувати свою точку зору, придбати комунікативні навички.

5. Робота з книгою – дає можливість учням багаторазово обробляти навчальну інформацію, отримувати нову (робота з довідковим матеріалом). Функції цієї технології: навчальна, розвиваюча, контрольнокорекційна.

6. Демонстрація – наочно-чуттєве ознайомлення з явищами, процесами, об'єктами; використання аудіо-відіо-теле-комп'ютерної техніки, макетів, схем, плакатів.

7. Ілюстрація – показ і сприйняття предметів, процесів, явищ в їх символьному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, малюнків, схем, сучасних ТЗН.

8. Вправи – метод навчання, що представляє собою планомірне повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості. Види вправ: спеціальні, похідні, коментовані, усні, письмові, графічні, лабораторно-практичні та виробничо-трудові.

9. Ситуаційний метод – метод, який застосовується педагогами для активізації мотивації навчання, при якому використовуються різні конфліктні та проблемні ситуації.

10. Лабораторний метод – самостійне проведення експериментів, досліджень учнями, дає можливість набувати вміння та навички, поводження з устаткуванням, забезпечує чудові умови для формування практичних умінь.

11. Практичний метод – застосування отриманих знань до вирішення практичних завдань, вміння використовувати теорію на практиці.

12. Ігрові технології – спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, у ході яких розвиваються комунікативні та практичні навички.

13. Технологія навчального контролю — це метод активізації контролю засвоєння знань, вміння і навичок, одночасно виконує навчальні, розвиваючі, виховні і спонукальні функції.

До переваг традиційних технологій можна віднести: науковість (помилкових знань бути не може, можуть бути тільки неповні); організаційна чіткість педагогічного процесу, постійний ідейно-емоційний вплив особистості викладача; оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні; впорядкована, логічно структурована подача навчального матеріалу, орієнтація на розвиток

пам’яті (запам’ятовування та відтворення); доступність; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; усвідомлення завдань та активність. Проте традиційним технологіям властиві й недоліки: характер відносин між учителем та учнями типу «суб’єкт-об’єкт», орієнтація на формування шаблонного мислення; відсутність орієнтації на розвиток творчого потенціалу, пригнічення ініціативи, однаковий підхід до всіх учнів.

2. Основні ознаки та особливості інноваційних педагогічних технологій

Із сучасними освітніми технологіями сьогодні пов’язують реальні можливості побудови відкритої системи освіти, зміну способів одержання нових знань, підсилення особистісної орієнтації навчального процесу. Освітня технологія відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору.

Призначення освітніх технологій полягає в розв’язанні стратегічних для системи освіти завдань: прогнозування розвитку освіти, проектування й планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітньо-виховного процесу.

Сучасні освітні технології відображають особливості фахової підготовки; необхідність практичної орієнтації усієї системи підготовки фахівців, які матимуть не тільки знання, а й уміння та навички; індивідуальні переваги, багатоаспектність; перспективність на основі врахування тенденції розвитку суспільства, соціального прогнозування; розвиток в учнів мислення, здатності до здорового ризику, розвиток уяви й усього комплексу творчих здібностей, підвищення ролі учня в навчальному процесі, переміщення центру навчального процесу від учителя до учня.

Конструювання педагогічної технології майбутнього навчання – це системна проектована діяльність, що дозволяє запрограмувати освітні ситуації, діяльність суб’єктів навчання і зі значною мірою вірогідності гарантує очікувані результати. В технологічних системах ніщо не декларується, якщо його не можна виконати. Сучасні педагогічні технології мають формувати множинність суб’єктних картин світу, забезпечувати особистісний розвиток. Сутність інноваційних технологій навчання полягає в органічному сполученні вивчення власних ускладнень із навчанням новим засобам і способам такого вивчення, що насамперед виражається в діях, спрямованих на подолання цих ускладнень. Кожна з наявних педагогічних технологій має чітко визначену мету, цілі навчання, умови реалізації і відповідні для цього процедури. В реальному навчальному процесі учитель поєднує елементи багатьох технологій.

Під інноваційними процесами в освіті розуміють процеси виникнення,

розвитку й проникнення в широку практику педагогічних нововведень, оскільки інновація – це не лише створення та впровадження нововведень, а й такі зміни, які мають визначальний характер, супроводжуються змінами в різновидах діяльності, стилі мислення. Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання учнів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти. Інноваційна педагогічна діяльність полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій.

Метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу. Ступінь ефективності нововведення залежить від того, яких витрат потребує конкретне нововведення і як довго воно даватиме корисний ефект. Якщо через незначний час після впровадження нововведення актуальною буде проблема щодо освоєння нового, яке нейтралізує дію попереднього, то корисний ефект такого нововведення не може бути значним, а значить витрати на його впровадження виявляться невиправданими.

Отже, ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної технології, витрат на її впровадження. До сучасних педагогічних технологій належать: інформаційні (комп'ютерні, мультимедіа, мережеві, дистанційні) технології; проектні технології; креативні технології (евристичне навчання, сократичний діалог); ігрові технології: імітаційні; операційні; рольові ігри, ділові ігри; «діловий театр»; психодрама і соціограма; технології особистісно орієнтованої освіти; етнопедагогічні технології; колективні та групові способи навчання (форум, дебати, мозковий штурм); тренінги; коучинг (методика реалізації спільного соціального, особистісного та творчого потенціалу студентів у процесі навчання з метою отримання максимально можливого ефективного результату, «індивідуальний тренінг»)

Це дозволяє розглядати інноваційну педагогічну діяльність як складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи. Вона має комплексний, багатоплановий характер, втілює в собі єдність наукових, технологічних, організаційних заходів. Інноваційна діяльність є системним видом діяльності, спрямованим на реалізацію нововведень на основі використання і впровадження нових наукових знань, ідей та підходів.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в постійно оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології.

Професіоналізація учителя і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграють інноваційні педагогічні технології.

Дані технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Інноваційні педагогічні технології як принцип педагогіки забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Деякі дослідники тлумачать їх як комплексний, інтегрований процес, що охоплює суб'єктів, ідеї, способи організації інноваційної діяльності і забезпечує результативність нововведення. До інновацій зараховують не лише створення нових засобів, а й сутнісні зміни, які проявляються у новому способі діяльності, стилі мислення. У цьому контексті вважають інноваційними підходи, що перетворюють характер навчання стосовно його цільової орієнтації, взаємодії викладача і студентів, їх позиції в навчальному процесі.

Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними взаєминами в науковій педагогіці й педагогічній практиці традиційної наукової педагогіки. Інноваційні педагогічні технології належать до системи загального наукового і педагогічного знання. Вони виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти.

Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства. Таким чином, інноваційні педагогічні технології – це системний процес цілеспрямованої дії на «учня», що направлена на задоволення всієї сукупності його потреб; це новостворені або вдосконалені педагогічні системи, що забезпечують високий рівень навчально-виховного процесу.

Щоб професійно відібрати елементи різних технологій, учителеві необхідно знати характеристики сучасних педагогічних технологій:

– випереджувальний характер, сутність якого полягає в тому, щоб своєчасно підготувати людину до успішного функціонування в соціокультурних умовах, що постійно ускладнюються;

– особистісно орієнтований характер, що ґрунтується на суб'єктсуб'єктних відносинах, поширює міру свободи, індивідуальних переваг та освітніх траєкторій, утверджує самоактуалізацію, саморозвиток особистості учителя та учня;

– спрямованість на формування множинності суб'єктних картин світу, смислопошукове структурування особистісних знань;

– опора на сукупність інформаційно-знаннєвих систем, що виконують аналітико-оцінювальні функції стосовно інших інформаційних систем;

– спрямованість на організацію самостійної пізнавальнопошукової діяльності учня на основі розвитку навичок самоспостереження, самопізнання, рефлексії, самоосвіти;

– визнання технологій як системоутворюючого чинника практичного перетворення системи навчання в закладі освіти відповідно до сучасних завдань.

До сучасних можуть бути віднесені лише ті, що спрямовані на організацію самостійної пізнавальної пошукової діяльності учнів на основі розвитку навичок самоспостереження, самопізнання, рефлексії, самоосвіти, тобто наявна свідома відмова від ретрансляції знань, орієнтації на систему знань як основу освітньої ідеології.

Упровадження інноваційного підходу в реальній педагогічній діяльності забезпечує комплекс вирішення багатьох актуальних проблем системи професійної підготовки майбутніх фахівців, сприяючи подоланню розбіжностей між змістом навчання і реальною виробничою діяльністю; посиленню особистісного розвитку учнів; переходу від керівництва активністю учнів до самодетермінації.

Ефективність реалізації сучасних інноваційних методів навчання майбутніх учителів передбачає перехід від дидактичної системи «зарегламентованості» навчально-пізнавальної діяльності фахівців до оновленої системи, що забезпечує розвиток творчого й критичного аспектів їхнього мислення, аналітичне ставлення до змісту навчання, стимулювання продуктивного підходу до майбутньої діяльності.

3. Розмаїття інноваційних технологій навчання.

В освітньому процесі використовують такі інноваційні педагогічні технології: подіумна дискусія, панельна дискусія (при вивченні іноземних мов), форум, колоквіум, круглий стіл, симпозіум, дебати, ток-шоу, інтерв'ювання, технологія акваріуму, «мозковий штурм», синектика, проектні технології, розробка портфоліо, кейси, рольові ігри, презентації, технології моделювання ситуацій, створення дерева рішень, постер-сесія, віртуальна екскурсія тощо.

Найбільш оптимальними та перспективними в педагогічній освіті є:

1. Дистанційне навчання.
2. Діалогове навчання.
3. Етапно-блокова організація навчання.
4. Ігрові методи.
5. Блочно–модульна система.

6. Інформаційно-комп’ютерне навчання.
7. Кейс–технологія.
8. Контекстне навчання.
9. Моделююче навчання.
10. Модульно–рейтингове навчання.
11. Особистісно орієнтоване навчання.
12. Пошукове-дослідне навчання.
13. Проективне навчання.
14. Рефлексивно–творче навчання.

Основними характеристиками вказаних інноваційних педагогічних технологій є: інтерактивність, що передбачає відмову від авторитарного стилю викладання, орієнтацію на індивідуальні якості кожного учня, розгляд знань як сукупності навичок, що актуалізуються в системі діяльності учня тощо; комунікативність, що включає взаємодію всіх учасників процесу навчання; діалогічність, що розкривається через створення певного діалогічного (полілогічного простору), в якому співіснують різні позиції і погляди, завдяки чому формується толерантне ставлення учнів до світу; креативність, що вимагає творчого підходу до розв’язання певних проблем та ситуацій і формує творчо перетворювальне ставлення до світу та відкритість до нових ідей; інформативність, що забезпечує надання вичерпної інформації різного плану з відображенням відмінних позицій і поглядів; актуальність, що гарантує своєчасність і достовірність матеріалів, які використовуються; моделюючий характер, що сприяє формуванню світоглядної позиції учнів і дає можливість конвенційного перенесення аналізованих у процесі навчання віртуальних ситуацій у реальну життєву практику; критичність, що передбачає проблематизацію та конфліктизацію дійсності, потяг до самореалізації, до втілення у професійній діяльності власних намірів і способу життя.

Використання інноваційних педагогічних технологій забезпечує реалізацію таких основних принципів організації навчальної діяльності: мотиваційної достатності, культурологічності, практичної реалізації комунікативної компетенції, зануреності у предметний зміст навчання, предметності та інтегрованості навчання.

Саме такі технології дозволяють органічно інтегрувати знання учнів із різних галузей при рішенні певної проблеми, генерувати нові ідеї, розвивати здатності критично сприймати інформацію, апелювати до власного досвіду й самостійно мислити, аргументувати власну думку і вести дискусію. Під час вибору технології навчання учитель повинен врахувати, що є два джерела цілей його діяльності: соціокультурний досвід, котрий передається через професійні знання та вміння, й особистість учня. З аналізу розмаїття видів занять виникає

питання про їхнє комплексне використання. Цілісною і завершеною одиницею дидактичної системи буде сукупність занять. Своєю інтегрованою якістю комплекс занять здатний створити оптимальні умови для формування фахівця.

Важливо зрозуміти, що на одному занятті чи їхній сумативній послідовності, що використовується в процесі вивчення певної теми одного предмета, не можна виховувати майбутнього фахівця в усьому спектрі різноманітних і необхідних фахових якостей. Чим різноплановіші і навіть альтернативніші заняття входять у зазначений комплекс, тим його інтегративні можливостібудуть більш оптимальними. Актуальним для навчальних закладів є використання комплексів різноманітних конкретних форм організації навчання з реалізацією їх у рамках колективної навчально-пізнавальної діяльності із застосуванням сучасних освітніх технологій.

4. Технологія групового навчання

Докорінна зміна освітньої мети переорієнтовує процес навчання на особистість – його гуманізацію, загальнорозвивальний характер. Особистісно орієнтоване навчання передбачає організацію навчання на засадах глибокої поваги до особистості учня, врахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до нього як до свідомого, відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії.

Питання про групові форми навчальної діяльності в психологопедагогічній літературі посідає важливе місце, тому вони відкривають для учнів можливості співпраці, стосунків, пізнання довкілля. Групова форма навчальної діяльності виникла як альтернатива існуючим традиційним формам навчання. В їх основу покладено ідеї Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Дж. Дьюї про вільний розвиток і виховання дитини. Й.Г. Песталоцці стверджував, що вміле поєднання індивідуальної та групової навчальної діяльності допомагає успішному навчанню дітей, а їх активність і самодіяльність підвищують ефективність уроку. З цим пов'язана ідея взаємного навчання, висловлена Й.Г. Песталоцці.

Групова навчальна діяльність – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві учителя і в співпраці з учнями.

Учитель у груповій навчальній діяльності керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі та які регулюють діяльність учнів. Стосунки між учителем та учнями набувають характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається у роботу груп тільки в тому разі, якщо в учнів виникають запитання і вони самі звертаються по допомогу до викладача. Це їхня спільна діяльність. Групова навчальна

діяльність, на відміну від фронтальної таіндивідуальної, не ізолює учнів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці.

У груповій навчальній діяльності учні показують високі результати засвоєння знань, формування вмінь. Пояснюється це тим, що в цій роботі слабші учні виконують за обсягом будь-яких вправ на 20-30% більше, ніж у фронтальній роботі. Групова форма роботи сприяє також організації більш ритмічної діяльності кожного учня. Важливу роль групова діяльність відіграє у досягненні виховної функції навчання.

У груповій навчальній діяльності формується колективізм, моральні, гуманні якості особистості. Важливу роль у формуванні цих якостей відіграють особливості організації групової роботи; розподіл функцій і обов'язків між учасниками діяльності, обмін думками, взаємна вимогливість і допомога, взаємоконтроль і взаємооцінка. Групова навчальна діяльність виконує й організаційну функцію. Полягає вона в тому, що студенти вчаться розподіляти обов'язки, вчаться спілкування один з одним, розв'язують конфлікти, що виникають у спільній діяльності.

Таким чином, групова форма навчальної діяльності в порівнянні з іншими організаційними формами має низку значних переваг: за той самий проміжок часу обсяг виконаної роботи набагато більший; висока результативність у засвоєнні знань і формуванні вмінь; формується вміння співпрацювати; формуються мотиви навчання, розвиваються гуманні стосунки між учнями; розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль).

Мета технології групової навчальної діяльності – розвиток учня як суб'єкта навчальної діяльності. Технологія групового навчання учнів базується на таких положеннях: навчати учнів прийомів ділової співпраці; забезпечувати спеціальний добір у групи; актуалізувати активність кожного учня; поєднувати всі форми навчальної діяльності учнів на занятті.

5. Робота в малих групах

Роботу в групах варто використовувати для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму. Якщо витрачені зусилля й час не гарантують бажаного результату, краще вибрати парну роботу або будь-яку з наведених вище технологій для швидкої взаємодії. В тих випадках, коли завдання вимагає спільної, а не індивідуальної роботи, використовують малі групи. Важливими моментами групової роботи є опрацювання змісту і подання групами результатів колективної діяльності.

Залежно від змісту та мети навчання можливі різні варіанти організації

роботи груп. 1. «Діалог». Суть його полягає в спільному пошуку групами узгодженого рішення. Це знаходить своє відображення у кінцевому тексті, переліку ознак, схемі тощо. Діалог виключає протистояння, критику позиції тієї чи іншої групи. Всю увагу зосереджено на сильних моментах у позиції інших.

Група поділяється на 5-6 робочих груп і групу експертів із сильних учнів. Робочі групи отримують 5-10 хвилин для виконання завдання. Група експертів складає свій варіант виконання завдання, стежить за роботою груп і контролює час. По завершенні роботи представники від кожної робочої групи на дошці або на аркушах паперу роблять підсумковий запис. Потім, по черзі, надається слово одному доповідачеві від кожної групи. Експерти фіксують спільні погляди, а на завершення пропонують узагальнену відповідь на завдання. Групи обговорюють і доповнюють її. До зошитів занотовується кінцевий варіант.

2. «Синтез думок». Дуже схожий за метою та початковою фазою на попередній варіант групової роботи. Але після об'єднання в групи і виконання завдання учні не роблять записів на дошці, а передають свій варіант іншим групам, які доповнюють його своїми думками, підкреслюють те, з чим не погоджуються. Опрацьовані таким чином аркуші передаються експертам, які знову ж таки зіставляють написане з власним варіантом, роблять загальний звіт, котрий обговорює вся група.

3. «Спільний проєкт». Має таку саму мету та об'єднання в групи, що й діалог. Але завдання, які отримують групи, різного змісту та висвітлюють проблему з різних боків. По завершенні роботи кожна група звітує і записує на дошці певні положення. В результаті з відповідей представників груп складається спільний проект, який рецензується та доповнюється групою експертів.

4. «Пошук інформації». Різновидом, прикладом роботи в малих групах є командний пошук інформації (зазвичай тієї, що доповнює раніше представлений учителем матеріал або матеріал попереднього заняття, домашнє завдання), а потім відповіді на запитання. Використовується для того, щоб оживити сухий, іноді нецікавий матеріал. Для груп розробляються запитання, відповіді на які можна знайти в різних джерелах інформації. До них можуть належати: роздатковий матеріал; документи; підручники; довідкові видання; доступна інформація на комп'ютері; артефакти (пам'ятки матеріальної культури); прилади. Учні об'єднуються в групи. Кожна група отримує запитання відповідно до теми заняття. Визначається час на пошук та аналіз інформації. Наприкінці заняття заслуховуються повідомлення від кожної групи, які потім повторюються і, можливо, розширюються всією групою.

5. «Коло ідей» (Раунд робін, кругова система). Метою «Кола ідей» є вирішення гострих суперечливих питань, створення списку ідей та залучення

всіх учнів до обговорення поставленого питання. Технологія застосовується, коли всі групи мають виконувати одне й те саме завдання, яке складається з декількох питань (позицій), які групи представляють по черзі. Коли малі групи завершують виконувати завдання і готові подати інформацію, кожна з них по черзі озвучує лише один аспект проблеми, що обговорювалася. Продовжуючи по колу, учитель запитує всі групи по черзі, поки не вичерпаються ідеї. Це дасть можливість кожній групі розповісти про результати своєї роботи, уникаючи ситуації, коли перша група, що виступає, подає всю інформацію. Як варіант, можуть подаватися по колу результати не тільки групової, а й індивідуальної роботи.

Цей метод є ефективним для вирішення проблемних питань. Для створення списку думок, точок зору можна попросити кожного учня по черзі запропонувати одну ідею усно або написати свою думку чи ідею на картці-індексі без імені. Учитель збирає всі картки і складає список зазначених у них ідей на дошці або починає дискусію, користуючись інформацією з карток. Метою технології «коло ідей» є залучення всіх до обговорення проблеми.

Порядок проведення: – учитель ставить дискусійне питання та пропонує обговорити його в малих групах; – після того, як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє лише один аспект проблеми, яку ви обговорювали; – групи висловлюються по черзі, поки не буде вичерпано всі відповіді; – під час обговорення теми на дошці складається список зазначених ідей; – коли всі ідеї з вирішення проблеми висловлені, можна звернутись до розгляду проблеми в цілому і підбити підсумки роботи. Магічні дрібнички. Застосовуючи для записів результатів групової роботи великі аркуші паперу й маркери, учні повинні пам’ятати, що різні кольори є доречними в різних ситуаціях.

Особливо це стосується червоного і чорного. Червоний - знак підвищеної уваги, тому треба використовувати його переважно для підкреслювання чи іншого виділення, щоб більше підсилити увагу до написаного, або вже написане варто змінити.

Акваріум. Ще один варіант кооперативного навчання, що є формою діяльності учнів у малих групах, ефективний для розвитку навичок спілкування в малій групі, вдосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку. Може бути запропонований тільки за умови, що учні вже мають добрі навички групової роботи. Учнівська група в період свого заснування є умовною, і тільки в процесі спільної діяльності учнів між собою та учнів і учителя може стати колективом.

Становлення колективу відбувається в процесі розвитку й проходить такі стадії: первинну – колектив є метою та об’єктом зусиль класного керівника й

учителя; наступна стадія характеризує учнівський колектив як інструмент індивідуального та масового виховання; і останню стадію – найвищу, коли колектив перетворюється з об'єкта виховання на суб'єкт самовиховання та саморозвитку. Таким чином, учнівський колектив можна розглядати як організаційне об'єднання учнів та соціально-психологічну єдність його членів.

Робота в парах змінного складу є єдиною колективною формою організації навчання й жодна інша форма (індивідуальна, групова, парна) не може стати колективною. В умовах групової форми навчання не можна досягти результату, коли «всі (колектив) навчають кожного і кожний навчає всіх», – це неможливо, оскільки малу групу, яка складається навіть із 2-3 осіб, значно складніше навчати, ніж одну людину. Цьому не можуть сприяти певні суб'єктивні та об'єктивні причини. По-перше, група не завжди може сприйняти та вислухати кожного (причина суб'єктивного характеру); в умовах групового навчання не кожен учень може виступити в ролі «учителя», а якщо це стає можливим, то, може бути, члени групи не готові до цього.

Спостерігається певна група протиріч групового способу навчання, а саме: між кінцевою метою навчання та конкретними, найближчими завданнями навчання; між низьким рівнем активності тих, хто навчається, та надміром споглядальних процесів їх діяльності; між структурами спілкування у навчальних закладах та основною структурою спілкування в суспільстві тощо. Але, окрім недоліків, групова форма організації навчання володіє значним потенціалом підвищення якості процесу навчання. Навчальне співробітництво є основою для розвитку колективної форми організації навчально-виховного процесу, що виступає як провідна форма організації в розвиваючому навчанні.

Використання колективної форми організації на заняттях дає можливість просуватися кожному учневі в індивідуальному темпі, сприяє прояву й розвитку здібностей кожного. Все це ще раз підтверджує тісний взаємозв'язок розвиваючого навчання з колективною формою організації навчально-виховного процесу. Групове навчання не можна вважати універсальною формою організації навчального процесу взагалі і проблемного навчання зокрема. Групове навчання має багато позитивних сторін, але його однобічне переоцінювання може призвести до стереотипності й монотонності навчання з погляду його організації.

Групова форма організації діяльності має такі функції: мотиваційна, розвивальна, навчальна, організаційна та виховна. Ці функції роблять групову форму організації навчального процеса найефективнішою, тому що присутні такі компоненти, як організаційний, мотиваціонний та розвиваючий, без яких неможливо створити злагоджену роботу колектива.

Питання для самоконтролю

1. Які педагогічні технології належать до традиційних?
2. Назвіть основні ознаки та особливості інноваційних педагогічних технологій.
3. Які інноваційні педагогічні технології застосовують у вітчизняній системі освіти?
4. Розкрийте роль інноваційних педагогічних технології в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.
5. Які варіанти організації роботи груп Ви запам’ятали?
6. Охарактеризуйте функції групової діяльності студентів.
7. У чому особливість роботи студентів у групі при спільній меті та при однаковій меті?

Література

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в системі підготовки вчителя: кінець XX - початок XXI століття: моногр. Одеса: М.П. Черкасов, 2009. 157 с.
2. Заболотна О.А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Психолого-педагогічні студії. 2014. № 4 (22). С. 117-122.
3. Інновації у навчально-виховному процесі: моногр.; за заг. ред. С. М. Шкарлета. Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. 175 с.
4. Сиротенко Г.О. Інновації як основа змін освітньої практики: інформ.-метод. зб. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.
5. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: моногр.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.
6. Davison Ch. Information Technology and Innovation in Language Education. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2005. 304 p.
7. Jacobs G., Farrell Th. Paradigm shift: Understanding and implementing change in second language education. TESL-EJ. 2001. № 5(1).
8. Richards J. Communicative Language Teaching Today. NY: Cambridge University Press, 2006. 47 p.

ТЕМА 4. ПРОБЛЕМА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

ПЛАН

1. Структура інноваційної діяльності учителя.
2. Філософський, мотиваційний та креативний компоненти.
3. Рефлексивний компонент та технологічний компонент.

1. Структура інноваційної діяльності учителя

Інноваційна діяльність майбутніх учителів іноземних мов є системною, спрямованою на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або вдосконалений продукт.

Вона носить комплексний, багатоплановий характер, втілюючи у собі єдність наукових, технологічних, організаційних заходів. Кожен учитель повинен бути фахівцем з нововведень у конкретній сфері своєї педагогічної діяльності, асимілюючи наступні ролі: організатор інноваційних процесів, проектувальник, програміст педагогічних інновацій, виконавець. Усі зазначені вище позиції об’єднуються уявленням учителя про характер здійснюваної діяльності.

Отже, розвитку інноваційності передує структурне і функціональне оновлення діяльності, перетворення її в дещо більш досконале, виражене в нових результатах праці, а запорукою цього є зміна ставлення майбутнього учителя до педагогічної діяльності, яка проявляється в оновленні цільових настанов і технологій розв’язання завдань навчання і виховання учнів. Безперечно, проникнення в сутність інноваційної діяльності неможливе без детального вивчення її структури.

Порівняно із загальноприйнятим у психології розумінням діяльності як специфічного виду активності, у тлумачення сутності інноваційної діяльності переважає підхід виокремлення її структурних компонентів як відносно самостійних функціональних видів діяльності педагога.

Інноваційна діяльність майбутнього вчителя іноземної мови складається з таких компонентів: філософський, мотиваційний, креативний, рефлексивний, валеологічний, технологічний, особистісний. Розглянемо детальніше кожен із них.

2. Філософський, мотиваційний та креативний компоненти.

Філософський компонент інноваційної діяльності в освіті передбачає

формування у майбутнього учителя іноземної мови настанови на філософську рефлексію власної діяльності, її результатів та вміння співвідносити власну діяльність з сутнісними смислами буття. Без розгляду сутності об'єктів та процесів у сфері інноваційно-педагогічної діяльності на філософському рівні, зміни, що відбуваються в освіті, неможливо зрозуміти.

Мотиваційний компонент інноваційної діяльності включає особистісне ставлення учителя іноземної мови до змін, його сприйнятливість до нововведень. Кожна діяльність, у тому числі й інноваційна, співвідноситься з більш ніж одним мотивом, тобто вона є полі-мотивованою.

Мотиваційний компонент має для суб'єкта діяльності особистісне значення, адже зміцнює зацікавленість цією діяльністю й перетворює задані зовнішні настанови на внутрішні потреби майбутнього учителя. Інновація стає фактом педагогічної свідомості учителя лише тоді, коли набуває значення мотиву діяльності. Лише адекватна мотивація діяльності щодо реалізації нового може забезпечити її гармонійне здійснення. Креативний компонент є центральним у структурі інноваційної діяльності, для формування якого традиційно у навчально-виховному процесі використовуються такі форми навчання як діалог, дискусія, ділові ігри, методи проблемного, евристичного та розвивального навчання.

Серед етапів розвитку креативності учителя іноземної мови виділяємо наступні:

♣ початковий (учитель залишається у межах засвоєних базових способів діяльності; утруднені дії, що виходять за межі загальноприйнятих, відсутня ініціатива в постановці цілей; цей етап характеризується низьким рівнем креативності);

♣ проміжний (учитель реалізує власні ідеї, порівнюючи між собою різноманітні інноваційні зразки; на основі спостережень, узагальнення фактів приходить до створення більш ефективних способів діяльності або конкретних педагогічних знахідок);

♣ завершальний (високий рівень креативності, який виявляється у накопиченні спостережень, коли педагогічні знахідки стають для учителя стимулом до дослідження, пошуку альтернативи, усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей; діяльність набуває власне дослідницького характеру).

На завершальному етапі можна говорити про прояв у вчителя іноземної мови основних рис креативності, а саме: наявність професійно важливих характеристик поведінки у контексті інноваційної діяльності учителя; відкритість для нового, настанова вчителя на виокремлення проблем у різних ситуаціях педагогічної діяльності. Формування креативності, на думку

С.Смірнова, можливе лише шляхом створення умов для самовиховання учителя тому, що «творчість» є однією з найглибших характеристик особистості.

3. Рефлексивний компонент та технологічний компонент.

Рефлексивний компонент інноваційної діяльності – це пізнання й аналіз учителем власної свідомості та діяльності (погляд на власну думку та дію з позиції спостерігача). Серед основних рефлексивних процесів виділяємо: саморозуміння і розуміння іншого, самооцінка й оцінка іншого, самоінтерпретація та інтерпретація іншого.

Зважаючи на рефлексивний компонент інноваційної діяльності виокремлюємо такі її характеристики:

1. Творча активність виявляється у межах відтворювальної діяльності.

2. Формується позитивна спрямованість потреби у використанні відпрацьованих педагогічних знахідок із незначними змінами.

3. Виробляється вміння ставити педагогічні цілі, представляти бажаний результат, відбувається становлення особистості учителя як суб'єкта альтернативної концепції, технології чи змісту освіти.

4. Учитель використовує навчально-виховний потенціал свого предмета для формування особистості учнів, їхніх потреб у самовихованні, самоосвіті й саморозвитку.

Валеологічний компонент інноваційної діяльності майбутнього учителя іноземної мови пов'язаний, на нашу думку, із розвитком гуманістичних ціннісних орієнтацій учителів. Під час експертизи доцільності та оцінки нововведень у навчально-виховному процесі визначальними мають стати критерії здоров'я, екології людини.

Це передбачає готовність майбутнього учителя іноземної мови до:

- створення такого рефлексивного середовища, яке б забезпечило пізнання своїх фізичних, фізіологічних, психологічних особливостей і вільного творчого пошуку вирішення проблем, пов'язаних із розумінням суті здоров'я та здорового способу життя;
- корекції способу життя, що забезпечує людині сформоване у процесі освітньої діяльності прагнення до самопізнання та управління станом власного здоров'я;
- створення сприятливих умов для формування, збереження і зміцнення власного здоров'я та здоров'я учнів;
- формування нового типу мислення – «зцілювального», «валеологічного».

Технологічний компонент включає аналіз структури інноваційної діяльності та етапи розгортання інноваційних процесів: особистісно-

мотивоване перероблення освітніх проектів, їхня інтерпретація, активний пошук інноваційної інформації, ознайомлення з нововведенням; професійно-мотивований аналіз власних можливостей щодо його створення, прийняття рішення про використання; формулювання мети та концептуальних підходів до застосування нововведення; прогнозування змін, труднощів, результатів інноваційної діяльності; обговорення з колегами, адміністрацією, консультантами шляхів упровадження нового; розроблення концептуальної основи та етапів експериментальної роботи.

Особистісний компонент інноваційної діяльності виявляється в тому, що головним суб'єктом означеної вище діяльності виступає учитель іноземної мови. Він як професіонал повинен не лише орієнтуватися в освітніх інноваціях та застосовувати їх у своїй роботі, володіти різними технологіями викладання свого предмету, але й бути здатним як творча особистість до самореалізації в діяльності та самостійного інноваційного пошуку.

З одного боку, в процесі інноваційної діяльності відбувається становлення особистості вчителя як суб'єкта цієї діяльності, з іншого – учитель іноземної мови перетворює свій предмет у засіб формування особистості учня, задоволення його потреби в самовдосконаленні.

Успішне здійснення інноваційної діяльності, насамперед, обумовлено ефективністю перебігу інноваційного процесу, що стає можливим завдяки: формулюванню мети впровадження, що дає змогу прийняти рішення про доцільність тривалого використання нововведення або зупинення роботи щодо реалізації інноваційної ідеї; ефективній реалізації нововведень на всіх етапах розвитку та впровадження, забезпеченню логічної, організаційної їх взаємопов'язаності, наступності; відповідності новацій об'єктивним потребам суспільної, зокрема педагогічної практики, професійним, організаційним, фінансовим та іншим можливостям тих, хто ці нововведення впроваджує; узгодженості етапів інноваційного процесу, оскільки результат кожного етапу є передумовою ефективного здійснення наступного.

Серед найголовніших недоліків інноваційної діяльності в педагогічній сфері більшість науковців виокремлюють такі:

- Потенційно ефективні новації не використовуються взагалі або впроваджуються зі значним запізненням, що суттєво обмежує можливості одержання корисного ефекту від використання нововведень.
- Нерідко значні зусилля спрямовуються на впровадження новації, яка не володіє необхідним інноваційним потенціалом, що є наслідком помилки в оцінюванні її корисності. Іноді стимулом для впровадження новації стає її модність, а не очікуваний педагогічний ефект.
- Низький ефект від упровадження новації виникає внаслідок явного чи

прихованого опору з боку вчителів або неправильної організації інноваційних процесів.

- Значне перевищення витрат на впровадження новацій порівняно з прогнозованими показниками.
- Непомірно тривалі терміни впровадження.
- Неготовність учителів до роботи з інноваціями. Низький рівень готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності є, на нашу думку, найголовнішою проблемою загальнопедагогічної та фахової підготовки тому, що здатність до інноваційної діяльності сучасних педагогічних кадрів є одним із вирішальних факторів успішності навчально-виховного процесу.

Сутність інноваційної діяльності полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні нововведень в традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості, адже існує тенденція професійно-особистісного розвитку педагога: чим вища схильність до втілення інновацій, тим вищий рівень творчості в його діяльності.

Отже, все зазначене вище дозволяє зробити висновок про те, що інноваційна діяльність майбутніх учителів іноземних мов – це соціально-педагогічний феномен, складний взаємозв'язок загальної професійної культури педагога, його громадських якостей та професійно-педагогічної спрямованості на впровадження нововведень у власну систему роботи.

Питання для самоконтролю

1. Чи згодні ви з видатним німецьким фізиком М. Борном, який стверджував, що «... наука стала невід'ємною та найбільш важливою частиною нашої цивілізації, а наукова діяльність безпосередньо впливає на розвиток цивілізації»?
2. Надайте визначення інноваційної діяльності з погляду науковців.
3. Охарактеризуйте інноваційну діяльність. Які її основні ознаки вам відомі?
4. Визначить що включає «структура інноваційної діяльності».

Література

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в системі підготовки вчителя: кінець XX - початок XXI століття: моногр. Одеса: М.П. Черкасов, 2009. 157 с.
2. Заболотна О.А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Психолого-педагогічні студії. 2014. № 4 (22). С. 117-122.
3. Інновації у навчально-виховному процесі: моногр.; за заг. ред. С. М. Шкарлета. Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. 175 с.

4. Сиротенко Г.О. Інновації як основа змін освітньої практики: інформ.-метод. зб. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.

5. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: моногр.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.

6. Davison Ch. Information Technology and Innovation in Language Education. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2005. 304 p.

7. Jacobs G., Farrell Th. Paradigm shift: Understanding and implementing change in second language education. TESL-EJ. 2001. № 5(1).

8. Richards J. Communicative Language Teaching Today. NY: Cambridge University Press, 2006. 47 p.

РОЗДІЛ ІІ. СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

ТЕМА 5. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

ПЛАН

1. Технологізація – ознака сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання.
2. Поняття «педагогічної технології» та її ознаки.
3. Основні критерії інноваційної діяльності учителя іноземної мови.

1. Технологізація – ознака сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання.

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їх технологізація – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень.

Сьогодні в середовищі учених-педагогів посилено дебатується питання про правомірність уживання терміна «технологія» стосовно гуманітарних і соціально-економічних наук. Така упередженість пов’язана з тим, що це поняття належало до сфери матеріального виробництва. Історично поняття «технологія» у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Найбільш значущим воно є у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби оброблення матеріалів, мистецтво володіння процесом.

Технологія охоплює також і мистецтво володіння процесом, у результаті чого вона персоналізується. Технологічний прогрес завжди передбачав певну послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) та умов. Технологія у процесуальному сенсі відповідає на питання: «Як зробити (з чого і якими засобами)?» Тобто поняття технології пов’язане великою мірою з виробництвом матеріальних цінностей.

Провідним у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. А передумовами застосування поняття «технологія» щодо процесів у виробничій чи соціальній сферах є їх запрограмованість, окресленість кінцевих властивостей передбачуваного продукту, засобів його створення, цілеспрямоване моделювання умов їх

здійснення, а також реальне функціонування цих процесів.

Термін «педагогічна технологія» з'явився в освіті порівняно недавно. Щодо навчального процесу його було вжито у 1886 р. англійцем Дж. Саллі. Однак дискусія з приводу того, чи існує в природі педагогічна технологія як певний інструмент навчання й виховання, яким може оволодіти кожний педагог, триває дотепер.

У ній окреслилося дві принципові позиції. Прибічники однієї переконані, що виховання й навчання є творчими процесами, інтуїтивним осягненням світу іншої людини і відповідним впливом на цей світ. Їх опоненти доводять, що педагогічний процес має інструментальний характер. Його мета полягає у вихованні особистості із заздалегідь заданими властивостями.

2. Поняття «педагогічної технології» та її ознаки.

Сьогодні педагогічні технології функціонують як:

1) педагогічна наука (галузь педагогіки), зосереджена на вивченні взаємодії учасників педагогічного процесу і розробленні інструментарію з метою її оптимізації;

2) сукупність форм, методів, прийомів, способів, навчальних та виховних засобів, системно використовуваних в освітньому процесі задля його оптимізації.

Будучи наділеною всіма ознаками системи, що типологічно ріднить її з усіма соціальними системами, педагогічна технологія має специфічні сутнісні ознаки, які виокремлюють її як самодостатній неповторний феномен. До таких специфічних сутнісних ознак належать:

- концептуальність (передбачає опору технології на конкретну наукову концепцію або систему уявлень);
- діагностичне визначення цілей і результативності (полягає в гарантованому досягненні цілей, ефективних результатів за оптимальних затрат для досягнення певного стандарту навчання);
- економічність (виражає якість, яка забезпечує резерв навчального часу, оптимізацію праці педагога і досягнення запланованих результатів у найстисліші строки);
- керованість (можливістю чіткого визначення мети, планування, проектування педагогічного процесу, поетапної діагностики);
- коригованість (можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, послідовно орієнтованого на чітко визначені цілі).

Система контролю та оцінювання розвитку має забезпечувати щоденну фіксацію динаміки зміни стану навичок, знань, тобто кожна дія педагога повинна обумовлюватися точною діагностикою стану об'єкта;

- візуалізація (характерна для окремих технологій, передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників).

Будь-яка педагогічна технологія виражає певний концептуальний підхід до освіти, тому для порівняння технологій необхідно дотримуватися універсальної методології її проектування та експертизи, послуговуючись апробованою системою критеріїв оцінки педагогічних технологій навчання. Параметри цієї системи дають змогу охарактеризувати конкретну педагогічну технологію на етапах її проектування, функціонування, оцінювання результатів.

До критеріїв оцінювання педагогічної технології на етапі функціонування належать:

- поділ процесу на етапи, дії, операції;
- алгоритмічність (спосіб і послідовність одержання результату, що визначається вихідними даними);
- технологічна послідовність реалізації етапів, виконання дій, операцій;
- управління. На зміну окремим формам та методам активного навчання, які здебільшого розривають навчальний процес на частини, з'являються цілеспрямовані освітні загальні технології й окремі педагогічні технології навчання.

Технологічність навчального процесу полягає у тому, щоб зробити навчальний процес повністю керованим. Ідея безперервної освіти, гуманізації, комп'ютеризації тощо може бути реалізована в сучасних умовах, якщо і загальноосвітня, і вища школи спрямують свої зусилля на ефективне розв'язання завдання – надання молодому поколінню набутого досвіду: навчання методів роботи з інформацією, методів створення нових знань, методів підтримки необхідного рівня знань у світі, що стрімко змінюється.

У педагогічній науці та практиці використовуються терміни «педагогічні технології», «освітні технології», «технології навчання», «технології виховання», «технології управління» тощо. Однак всі ці поняття мають суттєві відмінності.

Крім того, сучасні науковці часто розмежовують терміни «технологія» і «методика». Відмінність полягає в тому, що педагогічні технології вдається тиражувати і переносити на вивчення різних навчальних дисциплін із гарантією високої якості виконання поставлених завдань.

Методика навчання є значно вужчою, може діяти тільки в межах конкретного предмету чи кількох навчальних дисциплін. Проте методика може бути доведена до технології. Так, сучасна методика оцінювання знань

відповідає об’єктивності, надійності, валідності, тому її можна назвати педагогічною технологією. Пріоритетне питання методики – «як», а технології – «як це зробити оптимально». Педагогу недостатньо знати методику, він повинен трансформувати знання і вміння, тобто володіти технологією отримання запланованого результату і проектування майбутнього навчального процесу.

Якщо методика в основі своїй – це сукупність рекомендацій з організації і проведення навчального процесу, то педагогічну технологію характеризує ряд принципових моментів, таких, як:

1. Організований, цілеспрямований, навмисний педагогічний вплив і дія на навчальний процес.

2. Змістовна техніка реалізації навчального процесу.

3. Опис процесу досягнення планованих результатів навчання, тобто досягнення мети навчання.

4. Процес навчання в системі, що об'єднує особистісний і колективний пошук, який враховує усі взаємозв'язані елементи педагогічної системи.

5. Методологічна основа методики, оскільки методика, як даність, знаходить у технології своє обґрунтування і процес побудови.

6. Процесуальний, динамічний характер процесу навчання на відміну від методики, що дає цілком певні конкретні рекомендації.

7. Орієнтація не на один предмет і на досягнення однієї мети, а на універсалізацію підходів до вивчення навчального матеріалу.

8. Орієнтація на учня, тоді як методика орієнтована на викладача.

Отже, педагогічна технологія навчання іноземної мови – це системна категорія, орієнтована на дидактичне застосування наукового знання, наукові підходи до аналізу й організації навчального процесу з урахуванням емпіричних інновацій учителів і спрямованості на досягнення високих результатів в освіченості та розвитку особистості учня.

Структурними складовими такої системи є: мета навчання; зміст навчання; засоби педагогічної взаємодії; організація навчального процесу; учень (студент); учитель (викладач); результат діяльності.

Таким чином, педагогічна технологія навчання припускає управління дидактичним процесом, що охоплює організацію діяльності учня і контроль цієї діяльності. Ці процеси безперервно взаємодіють: результат контролю впливає на зміст керівників дії, тобто змінює подальшу організацію діяльності на користь досягнення мети, визначеної на основі освітніх стандартів.

Складність, багатогранність педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр,

багатоваріантність педагогічних технологій навчання іноземних мов зумовлюють необхідність їх класифікації.

Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками. Відповідно в сукупності педагогічних технологій виокремлено:

1. За рівнем застосування:

- загальнопедагогічні (стосуються загальних засад освітніх процесів);
- предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);
- локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).

2. За ставленням до дитини:

- авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);
- дидактоцентричні (центровані на навчанні);
- особистісно орієнтовані (центром навчально-виховного процесу є особистість учня).

3. За напрямом модернізації традиційної системи навчання та виховання:

- технології, основані на гуманізації та демократизації відносин:

• технології розвивального навчання;
• проектна технологія;
• технологія колективного творчого виховання;
• технологія «Створення ситуації успіху»;
• гуманно-особистісна технологія;

- технології, основані на активізації та інтенсифікації діяльності учнів:

• ігрові технології навчання;
• технологія проблемного навчання;
• технологія формування критичного мислення;
• технологія формування творчої особистості;
• кейс-технологія;

- технології, що ґрунтуються на ефективності організації та управління діяльністю учнів:

• інтерактивні технології навчання;
• інформаційно-комунікаційні технології;
• технологія перспективно-випереджувального навчання з використанням опорних схем;
• технологія рівневої диференціації;
• технологія індивідуального навчання;
• технологія програмованого навчання;

- альтернативні педагогічні технології:

- технологія саморозвитку;
- Вальдорфська педагогіка;
- технологія вільної праці;
- «Йена-план-школа».

3. Основні критерії інноваційної діяльності учителя іноземної мови.

Реформування системи вищої освіти в Україні сьогодні визначає одним із своїх провідних завдань забезпечення підготовки кваліфікованих спеціалістів різних галузей високим рівнем володіння іноземними мовами. Відповідні нові вимоги висуваються до методики викладання іноземних мов у навчальних закладах на різних етапах навчання.

У процесі вирішення проблеми викладання іноземної мови на перший план виступає завдання розроблення та застосування на практиці інноваційних методів навчання, що характеризуються більш гнучкою, ефективною стратегією формування фахівця на основі національного і світового досвіду; чіткою моделлю наукового й навчально-методичного забезпечення процесу навчання та засвоєння іноземної мови, а також сучасною високоефективною технологією навчання.

Питання інноваційної діяльності педагога є одним з ключових сучасної педагогічної науки. Це засвідчує нова галузь педагогічного знання – педагогічна інноватика (лат. innovatio – оновлення, зміна), що займається відбором, теоретичним осмисленням та класифікацією педагогічних інновацій. Інновації в педагогіці пов’язані з загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, основною характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому.

Основою для забезпечення інноваційної діяльності учителя є інноваційний потенціал, інноваційна активність педагога та готовність до здійснення інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал учителя іноземної мови визначають як налагоджену, цілісну та диференційовану систему неоднорідних властивостей особистості, що проявляється в процесі вирішення педагогічних завдань. «Інноваційна активність» педагога представлена як різновид педагогічної активності, в процесі якої виявляється особистісна творчість та орієнтація на виробництво нового знання, його впровадження в навчально-виховний процес. Готовність учителя іноземної мови до інноваційної діяльності трактують як стійке новоутворення в структурі особистості, яке проявляється в спрямованості його дій на постійне вдосконалення, оптимізацію, оновлення професійної діяльності та містить

мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти .

Інноваційна діяльність педагога виступає основою інноваційного процесу, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень в традиційну систему і передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Учитель інноваційної орієнтації – це учитель, який готовий до глибоко мотивованої інноваційної діяльності, причому спроможний не тільки легко включатися в інноваційні процеси, але й виступати їх ініціатором. Ефективне здійснення інноваційної діяльності учителем можливо тільки за умови його високої креативності, яка передбачає розвиненість творчих здібностей, спрямованість на нестандартне рішення педагогічних задач, здатність до самореалізації, самоактуалізації. Інноваційно компетентний педагог виступає як джерелом, так і реципієнтом нового: на позиції реципієнта він проходить певні етапи сприйняття нововведення (ознайомлення, інтерес, оцінка, апробація, власне акт сприйняття та кінцеве рішення про доцільність інновації), а виступаючи в ролі джерела, викладач іноземної мови сам продукує нове, розробляючи програми впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес. Зважаючи на той факт, що іноземна мова, як навчальна дисципліна, має деякі специфічні особливості, однією з яких є оволодіння мовою шляхом набуття уміння спілкуватися, перед учителем постає завдання створити таку обстановку іншомовного спілкування у процесі вивчення мови, щоб вона була максимально наближеною до реальних умов.

Учень повинен бути не тільки об’єктом навчання, пасивно сприймаючи навчальну інформацію, він покликаний бути активним суб’єктом, який спроможний самостійно оволодівати знаннями і вирішувати пізнавальні завдання. Викладач інноваційного типу виступає в якості автора і розробника нових навчальних програм; він дослідник, користувач і пропагандист новітніх технологій та концепцій в педагогічному процесі. Використання інформаційнокомунікаційних технологій в поєднанні з особистісно-орієнтованим підходом і технологіями проблемного та проектного навчання сприяє досягненню позитивних результатів: підвищення якості знань, збільшення середнього балу з дисципліни, відсутність невстигаючих учнів, активізація проектної, дослідницької діяльності.

Основними критеріями діяльності учителя іноземної мови на технологічному рівні є такі:

- наявність чітко й діагностично спроектованої мети, тобто коректно вимірюваного уявлення про поняття, діяльності учнів як очікуваного результату навчання, засобів діагностики досягнення поставленої мети;

- подання змісту матеріалу, який вивчається, у вигляді системи

пізнавальних та практичних завдань;

- наявність досить жорсткої послідовності, логіки, певних етапів засвоєння теми;

- проектування та здійснення засобів взаємодії учасників навчальновиховного процесу на кожному етапі (учителя та учня, учнів один з одним);

- використання вчителем найбільш оптимальних (з погляду досягнення результату навчального процесу) засобів навчання;

- мотиваційне забезпечення діяльності вчителя та учнів, засноване на реалізації їхніх особистісних функцій у цьому процесі, а саме: вільний вибір, креативність, співзмагання, життєва та професіональна суть;

- визначення меж алгоритмічної і творчої діяльності учителя;

- дозвіл відступів від загальновідомих і стандартизованих правил.

Питання для самоконтролю

1. Відтворіть шлях створення педтехнології.

2. Дайте визначення поняттям: «освітні технології», «технології навчання», «технології виховання», «технології управління».

3. Які основні критерії інноваційної діяльності учителя іноземної мови?

Література

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, практикум. К.: Слово, 2014. 448 с.

3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с

4. Перспективні освітні технології: наук.-метод. Посібник. / За заг. ред.. Г. С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.

5. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

6. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

ТЕМА 6. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

ПЛАН

1. Вплив інтерактивних методів навчання на підвищення якості навчального процесу.
2. Загальна характеристика та особливості активної моделі навчання.
3. Структура та послідовність активної моделі навчання.

1. Вплив інтерактивних методів навчання на підвищення якості навчального процесу.

Інноваційна педагогічна діяльність учителя – це комплексна багатофункціональна творча діяльність, спрямована на організацію взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу та забезпечення розвитку інноваційної особистості учня, формування його готовності до застосування, розроблення та впровадження педагогічних інновацій у системі освіти; інноваційний професійний та особистісний саморозвиток учителя; здатність до створення і застосування новацій навчальному процесі.

Упровадження інноваційних педагогічних технологій на практиці дозволяє вирішувати проблеми індивідуалізації та диференціації навчання, формування та розвитку особистої освітньої перспективи. При цьому спостерігається зростання професійної компетентності майбутніх фахівців, відслідковується формування сучасного стилю мислення з характерними ознаками (креативністю, системністю, гнучкістю, динамізмом, перспективністю, об'єктивністю, концептуальністю).

Провідна концептуальна ідея підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності ґрунтується на положенні про те, що в майбутнього учителя педагогічна підготовка має бути спрямована на формування здатності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітньому інноваційному середовищі, що надає інноваційній професійній діяльності статусу трансформаційного механізму розвитку інноваційної особистості в напрямі формування його готовності до інноваційної діяльності. Зацікавленість майбутніх учителів та їх небажання виконувати інноваційну діяльність, а також стійка її мотивація та постійне виконання сприятиме інноваційній активності особистості на всіх рівнях професійної діяльності.

Метою інновацій є підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Цьому сприяють такі зміни у навчальному процесі: здійснення моніторингу

запитів ринку і складання програми навчання за результатами дослідження; проведення практикумів, тренінгів, ділових ігор; створення програми розвитку провідних компетенцій, що знадобляться фахівцю після завершення навчання у ЗВО, та впровадження цих компетенцій через тренінги в практику.

Процес навчання потребує напруженої розумової роботи учня його активної участі в навчальному процесі. Самі по собі, пояснення й демонстрація не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного, інтерактивного навчання, яке сприяє процесу розкриття пізнавальних можливостей учнів, створенню умов для розвитку їх системи цінностей.

Використання інтерактивних технологій на заняттях сприяє активізації: уваги; мислення; уяви; сприйняття; пам'яті; творчих здібностей; пізнавальних інтересів, що являється пріоритетною метою навчально-виховного процесу і в свою чергу забезпечує активний розвиток пізнавального інтересу молоді, підвищують успішність навчання, забезпечують повноцінний інтелектуальний і фізіологічний розвиток. Таким чином, використання інтерактивних технологій в навчальному процесі допомагає сформувати новий стиль між відносинами в учнівському колективі, коли процес передачі інформації йде не від однієї особи до багатьох, а від всіх до всіх.

Професійна ідентичність є необхідною складовою професійного розвитку особистості. Формуючи професійну ідентичність майбутні учителі створюють власний стиль роботи, усвідомлюють свої професійні можливості. Майбутній учитель стає суб'єктом індивідуального професійного розвитку, а сама підготовка здійснюється з позиції формування його особистісно- професійної «Я – концепції», яка змушує учителя володіти новітніми методиками, що стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають особистий пізнавальних потенціал учнів, комунікативні вміння і навички.

Інноваційна діяльність становить основу інноваційних процесів, сутність яких полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень які передбачають найвищий ступінь педагогічної творчості. Носієм інноваційного процесу є педагог-новатор, який займається інноваційною діяльністю. Серед творчих педагогів можна виокремити три групи: педагоги-винахідники, які знаходять нові ідеї завдяки власному пошуку; педагоги-модернізатори, що вдосконалюють елементи створених систем; педагоги-майстри, які швидко сприймають і використовують як традиційні, так і нові підходи та методи. Діяльність цих педагогів утворює інноваційний педагогічний потік, який збагачує практику новими ідеями та новим змістом.

І. Дичківська визначає стан готовності учителя до інноваційної педагогічної діяльності як «особливий особистісний стан, який передбачає

наявність в учителя мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії».

Професіоналізм, педагогічна майстерність і педагогічне новаторство - три складові, які повинні бути у випускників вищого навчального закладу. На ефективність цього процесу впливає установка на самовиховання і самоосвіту, потрібен високий рівень практичної і теоретичної підготовки, творчий склад розуму та інтелектуальні здібності. Учитель-новатор здатен вносити у навчальний процес нові ідеї, розробляти нові методичні системи, створювати нові технології. Усе це підвищує продуктивність і змінює якість професійної підготовки.

Інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття та волю; допомагає розвитку критичного мислення, розвиває дослідницькі і творчі здібності, уміння працювати з автентичним матеріалом і робити власні висновки, формує навички публічних виступів, підвищує особистісну самооцінку, формує навички самонавчання та самоорганізації, підвищує мотивацію учнів до навчання та самонавчання, урізноманітнює форми роботи з матеріалом. Інтерактивне навчання охоплює усі форми організаційно- виховної та навчальної діяльності, які базуються на основі дидактичних принципів: принцип психологічної комфортності, принцип творчості, принцип діяльності, принцип цілісного уявлення про оточуючий світ, принцип варіативності, принцип безперервності.

Аналіз практики інтерактивної педагогічної взаємодії дозволив виділити її провідні ознаки й інструменти, серед яких: полілог, діалог, мисленнєва діяльність, смислотворчість, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо. Усі названі ознаки інтерактивної педагогічної взаємодії доповнюють одна одну, інтегруються в єдиний комплекс атрибутів, що становлять змістову та технологічну основу використання в педагогічному процесі інтерактивних методів. Чим більш активною є роль учнів у процесі пізнання, тим більше інформації ними засвоюється.

Інтерактивна технологія навчання як система містить такі компоненти:

✓ чітко сплановані цілі навчання – зрозумілий якісний та кількісний очікуваний результат процесу у вигляді навчальних досягнень учнів;

✓ спеціально відібраний та структурований зміст навчання;

✓ інтерактивні форми, методи і прийоми, за допомогою яких

організується навчання і стимулюється активна діяльність учнів;

✓ адекватні цілям, формам і методам засоби навчання;

✓ розумові і навчальні дії та процедури у вигляді системи пізнавальних завдань, за допомогою яких здобувачі освіти можуть досягти запланованих результатів;

✓ організаційні та психолого-педагогічні умови, що дозволяють ефективно спланувати та реалізувати інтерактивне навчання.

Основною педагогічною ідеєю застосування інтерактивних технологій навчання є активізація розумової діяльності здобувачів освіти, актуалізація опорних знань, індивідуалізація освітнього процесу, надання можливості самостійного осмислення значення здобутих знань для використання їх на практиці, виховання позитивного ставлення до предмета.

Виокремлюють п’ять головних вимог для успішного навчання у режимі інтерактивної технології:

1. Позитивний взаємозв’язок – члени групи повинні розуміти, що спільна навчальна діяльність дає користь кожному.

2. Неопосередкована взаємодія – члени групи мають перебувати у тісному контакті один з одним.

3. Індивідуальна відповідальність – кожен учень має оволодівати запропонованим матеріалом і бути відповідальним за допомогу іншим, але більш здібні здобувачі освіти не повинні виконувати роботу за когось.

4. Розвиток навичок спільної роботи – здобувачі освіти повинні засвоїти навички міжособистісних відносин, які необхідні для успішної роботи, наприклад, розподіл, планування завдань.

5. Оцінка роботи – під час групової роботи необхідно виділяти спеціальний час для того, щоб група змогла оцінити, наскільки успішно вона працює

2. Загальна характеристика та особливості активної моделі навчання.

Навчання іноземної мови на сучасному етапі неможливе без дидактичної функції учителя, яка полягає не в передачі знань, а у формуванні навичок здобувати їх. Форми роботи повинні захоплювати учнів, пробуджувати інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Досягнення цих результатів можливе при застосуванні інтерактивних методів навчання, використання новітніх технологій, методик та програм.

Активна модель навчання передбачає застосування методів, які

стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів. Учень виступає «суб'єктом» навчання, виконує творчі завдання, вступає в діалог з учителем. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, запитання від учня до учителя і навпаки, що розвивають творче мислення. До цієї класифікації додамо ще характеристику 3-ї моделі навчання – інтерактивної. Термін «інтерактивний» увів у 1975 р. німецький дослідник Г. Фріц. Інтерактивний (з англ.) – здатний до взаємодії.

Інтерактивна модель навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Реалізується у формі полілогу. Передбачає взаємодію учитель-учень і учнів між собою. Інтерактивна модель виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим та однієї думки над іншою. Такі підходи до навчання використовувались ще у XVIII-XX ст. застосовувані в той час белланкастерська форма, лабораторний та проектний методи, робота в парах змінного складу були передовим словом не лише радянської, а і світової педагогіки.

Вони дозволяють різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливають не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю.

Інтерактивне навчання – співнавчання, взаємонавчання (парне, групове, колективне, навчання у співпраці), де учитель і учень є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання.

Принципи:

- тісна всіх учасників навчально-виховного процесу (учителя та учнів);
- навчаючи іншого, навчаюся сам;
- позитивна взаємодія;
- індивідуальна відповідальність кожного учасника інтерактивної взаємодії.

Інтерактивні технології мають певні недоліки:

- складна організація роботи на уроці (не допустити хаосу);
- важко оцінювати;
- за невдалого навчання потрібно переучувати і учня – «учителя» і учня – «учня», що потребує додаткових зусиль.

Залежно від мети уроку і форм організації навчальної діяльності учнів інтерактивні технології поділяються на такі типи:

1) інтерактивні технології кооперативного навчання:

• «Карусель»;

• «Коло ідей»;

• «Спільний проєкт»;

• «Акваріум» та ін.;

2) інтерактивні технології колективно-групового навчання:

• «Мікрофон»;

• «Мозковий штурм»;

• «Мозаїка» та ін.;

3) інтерактивні технології ситуативного моделювання:

• «Імітаційні ігри»;

• «Рольові ігри» та ін.;

4) інтерактивні технології ведення дискусії.

3. Структура та послідовність активної моделі навчання.

Серед методичних прийомів, які найчастіше використовуються на уроках іноземної мови, можна назвати наступні: кластер, мозковий штурм, сенкан, вчимося разом, ажурна пила, зигзаг, мікрофон. Залучені в процес критичного мислення, учні самостійно добувають знання, разом висувають ідеї, використовують придбані знання і уміння в нових ситуаціях повсякденного життя, творять, вчаться формулювати власні думки та ідеї, відноситися з повагою до думки інших.

Метод «Mind-Map» (Карта пам'яті) є простою технологією запису думок, ідей, розмов. Запис відбувається швидко, асоціативно. Тема знаходиться в центрі. Спочатку виникає слово, ідея, думка. Іде потік ідей, їх кількість необмежена, вони всі фіксуються, починаємо їх записувати зверху зліва і закінчуємо справа внизу.

Метод є індивідуальним продуктом однієї людини або однієї групи і показує індивідуальні можливості, створює простір для прояву креативних здібностей. Зазвичай цей прийом використовую під час:

1) систематизації, повторення матеріалу;

2) роботи з текстом;

3) повторення на початку уроку;

4) ознайомлення з новою темою;

5) збору необхідного мовного матеріалу;

6) контролю.

Метод «Brain Storming» (Мозковий штурм). Шляхом мозкової атаки учні називають все, що вони знають і думають на задану тему, проблему. Всі ідеї приймаються, незалежно від того, правильні вони чи ні. Роль учителя – роль провідника, примушуючи учнів міркувати, при цьому уважно вислуховуючи їхні міркування.

Cluster-Method (гронування) – служить для стимулювання розумової діяльності. Графічний прийом систематизації матеріалу. Думки не

нагромаджуються, а ніби утворюють гроно, тобто розташовуються в певному порядку.

Технологія складання:

⎪ Ключове слово;

⎪ Запис слів, спонтанно які приходять у голову, записуються навколо основного слова. Вони обводяться і з'єднуються з основним словом.

⎪ Кожне нове слово утворює собою нове ядро, яке викликає подальші асоціації. Таким чином, створюються асоціативні ланцюжки.

⎪ Взаємопов'язані поняття з'єднуються лініями. Можливості використання:

⎪ Кластери можуть стати як провідним прийомом на стадії виклику;

⎪ Систематизація інформації, отриманої до ознайомлення з основним джерелом (текстом) у вигляді запитань або заголовків смислових блоків;

⎪ Виправлення невірних припущень в попередніх кластерах, заповнення їх на основі нової інформації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими смисловими блоками (індивідуально та в групах) так і етапами уроку в цілому.

Метод «Сенкан». Сенкан – це вірш, який потребує синтезу інформації та матеріалу в коротких висловах, що дозволяє описувати або рефлектувати з якого небудь приводу. Слово «сенкан» походить від французького, що означає – п'ять. Сенкан – це вірш, що складається з п'яти рядків. Кожному учню дається 5-7 хвилин на те, щоб написати сенкан, потім він повернеться до партнера і з двох сенканів вони складають один, з яким обидва будуть згодні. Це дає можливість критично розглянути дану тему.

Цей метод вимагає, щоб учасники слухали один одного і витягували з творів інших ті ідеї, які вони можуть пов'язати зі своїми. Потім вся група зможе ознайомитися з парними сенканами. Це може породити подальшу дискусію.

Правила написання сенкану:

¬ У першому рядку тема називається одним словом (зазвичай іменником).

¬ Другий рядок – це опис теми в двох словах (двома прикметниками).

¬ Третій рядок – це опис дії в рамках цієї теми трьома словами.

¬ Четвертий рядок – фраза з чотирьох рядків, що показує відношення до теми.

¬ Останній рядок – це синонім з одного слова, який повторює суть теми.

Метод «Знаємо / хочемо дізнатися / довідалися». Цей прийом застосовую під час читання або прослуховування тексту. Учням пропоную накреслити таблицю з трьох колонок: «Знаємо / хочемо дізнатися / довідалися». Така ж

таблиця знаходиться і на дошці. У колонку «Знаємо» учні заносять найголовніші відомості із заданої теми (після обговорення теми). У колонку «Хочемо дізнатися» заносять спірні ідеї і питання та все, що учні хочуть дізнатися з даної теми. У колонку «Дізналися» учні записують все, що вони почерпнули з тексту. Потім учні обмінюються міркуваннями з усією групою. Підсумки заносяться в колонку.

Метод «Навчаємось разом». Загальновідомо, що легше навчитися, навчаючи інших. Здебільшого, використовується цей метод під час роботи з текстом або вивчення граматики. При роботі з текстом взаємонавчання відбувається в групах з 4-7 осіб. Всім пропонується прослухати текст, а потім учні по черзі грають роль учителя. Після прочитання абзацу «учитель» робить наступне:

- Підсумовує зміст абзацу;
- Придумує питання по тексту, просить на нього відповісти;
- Розтлумачує те, що для інших залишилося неясним;

«Випадки вживання» / «Допоміжні слова» / «Схеми». Клас ділиться на три групи. Кожна виконує свою функцію. Група отримує картки з типовими пропозиціями по темі:

Перша група визначає основні випадки вживання часу-описує дії;

Друга – знаходить допоміжні слова;

Третя – складає схеми стверджувального, заперечного та запитального речення. Таким чином, таблиця заповнюється, виходить готове правило для заучування вдома.

Метод «Зигзаг». Клас ділиться на четвірки, які змінюються на кожному уроці з тим, щоб виникли несподівані нові комбінації. Потім дітям пропонується розрахуватися на 1, 2, 3, 4, таким чином, у кожного члена групи з'являється свій номер. Після цього вчитель пропонує школярам звернутися до матеріалу уроку.

Коротко обговорюється тема, ставиться завдання – розібратися в даному матеріалі, до кінця уроку кожен член групи повинен зрозуміти тему. Проте розтлумачують її один одному учні по частинах, в результаті чого група і зможе зрозуміти її в цілому. Весь матеріал даного уроку ділиться на чотири частини. Перші номери кожної групи відповідають за першу частину, другі – за другу і так далі. Як тільки всі зрозуміли, учні сідають інакше: всі перші номери збираються разом, другі теж і так далі. Тепер це вже експертні групи і їх завдання вивчити матеріал, обговорити його і досконально розібратися, вибрати найбільш прийнятні методи й прийоми для пояснення товаришам у кооперативної групі.

По завершенні роботи експертних груп вони розходяться по своїх

«рідним» групам і починають навчати своїх друзів. Існують певні вимоги щодо реалізації інтерактивних методів навчання, невиконання яких може звести їх ефективність до нуля. Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати.

Правила інтерактивного навчання для учнів:

- Кожна думка важлива.
- Не бійся висловитися!
- Ми всі - партнери!
- Обговорюємо сказане, а не людину!
- Обдумав, сформулював, висловив!
- Говори чітко, ясно, красиво!
- Вислухав, висловився, вислухав!
- Тільки обґрунтовані докази!
- Вмій погодитися і не погодитися!
- Важлива кожна роль.

Інтерактивні технології – не самоціль. Потрібно постійно контролювати процес, досягнення поставлених цілей (вони повинні бути чітко сформульовані і легко контрольовані), у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, шукати і виправляти недоліки. Урок не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою.

Оптимально (з практики) – 1-2 методи за урок. Слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами. Впровадження інтерактивних методів навчання відбувається за логікою «від простого до складного».

Проте, за умови вмілого впровадження, інтерактивні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх учнів класу, сприяють виробленню соціально важливих навиків роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

Отже, використання інтерактивних технологій навчання на різних етапах уроку іноземної мови – це не лише спосіб підвищити мотивацію учнів до вивчення мови, але й покращити атмосферу у класі, яка сприятиме співробітництву та порозумінню між учнями та учителем. Взаємна довіра, рівноправність, партнерство у спілкуванні викликає в учнів задоволення від навчального процесу, бажання брати в ньому участь. Однак, потрібно постійно контролювати процес досягнення поставлених цілей, а у випадку невдачі змінювати тактику роботи, шукати та виправляти недоліки.

Питання для самоконтролю

1. Порівняльний аналіз традиційних та інтерактивних технологій навчання.
2. Мета і завдання застосування інтерактивних технологій у навчанні.
3. Технології особистісно-орієнтованого навчання.
4. Форми інтерактивного навчання.
5. Методи інтерактивного навчання: кооперативне навчання, інтерактивна дискусія, інтерактивний тренінг, майстер-клас.
6. Критерії вибору інтерактивних форм і методів.

Література

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, практикум. К.: Слово, 2014. 448 с.
3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с
4. Перспективні освітні технології: наук.-метод. Посібник. / За заг. ред.. Г. С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.
5. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
6. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

ТЕМА 7. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

ПЛАН

1. Феномен інформації та її роль у розвитку суспільства.
2. Процеси інформатизації суспільства.
3. Інформаційна культура суспільства та особистості.
4. Інформаційна культура учителя.

1. Феномен інформації та її роль у розвитку суспільства.

Істотною властивістю людей, що відрізняє їх від інших живих істот, є наша здатність використовувати інформацію для створення знакових систем. Інформацію, особливо в її сучасному статусі, розглядають у зв'язку з тими засобами, що беуть участь у її виробництві, поширенні, обробці, збереженні і передаванні. Основною характеристикою інформації є її розуміння як соціального феномена, тобто тієї її ролі, що відіграє інформація в життєдіяльності суспільства і його окремих членів. У цьому випадку в поле уваги попадають інші властивості інформації, такі як поширеність і рідкість, невичерпність і обмеженість, право власності на інформацію і широкі можливості її функціонування в суспільстві, вибірковість інформації, зростання вартості інформації залежно від її практичного використання та інші.

Інформація є необхідним елементом суспільства. Воно не могло б функціонувати без інформації. Із самого народження людини її розвиток, виховання і становлення як особистості здійснюється під впливом інформації, яку вона одержує під час комунікативної взаємодії з навколишнім світом. Новонароджена дитина через дотик маминих рук одержує інформацію про те, що її люблять, про неї піклуються. З інтонації голосу дитина розуміє, що її заспокоюють, або, навпаки, сварять. В міру становлення людини як соціальної істоти роль інформації зростає. Саме через інформацію відбувається формування знань особистості, набуття нею необхідних умінь і навичок.

Визначальну роль у збільшенні і використанні інформації, у зростанні її значимості в життєдіяльності людини зіграла праця, що завжди мала суспільний характер і передбачала нагромадження знань, обмін цими знаннями в процесі спілкування людей один з одним. Саме завдяки використанню в процесі свого спілкування інформації, люди стали розуміти один одного,

узгоджувати свої дії для досягнення соціально значимих цілей. В міру нагромадження соціального досвіду розширюється обсяг інформації, утворюється інформаційний простір. Масштаби інформаційного простору зростали в міру зростання суспільного поділу праці й ускладнення соціальної диференціації суспільства. Це призвело до того, що інформація, зрештою, стає найголовнішим елементом громадського життя. Суспільство з інформованого стає інформаційним. Становлення такого суспільства і переживає сучасне людство.

Науковці звертають увагу на те, що роль інформації у вивченні як природних явищ, так і соціальних процесів є визначальною і раніше явно недооцінювалася. Людству потрібно усвідомити, що саме інформаційні процеси лежать в основі всіх еволюційних змін навколишнього світу, що інформація є такою ж фундаментальною і загальною властивістю світобудови, як речовина й енергія.

У суспільстві інформація не тільки виступає в якості його найважливішого компонента, а й використовується для виробництва нової інформації і знань. Специфічно важливим для інформаційного способу розвитку є вплив знання на саме знання як головне джерело продуктивності. Отже, фундаментом інформаційного суспільства є зміна соціального статусу інформації. За старих часів вона була призначена для впливу на технологію. Нині інформація сама піддається технологічному впливові, знання впливає на саме знання, одержуючи нові дані.

Безумовно, називаючи суспільство, що формується, інформаційним, ми залишаємо за рамками багато істотних чинників суспільства, абсолютизуючи науково-технічну складову нової епохи, враховуємо лише обмежений зріз соціальної дійсності. Але, разом з тим, у цьому випадку виділяється найбільш істотна риса суспільства, що формується, його відмінність від попереднього індустріального суспільства, підкреслюється, що в основі розвитку цього суспільства лежить особлива субстанція, іменована інформацією. Саме вона має властивість взаємодіяти як з духовним, так і з матеріальним світом суспільства і тим самим визначати його розвиток.

У сучасному світі відбувається процес становлення особливого типу реальності – інформаційної. Саме використання інформації в різних сферах життєдіяльності суспільства є нині основним чинником соціальної дійсності. Під впливом широкого використання інформації відбуваються істотні соціальні зрушення. Вони виявляються, зокрема, у глобалізації суспільства, відчуженні і появі нової форми нерівності - інформаційної. Усе це впливає на культурний потенціал суспільства і становить певний інтерес в аспекті нашого аналізу інформатизації культури.

Поняття «інформація», як і численні похідні від нього, посідає чільне місце в публікаціях з філософських, культурологічних, соціологічних, психологічних, економічних, політологічних, інформаціологічних й інших проблем. При цьому різноманіття визначень поняття «інформації» багато в чому залишається пов'язаним із багатоаспектністю останнього. В той самий час, воно не ізольоване від інших філософських, загальнонаукових і кібернетичних понять.

Власне інформація ще задовго до виникнення такого біологічного об'єкта, як людина, існувала в численних формах (формули ДНК, кристалічні решітки, молекули, атоми й ін.). З етимологічних позицій, під інформацією розуміють відомості про навколишню дійсність; ознайомлення, роз'яснення, повідомлення. У загальному плані вона є відомостями, переданими від одних людей до інших за допомогою різних способів (усні, письмові або інші), або власне процес передавання й одержання відомостей.

Нерідко інформацію тлумачать як різноманітні дані, спосіб передавання знань, емоцій і вольових зусиль людини в суспільстві. Це дозволяє зробити висновок, що інформацією є передане знання.

У даний час мають місце вкрай суперечливі погляди на сутність інформації – від її визнання третім атрибутом матерії, – поряд з речовиною й енергією, – до її повного заперечення, оголошення фікцією. Дозволимо собі не погодитися з такого роду висловленням, оскільки інформація все-таки є об'єктивною реальністю, даною нам у відчуттях, сприйняттях і виявляється вона в різних об'єктах діяльності людини.

Розгляд і аналіз сьогодні всіх можливих трактувань багатогранного поняття інформація є важливим кроком переходу від інформаційного суспільства до суспільства знань, коли використання й застосування різних сучасних інформаційних технологій можуть перетворити вже визначену інформацію в знання, необхідне для соціокультурного розвитку інформаційної цивілізації. Тому розглянемо детальніше суть феномену інформації.

Інформація – впорядкована, структурована послідовність повідомлень, знань. Це збільшення, розвиток, актуалізація знань, що виникає в процесі інтелектуальної діяльності людини.

Людина сприймає інформацію за допомогою органів чуттів, як правило, у вигляді знаків, звуків, жестів, зображень безпосередньо або опосередковано (перетвореними за допомогою сигналів). Ніяка інформація, ніяке знання не з'являється відразу – цьому передує етап нагромадження, осмислення, систематизації досвіду, поглядів. Знання – продукт такого процесу. Мислення – необхідний атрибут такого процессу.

Інформація за відношенням до навколишнього буває трьох типів: вхідна,

вихідна і внутрішня. Вхідна інформація (стосовно навколишнього середовища) – інформація, яку система сприймає від навколишнього середовища.

Вихідна інформація (стосовно навколишнього середовища) – інформація, яку система видає в навколишнє середовище.

Внутрішня інформація (стосовно системи) – інформація, що зберігається, переробляється, використовується лише всередині системи, актуалізується тільки підсистемами системи. Це ідеалізоване поняття.

Основні властивості інформації:

- повнота (мінімальна необхідність для розуміння інформації);
- актуальність (своєчасність, необхідність) і значимість (знань);
- чіткість (виразність повідомлень мовою інтерпретатора);
- адекватність, точність, коректність (актуалізації знань);
- інтерпретованість і зрозумілість (інтерпретаторові інформації);
- достовірність (відображення повідомленнями інформації);
- інформативність, значимість (повідомлень інформації);
- захищеність і перешкодостійкість (актуалізації повідомлень);
- цінність (значимість при достатньому рівні підготовки споживача інформації) і ін.

Можливість і ефективність використання інформації зумовлюються такими основними її споживчими показниками якості, як репрезентативність, змістовність, достатність, доступність, актуальність, своєчасність, точність, достовірність, стійкість.

Репрезентативність інформації пов'язана з правильністю її відбору і формування з метою адекватного віддзеркалення властивостей об'єкту. Найважливіше значення тут мають:

- правильність концепції, на базі якої сформульовано початкове поняття;
- обгрунтованість відбору істотних ознак і зв'язків явища, що відображається.

Порушення репрезентативності інформації призводить нерідко до істотних її погрішностей.

Змістовність інформації відображає семантичну ємкість, рівну відношенню кількості семантичної інформації в повідомленні до обсягу оброблюваних даних, тобто із збільшенням змістовності інформації росте семантична пропускна спроможність інформаційної системи, оскільки для отримання одних і тих же відомостей потрібно перетворити менший обсяг даних.

Достатність (повнота) інформації означає, що вона містить мінімальний, але достатній для ухвалення правильного рішення склад (набір

показників). Поняття повноти інформації пов'язане з її смисловим змістом (семантикою) і прагматикою. Як неповна, тобто недостатня для ухвалення правильного рішення, так і надмірна інформація знижує ефективність ухвалюваних рішень.

Доступність інформації сприйняттю користувача забезпечується виконанням відповідних процедур її отримання і перетворення. Наприклад, в інформаційній системі інформація перетворюється до доступної і зручної для сприйняття користувача форми. Це досягається, зокрема, і шляхом узгодження її семантичної форми з тезаурусом користувача.

Актуальність інформації визначається ступенем збереження цінності інформації для управління у момент її використання і залежить від динаміки зміни її характеристик і від інтервалу часу, що пройшов з моменту виникнення даної інформації.

Своєчасність інформації означає її надходження не пізніше заздалегідь призначеного моменту часу, узгодженого з часом рішення поставленої задачі.

Точність інформації визначається ступенем близькості одержаної інформації до реального стану об'єкту, процесу, явища і т.ін.

Достовірність інформації визначається її властивістю відображати реально існуючі об'єкти з необхідною точністю. Вимірюється достовірність інформації довірчою вірогідністю необхідної точності, тобто вірогідністю того, що значення параметра, який відображається інформацією, відрізняється від дійсного значення цього параметра в межах необхідної точності.

Стійкість інформації відображає її здатність реагувати на зміни початкових даних без порушення необхідної точності. Стійкість інформації, як і репрезентативність, зумовлена вибраною методикою її відбору і формування.

2. Процеси інформатизації суспільства.

Одна з характерних особливостей, що впливає та кардинально змінює розвиток суспільства, є поява принципово нового явища – інформатизації. Інформатизація – це глобальний процес активного формування та широкомасштабного використання інформаційних ресурсів. В процесі інформатизації відбувається перетворення традиційного технологічного способу виробництва і способу життя в новий, постіндустріальний на основі використання кібернетичних методів і засобів. Інформатизація в індустріально розвинених країнах стає центральною ланкою, що об'єднує всі сторони якісних перетворень у суспільстві. В результаті інформатизації на новий рівень піднімаються наукові дослідження і розробки, виробництво, управління, всі сфери соціального життя суспільства, якісно змінюються параметри економічного зростання.

Під інформатизацією суспільства розуміють організований соціальноекономічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав фізичних і юридичних осіб на основі формування і використання інформаційних ресурсів – документів у різній формі представлення.

Метою інформатизації є створення інформаційного суспільства, коли більшість людей зайнята виробництвом, зберіганням, переробкою та реалізацією інформації.

Характерними рисами інформаційного суспільства є такі:

1) вирішена проблема інформаційної кризи, коли усунена суперечність між інформаційною лавиною та інформаційним голодом;

2) забезпечений пріоритет інформації перед іншими ресурсами;

3) основна форма розвитку суспільства – інформаційна економіка;

4) в основу суспільства закладається автоматизована генерація, зберігання, обробка і використання знань за допомогою новітньої інформаційної техніки і технології;

5) інформаційні технології набувають глобального характеру, охоплюючи всі сфери соціальної діяльності людини;

6) формується інформаційна єдність всієї людської цивілізації;

7) за допомогою засобів інформатики реалізований вільний доступ кожної людини до інформаційних ресурсів всієї цивілізації;

8) реалізовані гуманістичні принципи управління суспільством і дії на навколишнє середовище.

Крім перерахованих позитивних результатів процесу інформатизації суспільства, можливі і негативні тенденції, що супроводжують цей процес:

- найбільшого впливу набувають засоби масової інформації;
- інформаційні технології можуть зруйнувати приватне життя людини;
- істотного значення набуває проблема якісного відбору достовірної інформації;
- деякі люди відчувають складнощі адаптації до інформаційного суспільства, що породжує «інформаційну нерівність».

Зростання інформаційних послуг є істотним чинником, що лежить в основі добробуту країни. Інформація в її різноманітних формах впливає на розвиток людини, проникає в усі сфери суспільства, створює певний інформаційний простір.

Інформаційний простір – деякий простір (територія – країна, регіон, бібліотека, галузь знання), де «циркулює» різноманітна інформація. Людина живе і діє у визначеному інформаційному просторі.

Інтенсивний розвиток комунікаційних технологій на зламі XX-XXI

століть, що дістав у публіцистиці назву «комунікаційного вибуху», значно полегшив накопичення й поширення соціально вагомої інформації, а також зумовив формування глобального інформаційного простору, до якого залучені співтовариства, політичні, економічні, релігійні й культурні інститути. Сучасні технічні засоби комунікації, передаючи нечувані раніше обсяги інформації мільйонам людей, здійснюють істотний вплив на освіту, сфери праці, побуту, дозвілля, політичного життя, диктують зразки поведінки, відображають і формують громадську думку.

Одним із найважливіших показників рівня цивілізованості сучасної держави є ступінь розвитку її інформаційного простору. У третьому тисячолітті на зміну техногенній цивілізації прийшла інформаційна, і саме міра розвитку інформаційного простору поступово ставатиме сумарним показником розвиненості країни. Змінивши обличчя суспільства, інформатизація та комп'ютеризація дали новий поштовх до самовдосконалення людини.

Інформаційний простір належить до класу складних багатовимірних системних понять. У період трансформації суспільства є особливо великою роль ЗМІ, оскільки без їхнього активного функціонування неможливо змінити політичну свідомість і ціннісні орієнтації населення. Основними видами таких ЗМІ зараз є телебачення, радіомовлення та Інтернет-медіа (спеціалізовані інформаційні сайти в глобальній інформаційній мережі).

Отже, виникнення та розвиток інформаційного суспільства нерозривно пов'язані з усвідомленням фундаментальної ролі інформації в суспільному розвитку, розглядом в широкому соціокультурному контексті таких феноменів, як інформаційні ресурси, нові інформаційні технології, інформатизація. Незважаючи на те, що за останні кілька десятків років до традиційних засобів інформації (преса, радіо, телебачення, різноманітні посібники на друкованій основі) додалися найсучасніші, серед яких виділяють електронні підручники й посібники, мультимедійні системи, електронний бібліотечний каталог, банк і бази даних, електронна пошта, мережа Інтернет, до теперішнього часу в українському суспільстві відсутнє чітке розуміння ролі інформатизації в розвитку всіх сторін суспільного життя.

В той самий час, засоби масової комунікації створюють навколо кожного з нас особливе інформаційне поле, під впливом якого формуються соціальні, моральні, художні, інтелектуальні цінності та інтереси. Сучасна людина настільки звикла до величезної кількості інформації, обсяг якої постійно збільшується, що не уявляє собі життя без медіа (до них традиційно відносять пресу, телебачення, радіо, кінематограф, відео, комп’ютерні мережі і т.ін.). Медіа-інформація здатна одночасно впливати і на слух, і на зір, синтезуючи в собі практично всі накопичені людством способи спілкування.

Зображувальновиразні засоби медіакультури створюють умови для демонстрації інформаційного матеріалу в різних ракурсах, планах, з різних точок зору.

Останні десятиліття спостерігається зростання інтересу школярів і молоді до медіа, що, як відомо, несуть усі види соціальної інформації: економічну, наукову, політичну, естетичну і т.ін. Існує безліч точок зору щодо проблеми медіа. Деякі науковці зазначають, що занурюючись в інформаційний, віртуальний світ, школярі часто не вдумується в зміст медіатекстів, зазнають утруднення в їхньому оцінюванні, аналізі і критичному осмисленні величезного інформаційного потоку. Така ситуація приводить до того, що поступово притуплюється потреба в набутті знань, спілкування з прекрасним, у духовноестетичному збагаченні. Для певного прошарку молоді засоби інформації виконують, на жаль, лише розважальну або релаксаційну функцію.

Інші стверджують, що засоби інформації досить часто використовують спеціальні технології маніпулювання психікою і свідомістю. Отже, в різномаїтті засобів інформації вбачають і джерело знань, і, в той самий час, перешкоду в навчанні і вихованні, засіб усебічного розвитку і чинник, що гальмує цей розвиток і т.ін. Дійсно, засоби масової комунікації можуть сприяти позитивному розвиткові людини, але в той самий час спустошенню, – духовній, моральній, естетичній кризі особистості. Засилля низькопробної в художньому і змістовому відношенні продукції кіно- і відеоринку вимагають сьогодні від педагогів підсилити увагу вихованню засобами і на матеріалі медіа, що розвивають художнє сприйняття, пізнавальні інтереси, різнобічні здібності.

3. Інформаційна культура суспільства та особистості.

За останні роки пильну увагу дослідників стали привертати освітні аспекти формування інформаційного суспільства. Вони пов’язані, насамперед, з аналізом проблем інформаційного суспільства як суспільства, що постійно навчається, оскільки для всіх членів такого суспільства зростає потреба постійного підвищення кваліфікації, оновлення знань, освоєння нових видів діяльності. Проте на сьогодні інформаційні ресурси України і світу в нашій країні все ще не використовуються належним чином. Одна з причин – відсутність достатнього рівня інформаційної культури суспільства та його членів.

Очевидно, що поняття інформаційної культури генерується двома фундаментальними поняттями: культура та інформація, відтворюючи їх взаємозв’язок і взаємовплив. Для визначення такого складного і багатокомпонентного поняття, як інформаційна культура, з’ясуємо суть поняття інформація. Філософсько-соціальна категорія «інформація» в епоху

розвитку інформаційного суспільства визнана науковцями центральною в багатьох сферах соціального буття, вважається одним із найважливіших чинників системи суспільних відносин.

Етапи розвитку інформаційної культури, як специфічної частини загальної культури людства, науковці співвідносять з етапами розвитку інформаційних засобів передавання людського досвіду, тому що інформаційна культура розвивається в міру розвитку нових підходів у роботі з інформацією. З розвитком інформаційних засобів передавання людського досвіду відбувається розвиток інформаційної культури й ускладнення її компонентного складу. Виходячи з цього, у розвитку інформаційної культури можна виокремити такі етапи:

1. Примітивна інформаційна культура первіснообщинного ладу, яку характеризує наявність лише фрагментів гуманітарного компонента.

2. Елементарна інформаційна культура, що виникла з винаходом друкарства, характеризується розширенням компонентного складу.

3. Базова інформаційна культура XIX століття. Відбувається подальший розвиток гуманітарної і технічної складової інформаційна культура в міру удосконалення технічних засобів передавання і збереження інформації.

4. Комп’ютерна інформаційна культура XX століття. Подальша історія розвитку нових могутніх носіїв і засобів передавання інформації пов’язана з винаходом електронних обчислювальних машин. Суспільство одержало самий могутній і досконалий за свою історію засіб обробки інформації.

5. Інформаційна культура XXI століття. В умовах, коли інформація стає стратегічним ресурсом, кожна людина для успішної самореалізації в інформаційному суспільстві повинна мати достатній рівень інформаційної культури

Інформаційна культура особистості передбачає вміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати для її отримання, обробки і передавання сучасні технічні засоби і методи. Для вільної орієнтації в інформаційному потоці людина має володіти інформаційною культурою як однією зі складових загальної культури. Інформаційна культура пов'язана з соціальною природою людини. Вона є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється в наступному:

- у конкретних навичках з використання технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж);
- у здатності використовувати в своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, базовою складовою якої є численні програмні продукти;
- в умінні знаходити та вилучати інформацію з різних джерел: як з

періодичного друку, так і з електронних комунікацій, представляти її в зрозумілому вигляді й уміти її ефективно використовувати;

- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- у вмінні працювати з різною інформацією;
- у знанні особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльності.

Інформаційна культура, на думку науковців, виступає в якості одного з основних чинників розвитку сучасного суспільства. Від її рівня залежить подальший прогресивний або регресивний стан інформаційного середовища. Інформаційна культура суспільства є цілісною соціальною системою, одним із найважливіших багатогранних чинників загальної культури людства.

Будемо розрізняти інформаційну культуру суспільства та інформаційну культуру особистості. Інформаційна культура суспільства – це рівень досягнутого в розвитку інформаційного спілкування людей, а також характеристика інформаційної сфери життєдіяльності людей, у якій ми можемо відзначити ступінь досягнутого, кількість і якість створеного, тенденції розвитку, ступінь прогнозування майбутнього.

Інформаційну культуру суспільства розуміють також як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання інформації, що забезпечує цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішення, які приймаються людиною.

Інформаційна культура суспільства в широкому значенні – це сукупність принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію етнічних і національних культур, їх поєднання в загальний досвід людства.

У вузькому значенні слова це:

- оптимальні способи поведінки із знаками, даними, інформацією і представлення їх зацікавленому споживачу для вирішення теоретичних і практичних задач;
- механізми вдосконалення технічних середовищ виробництва, зберігання і передавання інформації;
- відповідний розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів і інформації.

Термін «інформаційна культура особистості» був уведений для відображення того факту, що кожна людина повинна мати визначений рівень культури щодо поводження з інформацією. Інформаційна культура, таким чином, є частиною загальної культури особистості і її часто розглядають поряд з математичною, фізичною, художньою й іншими культурами людини.

Оволодіння інформаційною культурою – це шлях універсалізації якостей людини, яка сприяє реальному розумінню людиною самої себе, свого місця в суспільстві й своєї ролі в ньому.

У сучасному інформаційному суспільстві, яке багато в чому вже орієнтоване на мережеві технології, комп'ютерно-опосередковані комунікативні навички є ключовими серед професійних якостей. Тому в професійній педагогічній освіті такі комунікативні навички, як грамотність листування, ефективна робота з різною електронною інформацією, критична оцінка інформаційних ресурсів, координування спільних дій, презентація і самопрезентація, дозволять ефективно будувати взаємодії і взаєморозуміння з учасниками освітнього процесу, керувати комунікативним процесом в освітньому середовищі.

Комп'ютерну культуру, на нашу думку, варто було б назвати комп'ютерною компетентністю, і вона також, поза всяким сумнівом, належить до інформаційної культури. Погоджуючись із тим, що використання учнями комп'ютера в навчальній діяльності підвищує організованість, дисциплінованість, відповідальність, допитливість, а також розвиває увагу, мислення, уяву та комунікативні вміння, показниками комп'ютерної компетентності ми визначили такі:

- знання основних понять інформатики й обчислювальної техніки;
- знання принципового пристрою і функціональних можливостей комп'ютерної техніки;
- знання сучасних програмних оболонок;
- володіння хоча б одним текстовим редактором;
- досвід використання прикладних програм утилітарного призначення і уявлення про алгоритми, мови і пакети програмування;
- уміння користуватися інструментарієм графічних редакторів;
- уміння робити колажі комп'ютерних малюнків;
- уміння записувати й редагувати музичну інформацію; виконувати комп'ютерні записи мелодій;
- уміння відшукувати необхідну інформацію в базах даних і електронних таблицях; реструктурувати дані.

Поняття «комп'ютерна грамотність», на нашу думку, повинне включати також акмеологічну компоненту, що відображає психологічні проблеми і наслідки використовування ІКТ в навчальному процесі, психологічну структуру взаємодій суб'єктів навчання, особливості формування позитивного ставлення до оволодіння комп'ютерною грамотністю і т.д. Поряд із професійною компетентністю основними якостями, що забезпечують

конкурентноздатність на ринку праці, стали мобільність, гнучкість до адаптації, критичне мислення, орієнтація в інформаційному просторі, уміння працювати з інформацією, комунікабельність, комп'ютерна грамотність.

Згадані три складових інформаційної культури (1) культура розумової праці, 2) комунікативна культура, 3) комп'ютерна компетентність) тісно переплітаються між собою. Система загальнавчальних знань і умінь не лише сприяє успішному засвоєнню предметних знань і умінь. У її склад входять уміння читати, швидко писати, структурувати матеріал, конспектувати, реферувати, письмово й усно викладати матеріал, уміння працювати з таблицями, графіками тощо.

4. Інформаційна культура учителя.

У термінологічному словнику розкривається поняття *інформаційна підготовка вчителя*, що повинна включати знання й уміння в галузі основ інформатики, які необхідні для його майбутньої професійної діяльності. Учитель має знати основні типи документів і види видань в освіті; канали і джерела одержання науково-педагогічної інформації; мати уявлення про методи аналітико-синтетичної обробки документів, інформаційно-пошукові системи, про способи пошуку документів у бібліотеках і базах даних. Він має вміти користуватися бібліографічними каталогами, покажчиками і картотеками; орієнтуватися в структурі книг і словників; скласти бібліографію за визначеною тематикою; створити за допомогою комп'ютера фактографічну або бібліографічну базу даних з досліджуваної проблеми. Очевидно, що таке означення передбачає, насамперед, бібліографічну культуру учителя.

Інформаційна культура учителя тісно пов'язана з його основними професійними вміннями, що забезпечують його готовність до педагогічної діяльності в умовах інформаційного суспільства. До основних умінь учителя відносимо такі:

Аналітичні вміння. До аналітичних входять уміння аналізувати одержану інформацію, визначати її достовірність, актуальність, необхідність, цінність і доступність для застосування в навчально-виховному процесі; визначати рівні сформованості інформаційної культури в учнів.

Прогностичні вміння. В цю групу входять уміння визначати й точно формулювати конкретні завдання в повсякденній педагогічній діяльності; формулювати ближні, далекі й близькі цілі інформаційної діяльності; здійснювати поточне і перспективне планування інформаційної діяльності; прогнозувати оптимальні шляхи використання інформаційних ресурсів і інформаційних продуктів; проектувати особистість школяра і здійснювати індивідуальну програму розвитку його інформаційної культури; прогнозувати

можливі труднощі й помилки розвитку інформаційної культури, передбачати ту або іншу ситуацію; прогнозувати результати розвитку інформаційної культури кожної особистості і класного колективу загалом.

Проективні вміння передбачають планування змісту і видів інформаційної діяльності учасників навчально-виховного процесу з урахуванням їхніх потреб та інтересів, можливостей матеріальної бази, власного досвіду та особистісноділових якостей; планування індивідуальної роботи з учнями з метою розвитку їхньої ІК; планування системи прийомів з організації ефективної інформаційної діяльності школярів.

Організаторські вміння передбачають уміння здійснювати педагогічне керівництво інформаційною діяльністю учнів; організовувати інформаційну діяльність дітей, спрямовану на виконання поставлених завдань; залучати до активної інформаційної діяльності всіх дітей, заохочувати їхню творчість і ініціативу; організовувати власну інформаційну діяльність, творчо й раціонально розподіляти свій час.

Комунікативні вміння містять у собі вміння спілкуватися з колегами, в тому числі через засоби телекомунікацій; знаходити спільну мову з окремими учнями; встановлювати педагогічно доцільні відносини з учнями, їхніми батьками, колегами, співробітничати з позашкільними установами; розвивати внутрішньоколективні стосунки учнів, позицію співробітництва, готовність до спільного розв’язування реальних проблем через колективну інформаційну діяльність; реалізовувати демократичний стиль спілкування; застосовувати різні види педагогічної техніки, керувати емоційною атмосферою колективу; формувати комунікативні вміння в учнів у процесі їхньої інформаційної діяльності.

Уміння здійснювати творчу інформаційну діяльність складаються з умінь трансформувати навчально-виховні ідеї і рішення; формулювати проблеми і генерувати нові ідеї; володіти методикою організації творчої інформаційної діяльності учнів; володіти імпровізацією, театральною педагогікою, оригінальними прийомами і способами презентації навчально-виховної інформації; розвивати в учнів творчі здібності, почуття нового.

Уміння здійснювати індивідуальний підхід. Ця група вмінь передбачає систематичне вивчення індивідуальних особливостей школяра; розвиток позитивних індивідуальних особливостей; вибір і обґрунтування прийомів і методів взаємодії з диференційованою групою й окремими школярами; надання допомоги учням у корекції їхньої інформаційної діяльності.

Уміння дослідницької інформаційної діяльності. Це є вміння аналізувати різноманітні педагогічні технології, методичні прийоми, передовий педагогічний досвід; знаходити теоретичне, науково-обґрунтоване рішення;

обґрунтовувати проблему дослідження, користуватися психолого-педагогічною і методичною літературою, документами в галузі освіти для модернізації та вдосконалення навчально-виховного процесу; узагальнювати й переосмислювати власний досвід; володіти методами наукового дослідження; проводити педагогічний експеримент; визначати й аналізувати вихідний рівень розвитку ІК особистості; діагностувати зміни в рівні розвитку інформаційної культури школяра; вивчати інтереси, можливості учнів, аналізувати мотиви інформаційної діяльності.

Учитель інформаційного суспільства виступає не лише як інформатор предметно-дисциплінарних знань, хранитель норм і традицій, а, насамперед, як помічник у становленні та розвитку особистості учня, утверджуючий цю особистість незалежно від ступеня її розумових здібностей. На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства втрачається позиція авторитарної влади. Натомість посилюється позиція демократичної взаємодії, співробітництва, допомоги, уваги до ініціативи учня, до його індивідуальних здібностей. Інформаційне суспільство потребує від викладача щоденної праці над собою, пошуку й переробки нової інформації зі своєї та суміжних галузей знань.

Формування інформаційної культури педагога ґрунтується на інформаційній освіті, головне завдання якої полягає в підготовці учителів до життя і діяльності в сучасних інформаційних умовах, навчанні школярів сприймати, розуміти різноманітну інформацію, усвідомлювати специфіку її впливу на психіку. Актуальними стали підготовка педагогічних працівників до оволодіння інформаційним простором, формування в учителів умінь використовувати дидактичний потенціал засобів ІКТ у навчально-виховному процесі, оволодіння і впровадження вчителями педагогічних технологій формування інформаційно компетентної особистості.

Отже, формування й розвиток інформаційної культури майбутнього учителя – це не лише мета освіти, а й засіб, що дозволяє найбільш ефективно здійснювати освітні процеси.

На основі аналізу змісту інформаційної діяльності учителя ми визначали такі компоненти його інформаційної підготовки з метою розвитку ІК: когнітивний, аксіологічний, конструктивний, комунікативний, мотиваційний, дослідницько-творчий.

Когнітивний компонент

Учитель має вміти:

- ставити наукову проблему;
- аналізувати інформацію з різних дисциплін;
- переносити знання з одного предмета на інший;
- переносити знання на педагогічну практику;

- володіти системою знань і навичок у галузі інформатизації педагогічного процесу.

Аксіологічний компонент

Учитель має вміти:

- усвідомлювати цінність інформації для власного професійного вдосконалення і росту;

- оцінювати інформацію в плані її необхідності, корисності, доступності, цікавості тощо;

- формувати в учнів основні ціннісні орієнтації в інформаційному суспільстві.

Конструктивний компонент

Учитель має вміти:

- забезпечувати собі вільний доступ до необхідної інформації;

- інтегрувати різнопредметну інформацію;

- конструювати цілісну інформацію з окремих фрагментів;

- з великого масиву наукової інформації адсорбувати ту, що буде доступною для школярів;

- створювати і розповсюджувати власну інформацію.

Комунікативний компонент

Учитель має вміти:

- здійснювати інформаційну взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу;

- визначати психологічні особливості сприймання інформації учнями;

- користуватися різними видами джерел інформації;

- володіти навичками роботи з інформаційно-телекомунікаційними технологіями;

- використовувати ІКТ в навчально-виховному процесі.

Дослідницько-творчий компонент

Учитель має вміти:

- знаходити необхідну інформацію;

- створювати власну інформацію;

- досліджувати інформацію на вірогідність, правдивість;

- здійснювати проектну діяльність і педагогічні дослідження;

- уміти реалізовувати дослідницький підхід у навчанні;

- виконувати культуротворчу роль як стосовно засвоєння досягнень культури, так і створення нових продуктів культури (нових знань, навчальних методик, освітніх технологій).

Отже, інформаційна культура майбутнього учителя – це відносно цілісна підсистема загальної професійної культури людини, продукт її творчих

здібностей і виявляється в таких аспектах:

- висока комунікативна культура;
- розуміння й уміння адекватно інтерпретувати тенденції розвитку інформаційного суспільства;
- володіння основами аналітичної переробки інформації;
- уміння працювати з різною інформацією;
- знання особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльності;
- ефективна робота з масовими інформаційними технологіями;
- уміння діставати інформацію з різних джерел та представляти її в зрозумілому вигляді;
- навички використання технічних пристроїв;
- володіння всіма жанрами навчально-методичної літератури;
- володіння засобами психолого-екологічного захисту від негативної інформації;
- уміння оцінювати якість інформації: її правдивість і важливість;
- уміння інтегрувати різнопредметну інформацію;
- уміння створювати власну інформацію.

Питання для самоконтролю

1. Які показники характеризують інформаційну культуру суспільства?
2. Що розумієте під поняттям інформаційної культури особистості?
3. З якими інформаційними потоками працює учитель під час професійної діяльності?
4. Якими є показники інформаційної культури учителя?
5. Чому важливо розвивати власну інформаційну культуру?

Література

1. Демиденко Т.М. Інформаційна культура сучасного вчителя:навчальний посібник. Черкас.держ.ун-ет ім.Б.Хмельницького. Черкаси, 2003. 96 с.
2. Гулеватий А.А. Інформаційна культура як основа психологічної готовності особистості до використання комп'ютерної техніки. Самовиховання як фактор розвитку особистості: Збірник наукових праць №23. Частина II. Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2002. 431 с.
3. Гуревич Р.С., Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб.наук.пр. Ч.1. К., 2001. С.276-281.
4. Гуревич Р.С. Формування інформаційної культури вчителів: проблеми та перспективи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні

методики навчання в підготовці фахівців. Збірник наукових праць. Випуск 9. Київ Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2006. С. 34-38.

5. Хмельницький О.О. Інформаційна культура сучасного фахівця. Творча особистість у системі неперервної професійної освіти: Матеріали Міжнар.наук.конф. Харків: ХДПУ, 2000. С.390-393.

6. Лазаренко Н. І. Структурні компоненти інформаційної культури викладача педагогічного вищого навчального закладу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. 2016. Вип. 47. С. 18 – 22.

ТЕМА 8. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

ПЛАН

1. Сутність проєктної технології навчання.
2. Історико-педагогічні засади методу проєктів.
3. Види проєктів.
4. Алгоритм роботи над проєктом.

1. Сутність проєктної технології навчання.

Проєктна діяльність – один із найперспективніших складників освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення, планувати пізнавальну діяльність, відбувається саме через метод проєкту. Це відповідає сучасним вимогам Концепції «Нова українська школа».

Основні напрями ефективного використання проєктної технології:

– проєкт як метод навчання;

– проєктні технології дистанційного навчання;

– для формування гнучких навичок (англ. soft skills);

– як метод організації дослідницької діяльності.

Проєктні технології з позиції діяльності педагогічного працівника дають змогу розв’язувати низку виховних завдань:

– висувати теми проєктів;

– визначати свою позицію;

– виробляти самостійний погляд на розв’язання проблеми;

– розуміти роль і значення групової роботи;

– спільно встановлювати проблематику самостійної навчальної діяльності учнів і розробляти оптимальні варіанти підвищення пізнавальної діяльності;

– відкривати в учнях лідерів, які вміють доводити свою думку, відстоювати її, а розв’язання проблем доводити до кінцевого результату.

Проєктна технологія з позиції діяльності учня дає можливість:

– розширити зміст і розуміння освіти для себе;

– змінити ставлення до навчального предмета;

– навчитися визначати проблеми, розв’язувати їх.

За своєю суттю проєктна діяльність є засобом навчання, розвитку та виховання.

У проєктній діяльності в учнів розвиваються:

– пізнавальні здібності (планування проєктної діяльності, пошук шляхів розв'язання проблеми, вибір оптимальних способів і засобів діяльності, аналіз і синтез інформації);

– креативне мислення (на всіх стадіях роботи над проєктом);

– дивергентне мислення (дитина має запропонувати якнайбільше ідей щодо розв'язання проблеми в межах теми проєкту);

– активність і самостійність (опис індивідуальної частини проєкту, планування, дослідження, оцінювання, самостійний вибір форми представлення результату діяльності);

– просторова уява (планування часу роботи над проєктом, передбачення необхідних ресурсів, уміння оцінити та відібрати слушні ідеї);

– критичне мислення (на всіх етапах проєктної діяльності);

– сенсомоторні навички (на етапі виготовлення освітнього продукту).

Метод проєктів або проєктна технологія навчання не є принципово новим у світовій педагогіці. Ця технологія навчання виникла ще у 20-ті роки минулого сторіччя в США. Тоді метод проєктів називали методом проблем і пов'язувався він із ідеями гуманістичного напряму у філософії й освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюі та його учнем В. Кілпатріком. Дж. Дьюї пропонував будувати навчання на активній основі через діяльність учня відповідно до його особистого інтересу в цьому навчанні. У Великій Британії, США, Бельгії, Фінляндії, Німеччині та багатьох інших країнах метод проєктів здобув широкий відгук і втілення. Раціональне поєднання теоретичних знань та їхнє практичне використання в проєктній технології можна сформулювати тезисом: «Я знаю, навіщо мені потрібно, де й як я зможу використати все те, що я знаю».

Окреслимо основні поняття, ознаки даної технології.

Слово «проект» запозичено з латинської й походить від слова «proectus», яке буквально означає «кинутий уперед». У сучасному розумінні проєкт – це намір, який буде здійснено в майбутньому. Проєкт – сукупність певних дій, документів, текстів для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду теоретичного/практичного продукту.

За головним видом діяльності проєкти бувають: дослідницькі, творчі, рольові, пригодницькі (наприклад, «Подорож Варшавою / Краковом», де учні готують і розігрують екскурсію головними об'єктами міста, виконуючи ролі екскурсовода, екскурсантів, журналістів, фотокореспондентів та ін.); прикладні (наприклад, «Маршрут вихідного дня»); телекомунікаційні.

На практиці часто бувають змішані види проєктів: дослідницько-прикладні, творчо-рольові тощо. Основні вимоги до використання методу проєктів:

1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, яка вимагає дослідницького пошуку для її розв'язування (наприклад, дослідження демографічної проблеми в різних регіонах світу).

2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів.

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів.

4. Визначення кінцевих цілей спільних/індивідуальних проєктів.

5. Визначення базових знань із різних областей, необхідних для роботи над проєктом.

6. Структурування змістової частини проєкту (із зазначенням поетапних результатів).

7. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми, задач дослідження, які випливають із проблем висунення гіпотези їхнього розв'язування, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, висновки (використання в ході спільного дослідження методу «мозкової атаки», «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів, перегляду тощо).

8. Результати виконаних проєктів повинні бути матеріальними, тобто оформленими у визначений спосіб (відеофільм, щоденник мандрівника, комп'ютерна газета, презентація, вебсторінка тощо).

За визначенням Buck Institute for Education, проєктне навчання – це метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички.

Оскільки навчання – це соціальна активність, яка відбувається в межах учнівських груп, культури та минулого досвіду, через проєктне навчання учні мають можливість використовувати не лише знання з навчальних дисциплін, а й учитися вести перемовини, ухвалювати спільні рішення, нести відповідальність відповідно до ролі в навчальній команді й разом інтерпретувати результати своєї діяльності. Це також дає можливість учителям побачити учнів у новому світлі, допомагати їм розвивати вроджені здібності в новий спосіб, що не вдається часом у традиційній системі уроку.

Крім того, часто проєктне навчання реалізується через міждисциплінарні зв'язки, що виходять за межі програми одного конкретного предмета. Це значно розширює можливості учителя і сприяє креативності, а учні часто мають завдання, у процесі вирішення яких отримують практичні навички, непередбачені в теоретичній частині освітнього процесу. Тобто навчання

відбувається природним шляхом, ненав'язливо, адже ціль – не вивчити, а виконати завдання, отримати результат, що дійсно мотивує дітей.

Переваги проєктного навчання для учнів: традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, у якому учні рухаються у власному темпі; у процесі виконання проєкту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні; навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань; учні мають можливість проходити всі етапи «виробництва»: від ідеї, створення моделі майбутнього продукту до його реалізації. Переваги проєктного навчання для вчителів: надає вчителям можливість побудувати позитивну історію стосунків з учнями за нових умов; підібрати учням ролі, підкресливши їхні індивідуальність і природні таланти.

Звичайно, на фоні очевидних переваг існує й певна небезпека застосування проєктного навчання: виникає ризик не виконати навчальну мету і не досягти результатів. Але цього можна уникнути, якщо раціонально спланувати процес.

2. Історико-педагогічні засади методу проєктів.

Етапи розвитку проєктної діяльності:

I – 1590–1765 – початок проєктної роботи в архітектурних школах Європи. Термін «проект» відноситься до XVI століття. У Римській Вищій Школі Мистецтв (Academia di San Luca) до лекцій з основних наук був доданий важливий елемент – «конкурс» (1702 р.). Конкурсні роботи називали «progetti», тобто «ескізи», «плани», «проекти».

II – 1765–1880 – проєкт як звичайний методичний прийом та його прийняття в Америці. У 1879 р. при Вашингтонському університеті в Сент-Луїсі була заснована Школа ручного навчання (Manual Training School), де був використаний метод проєктів. Проєкт – «Синтетична вправа ... навчання через роблення (Рункель).

III – 1880–1915 – робота за проєктами в трудових загальноосвітніх школах.

Теоретичне зародження методу проєктів відбулося наприкінці XIX ст. у США. У період між 1900 та 1915 рр. виник проєктний рух, який пропагував створення нової школи з орієнтацією на дитину. Одним із перших став поширювати та реалізувати ці ідеї американський педагог і філософ Дж. Дьюї у своїй концепції змісту освіти. На його думку, навчання повинно орієнтуватися на природний розвиток вроджених якостей дитини. Тому в центрі розроблення змісту освіти має перебувати не «обізнаний дорослий», із заздалегідь заготовленими планами та програмами навчання, а учень з його власними

інтересами і потребами. У поглядах ученого на сутність методу проєктів акцентується розуміння його як засобу розвитку в дитині її індивідуальних нахилів і здібностей, поєднання теоретичних знань із практичним досвідом учня. Дж. Дьюї в 1915 р. дав цьому явищу назву – Школа майбутнього. Він та його послідовники В. Кілпарик, Е. Коплінгс, Е. Паркхерст розробили й обґрунтували дидактичні основи впровадження методу.

IV – 1915–1965 – нове тлумачення методу проєктів та його повернення з Америки в Європу.

V – 1965 – сьогодення – переоцінка проєктної ідеї та нова (третя) хвиля його розповсюдження. Лише в 60-ті роки XX століття у західноєвропейських країнах метод проєктів пережив своє друге народження – під тиском студентських вимог радикально реформувати систему освіти, спрямувати її назустріч демократичним змінам і соціальним запитам суспільства.

Із 1965 року по теперішній час. Країни Західної Європи в 60–70-і рр. XX століття. Проєктна ідея висвітлена в працях І. Бастіону, Б. Бутмара, Х. Гудьенса, Г. Гейслера, Ф. Фрейя, Г. Краута, М. Кмолля і ін. (Німеччина). Широко застосовується у навчальних закладах США, Англії, Німеччини, Нідерландів, а в 90-х рр. – і в школах України.

3. Види проєктів.

Технологія навчальних проєктів залежить від освітніх цілей і задач. За класифікацією, запропонованою Є. Полат, розрізняють такі види навчальних проєктів.

За домінуючою діяльністю:

– прикладні. Проєктами передбачається розроблення та виготовлення виробу, наділеного суб'єктивною новизною. Мета таких проєктів – формувати систему інтелектуальних, трудових і спеціальних знань, умінь і навичок, втілених у кінцевий продукт. Ці проєкти мають чітко визначену структуру взаємодії учасників, кожен із яких виконує певну роль. Їхній результат обов'язково втілюються в матеріальну форму, він зорієнтований на життєві потреби самих учасників, спрямований на впровадження в практику;

– рольові (ігрові). У проєктах засобами гри імітуються соціальні або ділові форми поведінки у схожих із реальними ситуаціями. Їхні учасники виконують ролі, зумовлені характером і змістом проєктів. Метою цих проєктів є оформити навчальний процес у вигляді ігрової діяльності та зімітувати суспільні відносини. За формою рольові проєкти аналогічні до стимуляційної гри. Їхня структура залишається не сталою до завершення роботи й залежить від діапазону реакцій учасників. Результати роботи намічаються на початку, проте повністю виявляються лише в самому кінці проєкту;

– інформаційні (ознайомлювально-зорієнтовані). Проєкти пов'язані зі збором інформації про певний об'єкт чи явище, аналізом та узагальненням фактів, ознайомленням із ними широкого загалу. Їхньою дидактичною метою є створити умови, за яких учні самостійно знаходять інформацію, необхідну для розв'язання пізнавальних задач, отримують досвід роботи з різноманітними інформаційними джерелами – вербальними, друкованими, електронними, телекомунікаційними. Описані проєкти більшою мірою задовольняють зміст предметів гуманітарного циклу. Продуктом проєктної діяльності може бути атлас, альманах, стіннівка, електронна газета, репортаж, щоденник мандрівника, фотовиставка тощо;

– мистецькі (творчі). Домінуючим аспектом проєктів є вільний і нетрадиційний підхід до виконання, оформлення та презентації результату. Їхньою метою є ознайомити дітей з культурним надбанням людства; розкрити й розвивати творчий потенціал особистості; розвивати презентаційні вміння і навички (вміння триматися перед аудиторією, використовувати під час виступу засоби наочності, елементарні артистичні навички); виховувати естетичний смак. Зазвичай, такі проєкти не мають сталої структури діяльності учасників – вона намічається й розвивається залежно від жанру кінцевого результату та його представлення. Результат може бути оформлений у вигляді сценарію, статті, виставки, рекламного проспекту, літературного чи художнього твору тощо. Мистецькі проєкти найчастіше використовуються в межах предметів естетичного циклу, в позаурочній та позакласній роботі;

– дослідницько-пошукові. Діяльність дітей спрямовується на вирішення проблеми, результат якої заздалегідь невідомий. Педагогічна мета цих проектів

– формувати навички пошукової діяльності та навчального дослідження; розвивати вміння і навички самостійної діяльності з навчальним матеріалом. Проєкти за своєю структурою наближені до досліджень і мають такі етапи: виявлення проблеми; формування припущення; планування та розроблення дослідницьких дій; збір інформації, її аналіз та узагальнення; спостереження, проведення експерименту; аналіз отриманих матеріалів; оформлення результату пошуку чи дослідження; публічна презентація проєкту; рефлексія, висновки. Продуктом діяльності може бути публікація, довідник, карта, усна газета, колекція тощо.

За предметно-змістовим наповненням:

– монопредметні. Провідна проблема проєктів вирішується в межах одного навчального предмета, хоча для її розв'язання залучаються знання з інших галузей. Такі проєкти вимагають чіткого формулювання мети, методичних завдань, а також визначення компетентностей, яких у результаті мають набути учні;

– міжпредметні. Зміст проєктів має інтегрований характер – він охоплює кілька навчальних предметів. Такі проєкти вимагають злагодженої роботи творчих груп, чіткого визначення дослідницьких завдань. Проведення проміжних звітів;

– надпредметні (позапредметні). Проєкти інтегрують знання з різних галузей, у тому числі з тих, які не вивчаються в школі. До їх організації можуть залучатися спеціалісти різного фаху. За характером координації: – з безпосередньою координацією впроваджуються на початковій стадії ознайомлення дітей з проєктом діяльності; у ході всього проєкту педагог планує діяльність дітей, організовує виховання дослідження, допомагає знаходити необхідну інформацію, вчить опрацьовувати її, стежить за дотриманням визначних термінів виховання проєкту, спільно з учнями організовує презентацію результатів, бере безпосередню участь в оцінюванні проєктної діяльності;

– з прихованою координацією – застосовується за умови наявності в учнів певного досвіду проєктної діяльності; учитель виконує роль рівноправного учасника: більшу активність виявляє на початковому етапі проєктування, а далі – консультує.

За характером контактів:

– серед дітей однієї вікової групи – найчастіше до складу учасників таких проєктів входить учня одного класу;

– серед дітей різновікової групи – мають статус загальношкільних, районних, міських, регіональних або міжпредметних.

За кількістю учасників:

– індивідуальні. Проєкт виконується одним учасником. Педагог допомагає скласти план діяльності, проводить індивідуальні консультації. Тему та проблему проєкту формулює сам виконавець, і вона залежить від його інтересів і можливостей;

– парні. Проєкт виконують двоє дітей. Вони складають спільний план дій; визначають форму представлення результату; добирають творчу назву свого проєкту; беруть активну участь в організації публічного захисту проєкту;

– групові. Численність учасників визначається на етапі планування; вона залежить від загальної теми, провідної проблеми, а також від бажання учасників об’єднуватись за інтересами (чи особистими симпатіями). Робота в групі полягає в тому, щоб у процесі розроблення навчального проєкту учасники обмінялись власним досвідом, радились один з одним, училися знаходити спільні рішення. Педагог узгоджує діяльність груп учасників, гнучко підпорядковує її спільній темі; проводить індивідуальні консультації, за потреби – надає допомогу.

За тривалістю:

– короткотривалі – від двох до шести годин;

– середньої тривалості – від тижня до місяця;

– довготривалі – від одного до кількох місяців.

За І. Єрмаковим, Д. Пузіковим, процес розвитку життєвої компетентності учня 12-річної середньої школи передбачає реалізацію наступних різновидів навчальних проєктів:

1. Творчі проєкти – пов'язані з проєктуванням і втіленням інноваційних ідей (у галузі техніки та мистецтв, навчальних і соціальних процесах, пов'язаних з життєдіяльністю громади, школи, учнів).

2. Ігрові проєкти – навчальні проєкти, пов'язані з організацією та розвитком ігрової діяльності школярів. Вони можуть здійснюватися у сфері спорту, рольових, інтелектуальних ігор тощо.

3. Пізнавальні проєкти – пов'язані з пізнанням певних природних і соціальних процесів і явищ у польових умовах, що передбачено змістом освіти.

4. Дослідницькі проєкти – спрямовані на формування в учнів умінь і навичок науково-дослідної діяльності, навчальну імітацію елементів дослідницької діяльності вчених у процесі навчання.

5. Культурологічні проєкти – пов'язані з вивченням і відродженням звичаїв і традицій, дослідженням її історії; вивченням культур інших народів.

6. Інформаційні проєкти – покликані сформувати інформаційну культуру учнів, сприяти практичному застосуванню та перевірці навичок роботи з інформаційною технікою, інформаційною мережею Інтернет. Окремими різновидами інформаційних проєктів можуть бути проєкти, пов'язані з вивченням архівних джерел, роботою з текстами тощо.

7. Екологічні проєкти – спрямовані на вивчення стану довкілля, усунення чинників забруднення навколишнього середовища, формування в учнів дбайливого ставлення до природи.

8. Економічні проєкти – покликані підвищити економічну культуру учнів, розширити їх уявлення про структуру та функціонування економіки, основні ринкові механізми.

9. Проєкти милосердя – пов'язані з практичними діями щодо надання допомоги соціально незахищеним верствам населення (сиротам, «дітям вулиці», інвалідам, самотнім людям похилого віку). Проєкт милосердя можна організувати в межах самої школи – організація шкільної соціальної служби, волонтерська допомога учням з обмеженими функціональними можливостями тощо.

10. Практико зорієнтовані проєкти – проєкти, що передбачають вироблення конкретних проєктних продуктів (ідеальних (інформація) або

матеріальних об’єктів), які характеризують ступінь сформованої функціональної грамотності учня.

11. Проєкти самоосвіти, самовиховання – зорієнтовані на самостійне оволодіння учнями певними темами, самостійне формування певних навичок.

12. Соціальні проєкти – пов’язані із соціальною практикою, формуванням і конструктивним проявом соціальної активності учнів.

13. Гуманітарні проєкти – учнівські проєкти, пов’язані з вивченням людини та суспільства, формуванням здатностей і навичок, пов’язаних із соціальною компетенцією.

14. Профільні проєкти – проєкти старшої школи, що спрямовані на вивчення та осмислення специфіки майбутньої професійної діяльності, її моделювання, виконання її елементів у проєктній діяльності.

15. Інтегровані проєкти – пов’язані з реалізацію проєктних цілей у кількох вищеназваних сферах проєктної діяльності учнів.

16. Життєвий проєкт – який характеризує ступінь оволодіння учнем мистецтвом визначення та свідомого і творчого здійснення власного життя, є інтегрованим показником розвитку життєтворчої компетенції.

4. Алгоритм роботи над проєктом.

Робота над навчальним проєктом організовується за такими етапами:

I. Організаційний етап – підготовка до проєкту, постановка проблеми, усвідомлення дітьми конкретної задачі.

II. Етап планування роботи – обговорення проблеми, визначення мети, завдань, плану роботи, кінцевого продукту, вибір раціонального способу дії.

III. Етап виконання – реалізація діяльності. Робота над проєктом за планом (об'єднує в собі інформаційну, репродуктивну, творчу діяльність педагога та дітей), яка супроводжується поточним контролем і перебудовою за необхідності (реалізація проєкту).

IV. Етап презентації продукту проєкту.

V. Оцінювальний етап (рефлексивний) – етап перевірки результатів, виправлення помилок, зіставлення отриманих результатів із запланованими, підбиття підсумків роботи та її оцінювання (підсумок проєкту).

В основу роботи над навчальним проєктом покладено взаємодію суб’єктів, яка полягає у спільній праці, пізнанні, спілкуванні. Дитина є активним учасником проєктної діяльності. Вона визначає мету. Відкриває нові знання, обирає шляхи розв’язання проблеми, експериментує, несе відповідальність за свою роботу. Педагог – партнер дитини у цій діяльності. Він допомагає визначити мету, розкриває можливі форми роботи, рекомендує джерела отримання інформації, сприяє прогнозуванню результатів, допомагає

оцінити роботу, створює умови для активності дитини. Такий підхід дає змогу уникнути авторитарного впливу на особистість дитини, встановлює та підтримує взаємні зв'язки суб'єктів у спільній діяльності, результатом якої є вияви активності, формування суспільно значущих потреб і зростання мотивації.

Етапи проєкту	Види діяльності		
	Види діяльності (позиції)	Діяльність педагога	Діяльність учнів
І. Постановка проблеми	Актуалізація діяльності (позиція – суб'єкт діяльності) Ідеалізація (позиція теоретика)	Показує проблему, можливі протиріччя в ній через активізацію думки та емоційного стану, почуттів дитини. Допомагає формулювати мету.	Занурюються в проблему, визначають разом із педагогом цілі і зміст діяльності.
ІІ.Обговорення проблеми, визначення завдань	Проблематизація діяльності (позиція критика) Інтерпретація Породження нової ідеї (позиція креативника) Організація системи діяльності (позиція організатора)	Залучає до пошуку вирішення проблеми, занурюючи дітей в ігрову, сюжетну ситуацію або іншим шляхом.	Переймаються завданнями, висловлюють думки, планують діяльність, складають схеми, об'єднуються в групи.
ІІІ. Робота над проєктом	Реалізація (позиція виконавця)	Організовує поетапну діяльність над проєктом. Надає необхідну інформацію. Допомагає спланувати роботу, організовує умови діяльності (експерименту, моделювання, дослідження, виготовлення продукту та мовної діяльності). Надає практичну допомогу (по необхідності).	Здійснюють заплановане. За потребою Підключають батьків. Шукають рішення проблеми, збирають інформацію, проводять спостереження і досліди, вибирають необхідні матеріали, проводять дидактичні та інші ігри, виготовляють матеріальний продукт. Під час роботи можуть вносити зміни та доповнення

IV. Презентація продукту діяльності	Інституціалізація (позиція оформувача) Трансляція (позиція оратора)	Допомагає організувати презентацію виконаної роботи.	Продукт діяльності готують до презентації та презентують його (свята, виступи, виставки, походи).
V. Аналіз ходу роботи над проєктом та постановка нової проблеми	Рефлексія (позиція: суб'єкт діяльності, критик, креативник...)	Організовує спілкування про хід роботи над проєктом, оцінку різних ситуацій. Привертає увагу до нової проблеми пов'язаної з попередньою.	Діляться спогадами і враженнями. Оцінюють хід роботи. Визначають нову проблему.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основоположників методу проєктів?
2. Що покладено в основу методу проєктів?
3. Чим дослідження відрізняється від проєктування?
4. Назвіть основні ключові етапи проєктування.
5. Які бувають типи проєктів?

Література

1. Гончаренко Т. Л. Технологія підготовки вчителя до проектування навчального процесу у післядипломній освіті. Зб. наук. праць [Херсонського держ. ун-ту]. Педагогічні науки. Вип. 66. 2014. С. 275-281.
2. Єрмаков І., Пузіков Д. Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12- річної середньої школи. Запоріжжя, 2005.
3. Мося І. А. Технологія навчального проектування: теоретикометодичний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 4. С. 252-262.
4. Моделювання освітнього простору в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: метод. реком. / укл. Т. В. Деміракі; за заг. ред. В. В. Стойкової. Миколаїв : ОІППО, 2018. 36 с.

ТЕМА 9. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ПЛАН

1. Використання електронних підручників у навчальному процесі.
2. Електронні підручники та матеріали для вивчення польської мови.

1. Використання електронних підручників у навчальному процесі.

Електронний підручник (ЕП) – електронний програмний комплекс з навчальним матеріалом і тестами з конкретного предмета. Електронний підручник не може бути зведений до паперового варіанту без втрати дидактичних якостей. Електронний підручник будується на гіпертекстовій основі та призначений для самостійного вивчення теоретичного матеріалу з курсу.

Електронний підручник – це інформаційна система (програмна реалізація) комплексного призначення, яка забезпечує за допомогою єдиної комп'ютерної програми, без звернення до паперових носіїв інформації, реалізацію дидактичних можливостей засобів ІКТ у всіх ланках дидактичного циклу процесу навчання:

− постановку пізнавалного завдання;

− пред'явлення змісту навчального матеріалу;

− організацію застосування первинно отриманих знань (організацію діяльності по виконанню окремих завдань, в результаті якії відбувається формування наукових знань);

− зворотній зв'язок, контроль діяльності учнів;

− організацію підготовки до подальшої навчальної діяльності (завдання орієнтирів для самоосвіти, для читання додаткової літератури).

Сьогодні не існує єдиного визначення для терміну «електронний підручник». Авторами цей термін розглядається як:

– це комп'ютерний педагогічний програмний засіб, що призначений, в першу чергу, для подання нового матеріалу, який доповнює друкарські видання, служить для індивідуального і індивідуалізованого навчання і дозволяє певною мірою тестувати отримані знання і уміння суб'єкта, що навчається;

– це педагогічні програмні засоби, які охоплюють значні за обсягом

матеріалу розділи навчальних курсів або повністю навчальні курси. Для такого типу педагогічних програмних засобів характерною є гіпертекстова структура навчального матеріалу, наявність систем управління із елементами штучного інтелекту, блок самоконтролю, розвинені мультимедійні складові.

Електронний та паперовий підручники мають як спільні, так і відмінні ознаки. Перелічимо спільні ознаки даних підручників:

– навчальний матеріал викладено з певної галузі знань;

– даний матеріал висвітлено на сучасному рівні досягнень науки та культури;

– матеріал у підручнику викладено систематично, тобто являє собою цілісний завершений твір, який складається з багатьох елементів, що мають смислові відношення та зв'язки між собою, і які забезпечують цілісність підручника

Відмінні ознаки електронного та паперового підручників полягають у наступному:

– кожний друкований підручник розрахований на певний вихідний рівень підготовки учнів і передбачає кінцевий рівень навчання, тоді як електронний підручник може містити матеріал декількох рівнів складності;

– ступінь наочності в електронному підручнику значно вища, ніж у друкованому виданні;

– електронний підручник забезпечує багатоваріантність, багаторівневість і різноманіття перевірочних завдань, тестів. Електронний підручник дозволяє надавати всі завдання й тести в інтерактивному й навчальному режимі. При невірній відповіді може надаватись вірна відповідь із роз'ясненнями й коментарями;

– електронний підручник є більш мобільним, оскільки при його створенні й поширенні відсутні стадії типографської роботи. Електронні підручники є по своїй структурі відкритими системами, їх можна доповнювати, коректувати, модифікувати у процесі експлуатації; доступність електронних підручників вища, ніж у друкованих видань. При попиті на електронний підручник легко можна збільшити його тираж, переслати мережею Інтернет.

– для забезпечення багатофункціональності при використанні й залежно від цілей розробки, електронні підручники можуть мати різну структуру. Електронний підручник можна використовувати для самостійних занять, підготовки до здачі іспитів, на заняттях, для підготовки до здачі екстерном.

Отже, ми бачимо, що кількість переваг електронного підручника значно вища за паперовий. Але, незважаючи на ці переваги, сьогодні існує низка проблем створення та застосування електронного підручника у навчальних закладах України. До цих проблем можна віднести наступне:

– відсутність у навчальних закладах доступної якісної комп’ютерної техніки у достатній кількості та незабезпеченість ліцензованими програмними засобами;

– неготовність учителів до використання електронного навчального забезпечення, що зумовлено, з одного боку, як психологічними чинниками, так і низьким рівнем кваліфікації в області мультимедіа або комп’ютерної техніки взагалі, а з іншого

– розбіжністю або несумісністю наявних електронних продуктів з навчальною програмою;

– неможливість адаптувати наявне електронне навчальне забезпечення до потреб конкретного викладача у досягненні навчальних цілей у конкретній академічній групі.

Електронні підручники бувають двох видів: мережні, розраховані на роботу через Інтернет, та локальні, які розраховані для роботи на локальних робочих місцях і розповсюджуються на оптичних або магнітних носіях.

У наш час до електронних підручників пред’являються наступні вимоги:

– структурованість – електронний підручник повинен мати несуперечливу структуру. Зміст та структурні елементи в електронному підручнику доцільно подавати у вигляді гіперпосилань, а також передбачити використання посилань на глосарій, тлумачний словник чи довідник. Список додаткової літератури має містити посилання на електронні ресурси, розміщені в мережі Інтернет та наявні в інших доступних програмних продуктах. Електронний підручник повинен надавати можливість розгляду основних теоретичних положень, застосування їх на практиці, виконання завдань в інтерактивній формі, має містити різнорівневі завдання, вправи, тести, презентації, шаблони та заготовки до практичних робіт. По завершенні розділу мають бути запропоновані комплексні завдання чи творчі проекти, орієнтовані на індивідуальне чи групове виконання.

– зручність в обігу – в електронному підручнику має бути передбачено подання методичних рекомендацій користувачу. Необхідно, щоб електронний підручник містив розвиваючі завдання, завдання, що використовують знання і вміння з інших предметів для реалізації міжпредметних зв’язків. Різнорівневі завдання, вправи та тести мають забезпечувати автоматизацію самоконтролю зі зворотним зв’язком, а також інтерактивного контролю з відображенням динаміки процесу. Електронний підручник має містити розвинену багаторівневу систему допомоги та бажано передбачити наявність пошукової системи.

– наочність викладеного матеріалу – електронний підручник має обов’язково містити ілюстративні матеріали. Анімації та відеофільми мають

підключатися в контексті змісту за бажанням учня. Розмір шрифтів поданого тексту має відповідати стандарту. Також бажано, щоб була надана можливість збільшення розміру шрифту для учнів з послабленим зором. Текстовий навчальний матеріал має подаватися з використанням гіпертекстової розмітки. Електронний підручник не повинен містити інформації, ефектів, які не призначені для досягнення навчальної мети та відволікають увагу учня.

Можна узагальнити, що електронний підручник – це спеціальний пристрій або програмне забезпечення, що використовується в освітньому процесі і замінює собою традиційний паперовий підручник. Це складний комплекс програм на електронних пристроях, що дозволяє демонструвати учням, крім тексту, навчальний мультимедійний матеріал, прослуховувати аудіофайли, використовувати гіперпосилання для більш глибокого та детального розгляду нового матеріалу, виконувати вправи різного ступеню складності.

Основні форми електронних підручників:

1. Стандартні електронні підручники – електронний текст, зміст якого є системою переходів на розділи і глави підручника. Електронні сторінки доповнено графічними зображеннями або анімацією, функціями гортання «вперед-назад» і «повернення до змісту». У більш складних підручниках за допомогою гіперпосилань реалізована можливість швидкого переміщення на довідковий матеріал або інші параграфи підручника, пов’язані з поточним.

2. Електронні енциклопедії – електронні сторінки з текстами і графічними зображеннями класичного енциклопедичного характеру. Головна перевага такої енциклопедії перед звичайними паперовими формами – система пошуку інформації (заснована на спеціальних програмних алгоритмах пошуку).

3. Електронні довідники-комплекси, що оснащені програмними алгоритмами з різними схемами пошуку (за змістом, ключовими словами та ін.). Вони можуть бути інтегровані в електронні підручники, тренажери та інші освітні ресурси.

4. Електронні репетитори – комплекси мультимедійних ресурсів, основу яких становить електронний довідник. Головна відмінність електронного репетитора від інших електронних підручників – це його цільове призначення.

5. Електронні самовчителі один з найефективніших засобів самоосвіти. Основу самовчителя складає електронний підручник, доповнений системою тренажерів та інтерактивних тестів для самоконтролю.

6. Термінологічні словники – різновид електронних словників, що являє собою електронну базу даних визначень з певної предметної області. Термінологічний електронний словник може бути як окремим модулем, так і інтегрований в інші мультимедійні ресурси.

7. Мультимедійні курси це комплекси ресурсів за певним розділом, пов’язаних за допомогою системи зв’язків і переходів між собою в єдиний освітній сценарій. Мультимедійний курс може бути використаний або на заняттях в аудиторіях, що оснащенні комп’ютерною технікою або в схемі дистанційного навчання.

8. Комплекти електронних лекцій – різновид електронних навчальних матеріалів універсального характеру, що дозволяє викладачеві доповнювати і коригувати свої лекції, оформляти їх графічними та відеоматеріалами та інтерактивним змістом, розміщувати у вигляді електронних методичних посібників на сайті свого навчального закладу та використовувати у дистанційному навчанні

Таким чином, завжди маючи доступ до електронного підручника з іноземної мови, учень або студент може самостійно опрацювати теоретичний матеріал, виконати лексичні та граматичні вправи, прослухати аудіювання та продивитися відеоматеріали. А головне учні мають можливість виконати домашні, тестові, самостійні та контрольні завдання, які за допомогою функції зворотного зв’язку (feedback), автоматично надсилаються викладачу з іноземної мови для їх подальшої перевірки та оцінювання.

2. Електронні підручники та матеріали для вивчення польської мови.

1. RAZ, DWA TRZY I PO POLSKU MÓWISZ TY! PODRĘCZNIK DO NAUKI JĘZYKA POLSKIEGO DLA DZIECI W UKRAINIE. URL: https://wid.org.pl/podrecznik/. Сучасний підручник, який розробили викладачі, пов’язані з Центром «Polonicum» Варшавського університету. Авторами підручника є: Катажина Колак, Малґожата Маліновська, Анна Рабчук, Дорота Зацкєвіч. Методичним і програмним редактором є Пьотр Каяк.Ілюстрації та графіку розробила Марта Заблоцька. Підручник з польської мови для дітей та молоді в Україні був виданий у 5-ти томах, які відповідають різним рівням освіти. До кожного тому додається додатковий матеріал для вчителя. Інструкцію та матеріали можна завантажити, натиснувши на зображення з конкретним томом. Підручник та матеріали надаються безкоштовно після заповнення форми.

2. W POLSKIEJ SZKOLE – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: http://fundacjareja.eu/w-polskiej-szkole/. Ціллю проекту «У польській школі» є приготування вчителів, педагогів та управлінський персонал до співпраці з учнями з міграційним досвідом та приготування матеріалів, що доповнюють шкільні підручники, підтримуючи вчителів у роботі з учнями підготовчих відділень на першому етапі навчання у викладанні польської мови, як мови

шкільної освіти та підготовки вчителів/вихователів, педагогів/ психологів та керівництво шкіл, які приймають іноземців.

3. Z JĘZYKIEM POLSKIM KAŻDEGO DNIA – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://www.gov.pl/web/udsc/materialy-dydaktyczne-do-nauki-jezyka-polskiego---dla-doroslych?fbclid=IwAR22RYCjz5iMon1fKK40xvFLNIBI45H7HzijJWcAqOV4Owif-x6OWRy7mTE. Матеріали з'явилися завдяки проекту «Матеріальна та навчальна підтримка для іноземців, які просять про міжнародну охорону в Польщі» та співфінансуванню Програми Національного Фонду Притулку Міграції та Інтеграції. Матеріали розроблені, насамперед, для потреб іноземців, які звертаються за міжнародним захистом у Польщі. Проте, вони можуть використовуватися також для занять з іншими іноземцями.

4. POLSKI NA DOBRY START – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://www.gov.pl/web/udsc/materialy-dydaktyczne-do-nauki-jezyka-polskiego---dladoroslych?fbclid=IwAR22RYCjz5iMon1fKK40xvFLNIBI45H7HzijJWcAqOV4Owif-x6OWRy7mTE. Авторські права на матеріали «Польська мова для доброго старту» (рівень A1) належать Фонду вивчення іноземних мов Linguae Mundi. У файлі «Польська мова для гарного початку Аудіо – рівень A1» знаходяться звукові компоненти для підручника (файли від 001 до 088), вправи (файли від 089 до 116) та методичного підручника (файли від 117 до 126).

5. POZDROWIENIA Z POLSKI – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://pozdrowieniazpolski.pl/lekcje-audio/. Тексти для прослуховування у формі файлів mp3 із завданнями у файлах PDF, безкоштовні і готові до завантаження. Ці матеріали будуть відповідні для людей з рівнем польської мови A1-A2, також для самостійного навчання та для вчителів, які викладають польську мову.

6. 100 FAKTÓW Z HISTORII. URL: https://100faktowzhistorii.pl/strony/lista-faktow/. Проект «100 фактів з історії Польщі, які мусить знати кожний іноземець» – це сучасні методи, техніки, матеріали та технології, які допомагають вивчити польську мову за допомогою історії Польщі. Підтримка творінь масової культури професійними, сучасними та привабливими навчальними матеріалами та підручниками, і навпаки, відбудування професійного викладання цікавими явищами поп-культури, є дуже важливим! Привабливі способи навчання не лише створюють та зміцнюють позитивний образ Польщі у світі, але й дозволяють проводити цікаві, інноваційні заняття з польської мови, як іноземної та з польської культури в країні та за кордоном.

7. (NIE)CODZIENNY POLSKI – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://polskapolkafilmowa.pl/wp-content/uploads/2021/02/e-niecodzienny-

polski.pdf. Підручник створено під час роботи зі студентами підготовчого курсу, які хотіли навчатися у польських ВУЗах під керівництвом Школи польської мови та культури Сілезького університету.

8. PO POLSKU BEZ BŁĘDU – ZBIÓR ĆWICZEŃ. URL: https://www.bristol.us.edu.pl/pomoce_dydaktyczne/po_polsku_bez_bledu.pdf Збірник вправ з граматики польської мови для студентів з України.

9. GRAMATYCZNE PORZĄDKI I HISTORYCZNE WYJĄTKI. POLSKA GRAMATYKA – REGUŁY, TABELE, ZASADY – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://www.sjikp.us.edu.pl/pl/publikacje/publikacje-szkoly-jezyka-i-kultury-polskiej-uniwersytetu-slaskiego/tabele-i-plansze/gramatyczne-porzadki-i-historyczne-wyjatki-polska-gramatyka-reguly-tabele-zasady/. Таблиці з правилами польської граматики.

10. POLAK POTRAFI. URL: http://fundacjareja.eu/polak-potrafi-spis-tresci//. Підручник в онлайн-версії представляє біографії 25-ти видатних поляків.

11. PO POLSKU PO POLSCE.

URL: https://www.popolskupopolsce.edu.pl/kurs-jezyka-polskiego Основною метою даного проєкту є створення електронної навчальної платформи, що містить курс польської мови як іноземної для початківців (рівень A1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання).

Мовний курс представлений як віртуальна мандрівка Польщею – від прибуття до Варшави, через прогулянку навколо Труймяста, плавання на Мазурах, піші прогулянки в Бещадах, зустріч з кашубами, вихідні у Вроцлаві, аж до перебування в Кракові та поїздки до багатьох інших цікавих місць Польщі. Наступні регіони досліджуємо разом із героями мовного курсу – польсько-італійською родиною, яка постійно проживає в Нью-Йорку. Проводячи мовну діяльність у різних регіонах Польщі, користувач одночасно отримує лінгвістичні знання та знайомиться з людьми та місцями, важливими для польської історії та традицій – від найвідоміших до зовсім нетипових.

Мовний матеріал із культурним контекстом робить мовний курс цікавішим і дозволяє вводити мовний матеріал для автентичного спілкування польською мовою в ситуаціях повсякденного спілкування. Концепція курсу як подорожі регіонами Польщі дозволяє представити переваги кожного регіону, враховуючи їх культурну спадщину, туристичні цінності та останні досягнення. Тому платформа пропонує повний курс польської мови на рівні A1. Курс може бути використаний для самостійного вивчення польської мови як іноземної або як матеріал для інституційного навчання. Це перша пропозиція такого роду, яка у сучасний, цікавий та інтерактивний спосіб забезпечує розвиток мовних

навичок разом із соціокультурною компетенцією та знаннями про Польщу, таким чином популяризуючи польську мову та Польщу за кордоном. Освітні матеріали, підготовлені в межах реалізації проєкту, можуть бути використані під час викладання польської культури та історії як для польської молоді, так і для людей польського походження, які проживають за кордоном.

12. Z KIM I DOKĄD? NAZWY WŁASNE W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO – PUBLIKACJA Z ĆWICZENIAMI.

URL:https://press.amu.edu.pl/pub/media/productattach/h/o/hofmanski_z_kim_i_dokad_2022_amup.pdf Підручник присвячується власним назвам у викладанні польської мови, як іноземної.

13. GŁOSKI POLSKIE. PRZEWODNIK FONETYCZNY DLA CUDZOZIEMCÓW I NAUCZYCIELI UCZĄCYCH JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO – MATERIAŁY EDUKACYJNE. URL: https://www.sjikp.us.edu.pl/pl/publikacje/publikacje-szkoly-jezyka-i-kultury-polskiej-uniwersytetu-slaskiego/podreczniki-dodatkowe-i-zbiory-cwiczen/gloski-polskie-przewodnik-fonetyczny-dla-cudzoziemcow-i-nauczycieli-uczacych-jezyka-polskiego-jako-obcego/. Публікація описує труднощі, які пов'язані з артикуляцією польських голосних, котрі можуть виступати у різних групах іноземців, які вивчають польську мову. У книзі представлено модель артикуляції польських голосних і приголосних звуків, а також розглянуто правила правильного наголошення слів і сполучень у сучасній польській мові.

Питання для самоконтролю

1. Які проблеми мають місце в застосуванні ЕП в навчальному процесі?
2. Якими є умови ефективного використання електронних підручників?
3. Охарактеризуйте переваги та недоліки використання електронних підручників.
4. Охарактеризуйте електронний підручник з польської мови, його структуру та складові.

Література

1. Бугайчук, К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги. Інформаційні технології і засоби навчання, Вип. 22 (2). 2011.
2. Вембер В. П. Методичні основи проектування та використання електронного підручника з інформатики для загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 «теорія і методика навчання (інформатика)» ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2008. 20 с.
3. Воротникова, І. Досвід використання е-підручників і електронних засобів навчального призначення в умовах цифровізації загальної середньої

освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання, 71 (3), 2019. С. 23-39.

4. Секрет І. В. Методологічні засади створення електронного підручника. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського : збірник наукових праць. 2009. №1-2. С. 278-286.

5. Стахів М. Е-підручники для української школи: проблеми підготовки. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, 11(27), 2019. С. 169–180.

6. Фіголь Н. Електронний навчальний посібник чи підручник: до проблеми визначення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Серія «Проблеми української термінології», 733, 2019. С. 53–56.

7. Чернюк Т. Електронний підручник як засіб навчання іноземній мові студентів нефілологічних спеціальностей. Вісник. Серія: Педагогічні науки. № 133. 2016. С. 250-253.

ТЕМА 10. ВИКОРИСТАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ, ЇЇ МОЖЛИВОСТІ ТА РЕСУРСИ

ПЛАН

1. Застосування Інтернет-ресурсів у навчальному процесі.
2. Організація навчального процесу з використанням сервісів WEB 2.0.
3. Дистанційне навчання та його можливості.

1. Застосування Інтернет-ресурсів у навчальному процесі.

Застосування Інтернету в освітньому є вимогою сьогодення: сучасне покоління учнів потребує нових способів подання інформації. Нині учень повинен мати безперешкодний доступ до різноманітних джерел інформації через використання інтернет-ресурсів; уміти швидко та якісно обробляти великі обсяги інформації, оптимально обираючи інтернет-ресурси; уміти на основі наявних знань генерувати нові знання та використовувати їх у професійній діяльності. Викладання польської мови має відповідати вимогам часу, спиратися на останні досягнення, прогресивні здобутки науки та техніки.

Сьогодні одним із джерел отримання інформації є мережа Інтернет, проте ресурси мережі розглядаються здебільшого як додаткові. Сучасні інтернет-технології WEB 2.0 мають великий потенціал щодо навчання іноземної мови. Широкий развиток комп'ютерних технологій, зокрема Інтернету, зумовив потребу у створенні цифрового формату навчальних матеріалів: електронних підручників, вебсайтів, спрямованих на вивчення польської мови як іноземної. Інтернет-технології можуть використовуватись на заняттях із метою пошуку додаткової інформації з теми, що вивчається, для збирання даних з метою створення мультимедійної презентації, з метою перевірки рівня знань учнів – робота з різноманітними онлайн-тестами, для роботи з онлайн-словниками тощо.

Останніми роками дедалі частіше постає питання про застосування ресурсів Інтернету для вивчення іноземних мов. Як стверджують науковці, інтернет-ресурси допомагають на заняттях з іноземної мови реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечити індивідуалізацію і диференціацію навчання, урахувати здібності учнів, їхній рівень навченості, схильності, інтересів тощо. У педагогіці під інтернет-ресурсами розуміють текстові, аудіо- та візуальні матеріали з різної тематики, спрямовані на розвиток комунікативно-когнітивних умінь учнів здійснювати пошук, відбір, класифікацію, аналіз та узагальнення інформації. Перед учителем постає завдання відібрати ті ресурси мережі Інтернет, які можуть бути корисними під час вивчення іноземної мови. Створення навчальних ресурсів для

функціонування в Інтернеті та систематизація матеріалів, які вже розміщено у всесвітній мережі, залишаються актуальними питаннями для лінгводидактики.

Зазначимо, що можливості Інтернету розкриваються більш повно під час використання його з навчальною метою, як-от : спеціальні тренувальні вправи для дистанційного вивчення польської мови, тестування в онлайн-режимі, виконання творчої роботи тощо. Величезна інформаційна місткість інтернет-технологій дає змогу подати й узагальнити значно більший обсяг навчального матеріалу, який учень можуть засвоїти за одне практичне заняття.

На заняттях з іноземної мови за допомогою ресурсів мережі Інтернет можна розв'язувати цілу низку дидактичних завдань, а саме: формувати компетенції з усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, письма, усного мовлення; формувати, поглиблювати й розвивати фонетичні, лексичні, граматичні компетенції; формувати в учнів стійку мотивацію, інтерес до вивчення іноземної мови; розширювати світогляд учнів тощо.

Перевагами застосування інтернет-ресурсів під час вивчення іноземної мови є можливість вибору найбільш зручної для візуального сприйняття форми подання інформації (текстова, графічна), наявність аудіосупроводу ілюстрованого матеріалу, тематичний поділ, можливість вибору рівня складності, авторський підхід до моніторингу набутих знань, можливість вивчення мови в зручний час і будь-де.

Інтернет надає унікальні можливості для освіти. Він має не тільки величезний невичерпний масив освітньої інформації, а й виступає як засіб, інструмент для її пошуку, переробки, представлення. Інтернет є джерелом активної інтелектуальної та комунікативної діяльності людини, яка має необмежені можливості для одержання знань, умінь, навичок. Освітні Веб-сайти стали важливим елементом ІКТ навчання, набули актуальності питання ознайомлення викладачів, методистів з дидактичними можливостями мережі, з можливостями, які надають такі сайти для освіти і виховання. Тому важливим є класифікація Інтернет-ресурсів.

Найбільш вдалою є класифікація освітніх Інтернет-ресурсів за такими ознаками:

− для самостійної роботи учнів;

− з метою підготовки учителя до занять;

− для самоосвіти педагогів;

− з метою організації практичної роботи на занятті;

− для організації позаурочної роботи з дисципліни.

Ученими і практиками пропонуються наступні форми проведення занять: презентація, дослідження, віртуальний експеримент, лабораторна робота, тематичний проект, електронна вікторина, контроль знань, факультатив,

мережевий проект, індивідуальне навчання, консультації. Можливі інші форми проведення занять: мережева гра, «віртуальна екскурсія», прес-конференція, творчий звіт, дистанційні олімпіади, телекомунікаційні проекти, Веб-квести та ін.

Ресурси Інтернет можна використовувати викладачами для підвищення своєї кваліфікації, наприклад, за допомогою мережевих методичних об'єднань, віртуальних педагогічних рад, дистанційного навчання, участі у мережних проектах, Веб-квестах та ін.

2. Організація навчального процесу з використанням сервісів WEB 2.0 .

Інформатизація освіти – це сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб (інших потреб, що пов'язані із впровадженням методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій) учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує (в тому числі здійснює його науково-методичний супровід і розвиток).

Тобто, інформатизація освіти передбачає реалізацію комплексу системних заходів, спрямованих на забезпечення використання суб'єктами системи освіти вірогідного, вичерпного і своєчасного знання в процесі здійснення ними всіх видів діяльності.

Розвиток мережі Інтернет, в якій здійснюється пошук, збереження та використання інформації, котра дозволяє спільно працювати, здійснювати обмін інформацією, відкриває нові можливості вдосконалення навчального процесу. Назва сервісів Веб 1.0 з'явилася після виникнення сервісів Веб 2.0. Веб 1.0 має певну лінійність у зв'язку з тим, що структура перехресних посилань зі сторінки на сторінку, із сайту на сайт створюється вручну в більшості з метою навігації та пошукової оптимізації та має певні обмеження в здійсненні інтерактивного взаємозв'язку.

Нині мережа Інтернет дозволяє вирішувати питання колективного навчання, групової взаємодії та обміну інформацією.

Сервіс Веб 1.0, що сформувався в 90-ті роки XX сторіччя, мав якісний стрибок – перехід від простого розміщення документів у вигляді файлів до створення сайтів на основі програмного забезпечення і баз даних. Своєї межі цей сервіс досяг приблизно в 2005 р., починаючи з 2005 р. появився сервіс Веб 2.0.

Соціальні сервіси Веб 2.0 – це сучасні засоби, що підтримують

мимовільний шлях розвитку спільнот, коли вони не створюються за вказівкою згори, а складаються знизу-вгору з незначних зусиль безлічі формально незалежних учасників.

Розвиток навчання у віртуальному середовищі, брак уваги до цієї проблеми привів до того, що учні користуються глобальною мережею на власний розсуд. Вони взаємодіють в мережі, створюючи соціальну освітню мережу, особливості якої необхідно вивчати, виявляти можливості для підвищення якості навчання.

Глобальна мережа пропонує значну кількість інструментів (мережевих сервісів), які здатні змістовно та інструментально збагатити навчальну діяльність. Серед них можна виділити такі типи: сервіси обміну знаннями, сервіси для збереження документів, сервіси Інтернет-спілкування, сервіси для збереження фото-, аудіо- та відеоматеріалів, геоінформаційні системи та сервіси для зберігання закладок.

Соціальні мережеві сервіси – це віртуальний майданчик, який зв'язує людей у мережеві співтовариства за допомогою програмного забезпечення, комп'ютерів, з'єднаних у мережу (Інтернет) і мережу документів (Всесвітньої павутини).

Мережеві соціальні сервіси нині стали основним засобом для:

− спілкування, підтримки та розвитку соціальних контактів;

− спільного пошуку, збереження, редагування, класифікації інформації, обміну медіаданими;

− творчої діяльності мережевого характеру;

− виконання багатьох інших задач: індивідуальне та колективне планування, підкасти, когнітивні карти.

Інтернет і мережеві сервіси дають можливість працювати з величезною кількістю інформації, але цей потік інформації «засмічений» і людина повинна вміти фільтрувати його, і цьому його має навчити викладач. Крім цього, перед викладачем постійно є проблема: включити в урок усю необхідну інформацію з максимальною користю для учнів. Для вирішення даної проблеми педагог зобов'язаний уявляти собі педагогічні можливості мережевих сервісів, навіть не дивлячись на те, що з самого початку дані інструменти не мали освітньої спрямованості.

Найсучаснішим засобом організації освітнього процесу, педагогічного спілкування, підвищення фахового рівня є телекомунікаційні технології Веб 2.0. та Веб 3.0. Це новий виток розвитку Інтернет, на якому головна ставка робиться на соціалізацію, наближення його до кінцевих користувачів, об'єднання людей, розвиток он-лайн-сервісів, спрощення процесу одержання інформації та роботи з нею.

Безкоштовні відкриті ресурси для пошуку інформації. Найбільш поширений спосіб використання Інтернет з освітньою метою – пошук інформації. Мережеві соціальні сервіси розширюють інформаційні можливості Веб, інформація стала не менш достовірною, ніж у книгах, а може й більш, тому що книга – статична, а Інтернет-видання постійно оновлюється. Проте головною особливістю використання соціальних мереж у пошуку навчальної інформації – це наявність вільних відкритих енциклопедій, таких як Вікіпедія, що дозволяють, окрім пошуку, спільно створювати і редагувати будь-які дані.

Вивчення іноземних мов і культур спілкування в соціальних мережах, блогах і імітаторах трьохвимірного простору дозволяє здійснювати спілкування з людьми-носіями іноземних мов, представниками різних культур і національностей, що значно корисніше для навчання і ефективніше, ніж вивчення даного матеріалу за допомогою друкованих або звичайних медіа матеріалів.

Колективна робота над проєктами. Колективна робота над проєктами можлива за допомогою практично будь-яких засобів соціальних мережевих сервісів. Так, Вікі дозволяє учням створювати навчальні посібники, реферати, вести спільну дослідницьку роботу, фотоальбоми. Використання спеціальних програм з метою управління проектами, що встановлені в локальній мережі або в мережі Інтернет, допомагають керувати ходом виконання проєктом, займатися розподілом завдань в он-лайн режимі, створювати список запитань або форум із заданої теми.

Побудова моделей. Віртуальний простір надає можливість здійснювати моделювання різноманітних процесів, явищ, а соціальні мережеві сервіси здійснюють психологічні тренінги, рольові ігри, дозволяють інсценувати педагогічні, психологічні, економічні та інші ситуації, гарантуючи анонімність.

Зупинимось на використанні сервісів ІКТ у навчальному процесі. Значна кількість учнів нині користується електронною поштою: безкоштовною або корпоративною. Для навчальних закладів, організацій цей підхід має певні недоліки: 1. Відсутня гарантія повної конфіденційності та безпечності поштової скриньки від спаму, вірусу. 2. У поштовій адресі відсутнє ім’я домену. 3. Відсутній спільний доступ до корпоративних даних, спільних файлів. 4. Мають місце певні труднощі в синхронізації календарів, контактів і задач з мобільними пристроями. 5. Неможливість контролю опцій від спаму і вірусів. 6. Відсутність технічної підтримки. Тому для навчальних закладів, організацій є сенс використовувати корпоративну пошту, що в більшості розгортається на серверних потужностях навчального закладу або організацій, підтримується власними адміністраторами. Корпоративна електронна пошта забезпечує обмін і передачу інформації. З метою забезпечення ефективної і безпечної передачі

інформації між користувачами створюється корпоративна електронна пошта, що розміщується на спеціальному домені. Це дозволяє здійснювати безпечне передавання інформації між студентами і працівниками.

Форум – один із найбільш доступних і разом з тим ефективний засіб віддаленого спілкування, що становить засіб мережевого спілкування за допомогою обміну текстовими повідомленнями між учнями, співробітниками в режимі «Кожний з усіма» або «кожний з кожним» в реальному або відкладеному часі.

Традиційно форум реалізується як компонент інформаційно-освітнього середовища і є його окремим сервісом; можна також розглядати форум, як електронний освітній ресурс, котрий слугує для забезпечення комунікаційних видів діяльності в межах робочої програми дисципліни і є невід'ємною частиною електронного навчально-методичного комплексу.

Електронний документообіг дозволяє організувати коректну спільну роботу над документами. Відомо, що якість освітніх послуг прямо залежить від роботи всієї освітньої установи. Оптимізувати її можливо за рахунок впровадження системи електронного документообігу. Діяльність будь-якого навчального закладу супроводжується значною кількістю документів. Ці документи потребують постійної систематизації обліку, оперативного розгляду та виконання, в яких беруть участь різні підструктури. Ці та інші проблеми розв'язуються за допомогою електронного документообігу, що заснований на технологіях Веб 2.0. Ці технології дають можливість вести хронологію версій документу, присвоювати документу різні права доступу користувачам, забезпечувати колективне редагування документу різними користувачами.

Використання системи електронного документообігу дозволяє організувати розподілену систему зберігання документів. Система документообігу може бути використана:

− для зберігання документів в електронному архіві;

− для складання звітів, інформаційних таблиць;

− під час роботи з документами значної кількості працівників здійснюється його вичитка та вдосконалення;

− для збереження повнотекстової індексації;

− для підтримки версій і підверсій документів;

− для збереження документу в архіві в первинному форматі;

− подає можливість ведення журналів для користувачів;

− для передачі підсумкового документу всім користувачам за допомогою розсилки.

Блогосфера (від англ. – blogosphera) – термін, що означає сукупність усіх блогів як співтовариств або соціальну мережу. В свою чергу, блог визначається

як мережевий журнал, в котрий регулярно додаються записи, що містять текст, зображення, мультимедіа.

Створивши власний блог, можна зробити доступним сервіс «Документи Google», що дозволяє створювати і публікувати на сторінках блогу документи, таблиці, форми, презентації і т. ін. – потужний інструмент для освітян, які ведуть освітній блог.

Блоги прилюдні (публічні) передбачають як внутрішніх співробітників, так і сторонніх читачів, які можуть здійснювати до публічне обговорення з автором.

З метою забезпечення інтерактивності використовується телекомунікайний сервіс – відеоконференції.

Відеоконференція – це спосіб обміну відеозображенням, звуком і двома чи більше об’єктами, що обладнанні відповідними апаратно-програмними комплексами.

Нині набуло поширення створення єдиних співтовариств навчальних закладів, що дозволить здійснювати обмін досвідом, проводити майстер-класи і конференції незалежно від місця знаходження учасників навчального процесу. Обмеженість полягає в тому, що всі учасники відеоконференції мають бути підключеними до Інтернет. Є різні види відеоконференцій, з яких найбільший інтерес становить Веб-конференція або Вебінар. Ці конференції використовуються для живих зустрічей, презентацій в мережі Інтернет, що підключений до інших учасників конференції за технологією «клієнт-сервер» через мережу Інтернет.

Відео-зв’язок є інструментом електронного навчання (E-learning), надаючи можливість проведення лекцій, семінарів, індивідуальних консультацій, іспитів і заліків.

З метою здійснення спілкування в мережі в он-лайн режимі нині використовується програма Google Meet, Zoom або Skype.

Наведені комунікаційні сервіси дозволяють передавати інформацію різних видів, використовуючи мережу Інтернет, а також середовище, в якому користувачі стають творцями інформації.

Освітня соціальна мережа. Нині в навчальних закладах створюються і використовуються корпоративні соціальні мережі, а також соціальні мережі вільного доступу з використанням усіх сервісів, що розглянуті вище, створюють єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу.

Освітня соціальна мережа – одна з популярних, доступних, звичних для користувачів, зручних для одержання і обміну знаннями, перспективних Інтернет-технологій використовується в єдиному інформаційному освітньому середовищі навчального закладу з метою:

− залучення учасників навчального процесу до взаємодії з ними в соціальних мережах;

− створення віртуального освітнього середовища, організація навчання в середовищі e-learning;

− організація професійних співтовариств.

Такі середовища базуються на основі технологій Веб 2.0, передбачають спільну роботу користувачів з формування змісту інформації, що розміщена в мережі, розв'язання задач характерних для навчальних закладів.

Розвиток соціальних мереж, **e-learning** зумовили виникнення і розвиток Smart Education – принципово нового освітнього середовища, що об'єднує викладачів і учнів та студентів з усього світу. Використання в навчальному процесі аудиторій, в яких управління засобами навчання здійснюється на відстані – є ще одним видом мережевого навчання, що нині почало розвиватися. Ця технологія Smart Education відкриває можливість здійснення «навчання завжди» з використанням діалогу «комп'ютер-учень», що відповідає технологіям Веб 3.0, що починають нині розвиватися в усьому світі.

3. Дистанційне навчання та його можливості.

Формування та розвиток інформаційного суспільства XXI століття вимагає широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які поширюються та удосконалюються шаленими темпами. Особливої уваги потребує використання ІКТ в освіті, що допомагає на належному рівні підготувати майбутніх фахівців-філологів. Успішний розвиток країни безпосередньо залежить від освіченості та володіння всіма необхідними знаннями, навичками та вміннями, яких вимагає сучасне суспільство. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які вже стали частиною нашого життя, ставить перед освітою завдання щодо опанування та володіння такими сучасними засобами та технологіями як у процесі навчання, так і в подальшому житті.

Дистанційне навчання – це цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та здобувача освіти, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані, а отже, надає можливість отримувати освіту у процесі виробничої діяльності, за місцем проживання, можливість організації процесу самоосвіти, планування та здійснення індивідуальної освітньої траєкторії залежно від власних можливостей і потреб, поширює коло людей, яким доступні всі види освітніх ресурсів поза віковими, соціальними обмеженнями, станом здоров'я, підвищує соціальну та професійну мобільність населення.

Термін «дистанційне навчання» виник на запити суспільства та за короткий період часу об'єднав всі переваги використання сучасних технологій у навчальному процесі, а саме використання інтернет ресурсів, соціальних мереж спілкування та мультимедійних засобів разом із традиційними методами.

Дистанційні технології навчання, незважаючи на залежність від технічних засобів та підключення до Інтернету, мають надзвичайно широкі можливості розвитку в освіті та науці, адже використання інтернет сервісів дозволяє використовувати інформаційні ресурси без обмежень у часі та незважаючи на відстань, відкриваючи можливості до навчання у будь-яких закладах навчання України та світу.

У процесі дистанційного навчання польської мови використовуються як синхронні засоби навчання (Google Meet, Zoom, Skype, Google Classroom, Viber відеозв'язок), так і асинхронні (Moodle, електронна пошта, блоги, онлайн відеоуроки, матеріали для опрацювання, в тому числі у вигляді аудіо- та відео матеріалів, на які учні можуть записувати свої відповіді та надсилати вчителю).

Розглянемо детальніше платформи, за допомогою яких відбувається освітній процес здобувачів вищої освіти.

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, його ще називають системою управління навчанням, курсами, віртуальним навчальним середовищем або платформою для навчання, яка надає викладачам та студентам великий набір інструментів для навчання, особливо дистанційного. Цю платформу можна використовувати для навчання здобувачів освіти, підвищення кваліфікації, бізнес-навчання, як у комп'ютерних аудиторіях, так і вдома. Система Moodle призначена для онлайн-навчання студентів у мережі Інтернет.

Система надає здобувачам освіти безліч можливостей. Серед них: доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання для практичних та самостійних робіт студентів; допоміжні матеріали (підручники, навчально-методичні посібники, словники, довідники тощо) та засобів для тестування та спілкування; засоби, які використовуються для групової роботи здобувачів освіти (форуми, чати, вебінари, семінари та ін.); перегляд результатів проходження навчального курсу здобувачем освіти; перегляд результатів проходження тесту з потрібної навчальної дисципліни; спілкування з педагогом у чатах, форумах, особистих повідомленнях; завантаження файлів з виконаними завданнями; використання календаря подій тощо.

Moodle – безкоштовна та відкрита система управління навчанням, яка забезпечує комунікацію між педагогами та студентами, що реалізується у формі Інтернет-конференцій, дискусій, форумів тощо. Ця система підходить також і

для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

Google Meet – сервіс відеотелефонного зв'язку, розроблений компанією Google. Є одним з двох додатків, які замінили Google Hangouts (друге з них - Google Chat).

Переваги Google Meet:

- Організація відеозустрічей, онлайн-занять з учнями, студентами і слухачами. У зустрічі можуть одночасно брати участь до 150 користувачів.
- Заняття може тривати безперервно до 300 годин – на відміну від Zoom, де заняття може тривати не довше 40 хвилин.
- Є можливість демонстрації матеріалів на робочому столі ПК під час занять і семінарів: під час зустрічі можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу інформацію на робочому столі.
- Планування занять заздалегідь та прив'язка до гугл-календаря. Синхронізація запланованих занять виконується автоматично на всіх пристроях, тому почати зустріч можна на комп'ютері, а закінчити - на іншому пристрої, наприклад, телефоні.
- Запис занять зі збереженням відео на Google Диск.
- Приєднуватися можна як через браузер, так і через додаток для Android або iOS.

Zoom – це сервіс для організації онлайн-зустрічей та відеозв'язку. Популярність цього сервісу зросла з початком карантину через пандемію COVID-19. Сервіс здебільшого використовують у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти для проведення дистанційного навчання, а також для проведення вебінарів для великої кількості користувачів та спікерів.

До можливостей сервісу Zoom можна віднести такі, як: організація спільних чатів для листування та обміну матеріалами; проведення онлайн-конференцій з відеозв'язком високої якості та запрошувати до 100 учасників у безкоштовній версії (у платній версії збільшується кількість учасників та спікерів); запису своїх звернень та спільні розмови; під час проведення семінарів та конференцій можна презентувати матеріали на робочому столі комп'ютера, планшета чи смартфона; проведення великої кількості конференцій у необмеженому часі у платній версії (у безкоштовній тривалістю лише 40 хвили); планування конференцій та запрошення учасників заздалегідь.

Microsoft Teams центр для командної роботи в Office 365. Вона стала найпопулярнішою платформою для спільної роботи. Це спрощений варіант систем управління навчанням, який інтегрує користувачів, вміст і засоби, необхідні команді для ефективнішої роботи. Система також дозволяє академічній групі зустрічатися, спілкуватися, працювати разом, створювати

контент та обмінюватися файлами. Дана програма об'єднує все в спільному робочому середовищі, яке містить чати для обговорення, нарад, файлообмінник та корпоративні програми. Бажано обмежувати кількість учасників для того, щоб сторонні люди не заважали ефективно працювати учасникам групи. Має захищений доступ.

Google Classroom – безкоштовний веб-сервіс для обміну файлами. У даному сервісі можна робити фото та прикріплювати їх до завдань, редагувати та робити копії. Можна ділитися файлами з інших додатків, також здобувач має офлайн доступ до інформації. Викладач може онлайн слідкувати за роботою учнів та студентів, проглядати документи з якими вони працюють, які виконують завдання або, навіть, виправляють помилки. У сервісі викладач має можливість коментувати отримані роботи та виставляти оцінки, також відправляти роботу учням на доопрацювання та після внесення правок учнями оцінити роботу повторно. Також у Google Classroom можна публікувати та коментувати розміщені оголошення. У Google Classroom учитель може надсилати листи від одного до багатьох здобувачів освіти.

Сервіси Google надають безліч можливостей, завдяки яким в учнів значно підвищується інтерес до навчання, створюють умови для саморозвитку здобувачів освіти, активізують пізнавальну діяльність учнів та прияють формуванню у них інформаційної компетентності. Завдяки сервісам Google учителі та учні отримують інструменти для спільної роботи в освітньому процесі.

Спілкуючись онлайн зі здобувачами освіти використовуємо Skype, створюємо групові чати, дзвінки та конференції у Viber, Telegram, WhatsApp, а також користуємося електронною поштою, тобто використовуємо усі доступні сервіси та можливості для співпраці з учнями.

Нині хмарні сервіси – це повноцінні навчальні інструменти, що дозволяють учителю створювати власний інформаційно-освітній простір. Саме завдяки цьому і формуються взаємини між викладачами та з, а сучасні цифрові технології стають важливою передумовою успішності як освітнього процесу загалом, так і дистанційного навчання зокрема.

Як синхронні, так і асинхронні засоби навчання мають свої переваги та недоліки

Переваги та недоліки синхронних засобів навчання.

Переваги:

– учитель та викладач може підтримувати особистий контакт з учнем чи студентом;

– можливість відтворення прямого голосового контакту;

– спонтанність вираження думок, так як у звичайній комунікативній

ситуації;

– учитель та викладач має змогу забезпечити миттєвий зворотний зв’язок з учнями та студентами;

– можливість безпосередньо та оперативно співпрацювати.

Недоліки:

– навчання може відбуватися фрагментарно;

–певні явища чи події можуть відволікати увагу учнів;

– обмеженість в часі;

– може виникнути проблема із плануванням часу, якщо хтось знаходиться у іншому часовому поясі;

– такі засоби зв’язку можуть потребувати додаткового програмного забезпечення.

Переваги та недоліки асинхронних засобів навчання.

Переваги:

– учень та студент може подумати над відповіддю стільки часу, скільки йому на це знадобиться;

– процес комунікації може відбуватися в будь-який час;

– студенти та учні з особливими освітніми потребами можуть бути залучені до курсу;

– учасники навчального процесу не залежать від часу та місця перебування;

– можливі відповіді у письмовій формі.

Недоліки:

– учасникам освітнього процесу бракує особистого спілкування;

– групові форми роботи можуть займати багато часу;

– зворотній зв'язок може бути відкладений на деякий час.

Питання для самоконтролю

1. Які платформи використовуються для здійснення віртуальної освіти?
2. Наведіть приклади групової взаємодії з використанням Веб 2.0.
3. Який вплив на мотивацію студентів мають Веб-технології?
4. Охарактеризуйте технології організації дистанційного навчання.

Література

1. Биков В. Ю. та ін., Технологія створення дистанційного курсу: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2008. 324 с

2. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.

3. Набока О. Г., Демченко М. О. Освітній блог як засіб професійної освіти педагогів дошкільних закладів. Інформаційні технології та засоби навчання. 2019. Вип. 69, С. 64-77.

4. Лукіна Л. Використання дистанційних освітніх технологій у вивченні польської мови. Наука. Освіта. Молодь : зб. матеріалів XVI Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців (Умань, 11 травня 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; за ред. О. І. Безлюдного ; [редкол.: О. Д. Балдинюк, О. В. Браславська, Т. В. Григоренко та ін.]. Умань : Візаві, 2023. С. 203-206

5. Сахно О. Можливості використання дистанційного навчання у професійній освіті дорослих. Післядипломна освіта в Україні. 2016. № 2. С. 51-54.

6. Ткаченко Л., Хмельницька О. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. № 75. Т. 3. 2021. С. 91-96.

7. Тимощук О.В. Особливості впливу дистанційного навчання на якість життя студентів сучасних закладів різних типів. Art of Medicine. 2020. № 4. С. 124-128.

8. Швирка В. Потенціал дистанційного навчання у вищих навчальних закладах Сходу України (сучасні реалії). Вища школа. 2015. № 7/8. С. 66-72.

Практичне заняття 1
Тема: Інноваційні технології навчання в системі освіти

План

1. Сутність і взаємозв'язок понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології».
2. Традиційні технології навчання: мета, засоби, позитивні здобутки і межі застосування.
3. Традиції та інновації в педагогічній сфері.

Завдання

1. Прокоментуйте вислів А. Ейнштейна: «Нічому не можна навчити, можна тільки навчитись». Висловіть розгорнуту думку з цього приводу.
2. Зробіть висновки щодо тенденцій розвитку інноваційних процесів в освіті взагалі та у професійній освіті зокрема.
3. Що розуміють під інновацією в освіті?

Література

1. Артюшина М.В., Радченко М.І. Умови запровадження інноваційного навчання .Формування психолого-педагогічної компетентності вчителів: тренінг-курс для викладачів вищих навчальних закладів / За ред. Л.О. Савенкової, І.М. Романової. К.: НТЕУ, 2011. С. 129-143.
2. Балога В.І. Закон України «Про вищу освіту». 2014. 90 с.
3. Богданова І.М. Педагогічна інноватика: Навчальний посібник. Одеса: Ранок, 2000. 148 с.
4. Жигірь В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: Навч. посіб. / За ред. М.В. Вачевського. К.: ТОВ «Кондор», 2012. С. 214.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-є видання, доповнене, 2003. С. 160-164.
6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Центр учбової літератури, 2009. С. 119-122.
7. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пєхота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пєхоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
8. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб./ Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. К. : Вища шк., 2000. С. 240, 251.
9. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: Навч. посіб./ За ред. М.В. Артюшиної, О.М. Котикової, Г.М. Романової. К.: КНЕУ, 2007. 184 с.
10. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. К. : Академвидав, 2005. С. 370-376.

Практичне заняття 2
Тема: Інноваційні технології навчання: умови запровадження, різновиди, зміст, особливості

План

1. Поняття «інновація», «інноватика», «інноваційна технологія».
2. Сучасні інформаційно-комунікативні технології в навчальному процесі.
3. Інноваційні технології навчання як дослідження.

Завдання

1. Якими є характерні ознаки технологічних процесів в освіті і як вони пов’язані із технологіями навчання?
2. Яким чином конкретизують інновації у кожному конкретному компоненті навчально-виховного процесу: цільовому, змістовному, процесуальному, технологічному, оцінному, а також у цілісній конструкції цього процесу?
3. У чому полягають принципові відмінності запропонованих шляхів оновлення підготовки майбутніх педагогів від традиційних?

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. К.: Вища освіта, 1998. 220 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: Модульне навчання: Навч. посіб. К.: ІСДО, 1993. 220 с.
3. Булах І. Методи контролю та оцінювання рівня знань. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України. К.: Видавничий дім «КМ Academia», 1997. С. 169-185.
4. Ванівська О., Преснер Р. Проектна технологія в системі компетентнісної освіти. Молодь і ринок. №1 (108), 2014. С. 62-65.
5. Використання методу ситуаційних вправ у навчальному процесі. Матеріали сем. для виклад. та аспір. К.: Вища школа, 2002. С. 3.
6. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. С. 294-99, 351-358.

Практичне заняття 3
Тема: Особливості використання традиційних та інноваційних педагогічних технологій

План

1.Традиційна педагогічна технологія (концептуальні положення, особливості змісту і методик).

2. Основні ознаки та особливості інноваційних педагогічних технологій.

3. Розмаїття інноваційних технологій навчання.

4. Технологія групового навчання.

5. Робота в малих группах.

Завдання

1. Розкрийте роль інноваційних педагогічних технології у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.
2. Охарактеризуйте варіанти організації роботи груп.
3. Охарактеризуйте функції групової діяльності.

Література

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в системі підготовки вчителя: кінець XX - початок XXI століття: моногр. Одеса: М.П. Черкасов, 2009. 157 с.

2. Заболотна О.А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Психолого-педагогічні студії. 2014. № 4 (22). С. 117-122.

3. Інновації у навчально-виховному процесі: моногр.; за заг. ред. С. М. Шкарлета. Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. 175 с.

4. Сиротенко Г.О. Інновації як основа змін освітньої практики: інформ.- метод. зб. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.

5. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: моногр.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.

6. Davison Ch. Information Technology and Innovation in Language Education. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2005. 304 p.

7. Jacobs G., Farrell Th. Paradigm shift: Understanding and implementing change in second language education. TESL-EJ. 2001. № 5(1).

8. Richards J. Communicative Language Teaching Today. NY: Cambridge University Press, 2006. 47 p.

Практичне заняття 4
Тема: Проблема інноваційної діяльності у педагогічній теорії та практиці майбутніх учителів польської мови

План

1. Структура інноваційної діяльності учителя.
2. Філософський, мотиваційний та креативний компоненти.
3. Рефлексивний компонент та технологічний компонент.

Завдання

1. Охарактеризуйте інноваційну діяльність. Які її основні ознаки вам відомі?
2. Визначте основні завдання інноваційної діяльності.
3. Опишіть зміс та мету інновацій та інноваційної діяльності.

Література

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в системі підготовки вчителя: кінець XX - початок XXI століття: моногр. Одеса: М.П. Черкасов, 2009. 157 с.
2. Заболотна О.А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Психолого-педагогічні студії. 2014. № 4 (22). С. 117-122.
3. Інновації у навчально-виховному процесі: моногр.; за заг. ред. С. М. Шкарлета. Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. 175 с.
4. Сиротенко Г.О. Інновації як основа змін освітньої практики: інформ.- метод. зб. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.
5. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: моногр.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.
6. Davison Ch. Information Technology and Innovation in Language Education. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2005. 304 p.
7. Jacobs G., Farrell Th. Paradigm shift: Understanding and implementing change in second language education. TESL-EJ. 2001. № 5(1).
8. Richards J. Communicative Language Teaching Today. NY: Cambridge University Press, 2006. 47 p.

Практичне заняття 5
Тема: Інноваційні технології навчання у професійній діяльності майбутніх учителів польської мови

План

1. Технологізація – ознака сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання.
2. Формування готовності педагога до інноваційної професійної діяльності..
3. Основні критерії інноваційної діяльності учителя іноземної мови.

Завдання

1.Охарактеризуйте функції інноваційної педагогічної діяльності.

2.Представте алгоритм педагогічної інноватики.

3.Визначте вимоги до педагога інноваційного спрямування.

Література

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, практикум. К.: Слово, 2014. 448 с.
3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с
4. Перспективні освітні технології: наук.-метод. Посібник. / За заг. ред.. Г. С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.
5. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
6. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Лабораторне заняття 1
Тема: Інтерактивні методи як складова інноваційних технологій навчання польської мови в сучасній школі

План

1. Методологічні засади і принципи інтерактивного навчання.
2. Інтерактивні технології як засіб формування особистості.
3. Методика організації та проведення інтерактивних занять.

Завдання

1.Проаналізуйте сутнісну різницю традиційного та інтерактивного навчання.

2.Зпроєктуйте структуру заняття з використанням інтерактивних технологій навчання (основні елементи заняття, співвідношення їх часових показників, акценти).

3.Схарактеризуйте інтерактивне навчання та його види:

- тренінги;
- case-study;
- ділові ігри;
- мозковий штурм тощо.

До кожного виду інтерактивного навчання наведіть приклад його використання з власного фаху.

Література

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, практикум. К.: Слово, 2014. 448 с.
3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с
4. Перспективні освітні технології: наук.-метод. Посібник. / За заг. ред.. Г. С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.
5. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
6. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Лабораторне заняття 2
Тема: Інформаційна культура майбутнього учителя польської мови

План

1. Феномен інформації та її роль у розвитку суспільства.
2. Процеси інформатизації суспільства.
3. Інформаційна культура суспільства та особистості.
4. Інформаційна культура учителя.

Завдання

1. Визначте з якими інформаційними потоками працює учитель під час професійної діяльності.
2. Охарактеризуйте показники інформаційної культури учителя.
3. Обгрунтуйте чому важливо розвивати власну інформаційну культуру.
4. Напишіть есе на тему: «Інформаційна культура як складова сучасного учителя польської мови».

Література

1. Демиденко Т.М. Інформаційна культура сучасного вчителя:навчальний посібник. Черкас.держ.ун-ет ім.Б.Хмельницького. Черкаси, 2003. 96 с.
2. Гулеватий А.А. Інформаційна культура як основа психологічної готовності особистості до використання комп'ютерної техніки. Самовиховання як фактор розвитку особистості: Збірник наукових праць №23. Частина II. Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2002. 431 с.
3. Гуревич Р.С., Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб.наук.пр. Ч.1. К., 2001. С.276-281.
4. Гуревич Р.С. Формування інформаційної культури вчителів: проблеми та перспективи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців. Збірник наукових праць. Випуск 9. Київ Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2006. С. 34-38.
5. Хмельницький О.О. Інформаційна культура сучасного фахівця. Творча особистість у системі неперервної професійної освіти: Матеріали Міжнар.наук.конф. Харків: ХДПУ, 2000. С.390-393.
6. Лазаренко Н. І. Структурні компоненти інформаційної культури викладача педагогічного вищого навчального закладу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. 2016. Вип. 47. С. 18-22.

Лабораторне заняття 3
Тема: Проєктні технології навчання польської мови

План

1. Сутність проєктної технології навчання.
2. Історико-педагогічні засади методу проєктів.
3. Види проєктів.
4. Алгоритм роботи над проєктом.

Завдання

1. Охарактеризуйте умови, мету, доцільність використання проєктної технології.
2. Опишіть типи проєктів та їх структуру.
3. Розробіть власний навчальний проєкт на довільну тему.

Література

1. Гончаренко Т. Л. Технологія підготовки вчителя до проектування навчального процесу у післядипломній освіті. Зб. наук. праць [Херсонського держ. ун-ту]. Педагогічні науки. Вип. 66. 2014. С. 275-281.
2. Єрмаков І., Пузіков Д. Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12-річної середньої школи. Запоріжжя, 2005.
3. Мося І. А. Технологія навчального проектування: теоретикометодичний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 4. С. 252-262.
4. Моделювання освітнього простору в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: метод. реком. / укл. Т. В. Деміракі; за заг. ред. В. В. Стойкової. Миколаїв : ОІППО, 2018. 36 с.
5. Пушкарьова Т. О. Теорія і практика педагогічного проектування в системі загальної середньої освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.09 / Т. О. Пушкарьова; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. Київ, 2018. 38 с.

Лабораторне заняття 4
Тема: Використання електронних підручників з польської мови в освітньому процесі

План

1. Використання електронних підручників у навчальному процесі.
2. Електронні підручники та матеріали для вивчення польської мови.

Завдання

1. Які проблеми мають місце в застосуванні ЕП у навчальному процесі?
2. Якими є умови ефективного використання електронних підручників?
3. Опишіть переваги та недоліки використання електронних підручників.
4. Охарактеризуйте електронний підручник з польської мови (на Ваш вибір), його структуру та складові.

Література

8. Бугайчук, К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги. Інформаційні технології і засоби навчання, Вип. 22 (2). 2011.
9. Вембер В. П. Методичні основи проектування та використання електронного підручника з інформатики для загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 «теорія і методика навчання (інформатика)» ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2008. 20 с.
10. Воротникова, І. Досвід використання е-підручників і електронних засобів навчального призначення в умовах цифровізації загальної середньої освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання, 71 (3), 2019. С. 23-39.
11. Секрет І. В. Методологічні засади створення електронного підручника. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського : збірник наукових праць. 2009. №1-2. С. 278-286.
12. Стахів М. Е-підручники для української школи: проблеми підготовки. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, 11(27), 2019. С. 169–180.
13. Фіголь Н. Електронний навчальний посібник чи підручник: до проблеми визначення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Серія «Проблеми української термінології», 733, 2019. С. 53–56.
14. Чернюк Т. Електронний підручник як засіб навчання іноземній мові студентів нефілологічних спеціальностей. Вісник. Серія: Педагогічні науки. № 133. 2016. С. 250-253.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Педагогічна технологія застосування ділової гри.
2. Ділові ігри в процесі навчання.
3. Ділова гра як технологія самовиховання.
4. Освіта як фактор гуманізації сучасного суспільства.
5. Проблеми розвивального навчання в українській педагогічній науці.
6. Особливості застосування технології розвивального навчання.
7. Аналіз конкретної ситуації як шлях творчої дії до самовдосконалення.
8. Дидактично-виховна цінність кейс-методу.
9. Формування та можливості використання критичного мислення.
10. Діагностика рівня критичного мислення, технології та прийоми його розвитку.
11. Упровадження перспективних сучасних технологій для формування знань: електронні підручники, довідники, навчальні програми та посібники.
12. Вплив євроінтеграційних процесів на інтерактивне навчання студентів ЗВО в Україні.
13. Актуальність технології інтерактивного навчання в процесі реалізації особистісного потенціалу.
14. Організація роботи над проєктом.
15. Особливості застосування технології «Створення ситуації успіху». Інформаційно-комунікативні технології та інформаційна глобалізація людства.
16. Інтернет-технології як фактор підвищення якості освіти.
17. Поняття «інформаційно-комунікативні технології» та їх роль в освітньому процесі.
18. Технологізація освітнього процесу: особливості впровадження.
19. Інформатизація навчання: дидактичні перспективи.
20. Основні положення технології дистанційного навчання.
21. Формування світогляду студента як основа професійного становлення професіонала-фахівця.
22. Історико-педагогічний досвід впровадження нововведень в освіті.
23. Ґенеза поняття «технологія навчання» в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників.
24. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання.
25. Традиційні та інноваційні технології навчання: порівняльний аналіз.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ІНДЗ

ІНДЗ (індивідуально-дослідне завдання) мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі вивчення дисципліни «Інноваційні технології навчання польської мови», а також застосування цих знань на практиці.

Структурне оформлення:

1) Титульна сторінка:

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ

ІНДЗ з дисципліни «Інноваційні технології навчання польської мови»

……

(тема ІНДЗ)

Студентки 152м групи
Факультету філології та
журналістики
Юлії КАРПИК

2) Зміст.

3) Вступ - зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення.

4) Текст реферату (кожна структурна частина тексту пишеться із новоїсторінки і відповідає зазначеним пунктам плану).

5) Висновки.

6) Список використаних джерел.

Посилання на використану літературу обов'язкові, оформлюються за загальними вимогами до такого виду досліджень, наприклад: [1, с. 5] , де 1 – номер джерела у списку літератури, а 5 – номер сторінки, якщо така є.

Технічне оформлення: Обсяг тексту – до 25 тис. др. знаків (10-15 ст.

друкованого тексту). Текст набирається шрифтом «Times New Roman», розмір –14 пт, міжрядковий інтервал – 1,5, відступ абзацу – 1,25. Параметри сторінки: всі поля – 2 см.

Додається:

- ✓ електронний варіант роботи, збережений на електронному носієві;
- ✓ презентація, виконана у Microsoft Power Point, збережена на електронному носієві. Обсяг – до 30 слайдів.

Вимоги: самостійність, творчий підхід.

ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Що включає в себе поняття «інноваційна діяльність учителя»?

а) інноваційну культуру педагога як систему норм, правил і способів впровадження нововведень у навчально-виховний процес

б) інформаційну культуру учителя

в) поведінку учителя

г) освіту учителя

2. Як розшифровується термін ІКТ?

а) інформаційно-комунікаційні технології

б) інформаційно-комунікативні технології

в) інформативно-комунікаційні технології

г) інформаційно-комунікативні тексти

3. Для якої технології характерні такі особливості: використання проблемних методів, створення проблемних ситуацій на всіх етапах навчання?

а) диференційованого навчання

б) сугестивного навчання

в) розвивального навчання

г) проблемного навчання

4. **Для якої технології характерною ознакою є психологічна підтримка особистості дитини?**

а) диференційованого навчання

б) створення ситуації успіху

в) розвивального навчання

г) проблемного навчання

5**. Для якої технології характерною ознакою є вивчення матеріалу великими блоками з застосуванням опорних схем та багаторазовим повторенням?**

а) диференційованого навчання

б) розвивального навчання

в) створення ситуації успіху

г) інтенсифікація навчання на основі знакових моделей навчального матеріалу

6. На якій концептуальній основі базується технологія «комбінованої системи навчання»?

а) створення гомогенних класів (шкіл) або внутрішньокласної диференціації навчання за рівнем використання розвиваючого циклу уроків

б) використання сукупності дослідницьких пошукових, творчих методів, прийомів, засобів

в) інтеграція перспективних напрямків удосконалення навчального процесу

г) використання проблемних методів навчання

7. Визначте ознаку найбільш ефективної педагогічної технології:

а) міцні знання та уміння учнів

б) вихованість учнів

в) досягнення мети за короткий час з найменшими витратами

г) зміцнення матеріально-технічної бази

8. В чому полягає суть технології проектного навчання?

а) використання сукупності дослідницьких пошукових, творчих методів, прийомів, засобів

б) розвиток та оздоровлення учнів

в) розвиток критичного мислення

г) розвиток творчих здібностей

9. В чому полягає суть технології навчання як дослідження?

а) розвиток критичного мислення

б) розробка системи дослідницьких завдань, визначення змістових блоків навчально-дослідної діяльності у часовій перспективі

в) інтеграція перспективних напрямків удосконалення навчального процесу

г) відкриття нових знань учнів

10. Яка дидактична мета навчання в технології «проблемне навчання»?

а) комплексне оволодіння знаннями, вміннями, навичками

б) засвоєння способів самостійної роботи

в) розвиток пізнавальних здібностей

г) усі відповіді правильні

11. В якій технології метою є формування не тільки знань, умінь і навичок, а й способів розумових дій, спрямованих на конкретну особистість учня?

а) диференційованого навчання

б) розвивального навчання

в)сугестивного навчання

г) проблемного навчання

12. З якими видами мовленнєвої діяльності пов'язане аудіювання?

а) з говорінням

б) з читанням

в) з усіма видами мовленнєвої діяльності

г) з письмом

13. При аудіюванні яких текстів виникають найбільші труднощі в учнів?

а) описів

б) повідомлень

в) роздумів

г) віршів

14. З'ясуйте, що належить до мовленнєвих вправ в аудіюванні?

а) визначення інтонації прослуханої фрази

б) визначення кількості слів, почутих у фразі

в) розуміння звукового супроводу до кінофільму

г) опис прослуханого тексту

15. Якими вміннями учні повинні оволодіти у процесі навчання діалогічного мовлення?

а) розуміти співрозмовника

б) швидко реагувати на його висловлювання

в) робити розгорнуте повідомлення

г) продовжувати діалог

16. Вкажіть, що є характерною рисою монологічного мовлення?

а) використання розмовних штампів та формул

б) неповноскладність реплік

в) повноскладність та розгорнутість

г) швидкий темп мовлення

17. З'ясуйте, що є кінцевою метою навчання монологічного мовлення?

а) передача змісту прослуханого або прочитаного тексту

б) зв'язне висловлювання за темою або ситуацією

в) з'єднання окремих мовленнєвих зразків у логічній послідовності

18. Мета навчання монологічного мовлення за темою досягнута, якщо учні вміють висловлюватися?

а) в опорі на текст зразок

б) в опорі на ключові слова

в) без будь-якої опори

г) в діалозі

19. Визначте, що належить до повної вербальної опори ?

а) структурно-мовленнєва схема

б) логіко-синтаксична схема

в) підстановча таблиця

г) зв'язний текст

20. Яка вправа готує до висловлювань у монологічній формі?

а) відповіді на запитання вчителя

б) приєднання учнем своєї фрази у логічній послідовності до фрази, яку сказав учитель, диктор або інший учень

в) розповідь про свої літні канікули

г) складання тексту за схемою

21. Яке завдання є найбільш доцільним для навчання монологічного висловлювання на старшому ступені?

а) скажіть, що зображено на малюнку

б) висловіть свою думку про зміст картини та її думку

в) скажіть три фрази про зміст картини

г) опишіть картину

22. Яке з наведених завдань вчить обгрунтовувати свою точку зору?

а) передай головний зміст спектаклю

б) скажи, які артисти виконували головні ролі

в) поясни товаришам, чому тобі сподобався/не сподобався спектакль (концерт, фільм)

г) який фільм ти переглянув

23. Визначте основну мету навчання польської мови:

а) освітня мета

б) виховна мета

в) практична мета

г) розвиваюча мета

24. Що відносять до змісту навчання польської мови у школі?

а) наочні посібники

б) підручники

в) навички та вміння володіння мовленнєвою діяльністю

б) мовний матеріал

25. Що є метою навчання вимови в середній школі?

а) ознайомлення з інтонаційними моделями польської мови

б) ознайомлення учнів із звуками польської мови

в) формування слуховимовних навичок мовлення

г) ознайомлення із літерами польської мови

26. Що входить до лексичного шкільного мінімуму?

а) активний і пасивний словник

б) активний і потенціальний словник

в) активний, пасивний і потенціальний словник

г) тільки активний словник

27. Від чого залежить вибір способу семантизації лексичної одиниці?

а) від убодобання вчителя

б) від вікової категорії учнів

в) від особливостей ЛО

г) від тематики для мовлення

28. Що входить до активного граматичного мінімуму (АГМ)?

а) граматичні явища, що їх необхідно розпізнавати і розуміти в текстах при читанні

б) граматичні явища, які учень має вживати в говорінні і письмі та розуміти при читанні та аудіюванні

в) граматичні явища, що використовуються лише в усному мовленні

г) граматичні явища, що використовуються лише на письмі

29. Що входить до рецептичної граматичної навички?

а) розпізнавання граматичних форм та співвіднесення їх з певним значенням

б) оформлення (усне чи письмове) ГС відповідно до норм даної мови

в) вживання граматичної структури в мовленні

г) вживання граматичної структури на письмі

30. Оволодіння належною сумою формальних знань і відповідних їм навичок, пов'язаних з різноманітними аспектами мови: лексикою, фонетикою, граматикою, це?

а) лінгвістична компетентність

б) соціокультурна компетентність

в) соціальна компетентність

г) соціолінгвістична компетентність

31. Методи, прийоми і засоби навчання спілкування у чотирьох видах мовленнєвої діяльності, тобто способи управління процесом оволодіння учнями польською мовою, це?

а) методи навчання

б) предмет навчання

в) зміст навчання

г) об’єкт навчання

32. Головним призначенням читання польською мовою є?

а) служити засобом оволодіння лексикою та граматикою

б) бути джерелом інформації

в) бути опорою для оволодіння усним мовленням

г) перекладати тексти

33. Що необхідно зробити, щоб навчитися читати польською мовою?

а) уміти писати польською мовою

б) знати назви букв польського алфавіту

в) засвоїти буквено-звукові співвідношення

г) засвоїти звуки польської мови

34. Що поряд із зоровим аналізатором є обов'язковим при читанні ?

а) зоровий аналізатор

б) рукомоторний аналізатор

в) слуховий аналізатор

г) зорова пам'ять

35. Визначте, що є головним компонентом техніки читання?

а) знання вимог програми до техніки читання

б) здогадка про значення слова

в) швидкість зорового сприймання графічних комплексів і правильне їх озвучування

г) швидкість читання

36. Який метод є найбільш ефективним для навчання техніки читання?

а) звуковий аналітико-синтетичний метод

б) метод цілих слів

в) алфавітний метод

г) аналітичний метод

37. За допомогою чого забезпечується формування міцної навички техніки читання?

а) вивченням правил читання

б) великим обсягом вправляння в читанні

в) запам'ятанням звукових образів слів

г) швидким темпом читання

38.Визначте, що є метою навчання читання у школі?

а) формування навичок читання про себе

б) читання про себе з безпосереднім розумінням змісту прочитаного

в) оволодіння навичками співвідносити букви і звуки

г) формування навичок читання в голос

39. Читання, у процесі якого досягається розуміння не менше 70% змісту, є?

а) вивчаючим

б) переглядовим

в) ознайомлювальним

г) грунтовним

40. З'ясуйте, за допомогою чого можна перевірити розуміння тексту?

а) описання кадру фільму

б) складання серії запитань

в) визначення правильних/ неправильних тверджень за змістом тексту

г) переклад тексту

41. Який метод вважається основним методом навчання вимови у середній школі?

а) імітативний

б) аналітико-імітативний

в) аналітичний

г) синтетичний

42. Як називається навичка розпізнавання і розуміння мовного явища під час читання і аудіювання?

а) рецептивна навичка

б) репродуктивна навичка

в) рецептивно-репродуктивна навичка

г) перцептивна навичка

43. Як називається навичка правильного добору і вживання мовного явища у говорінні і письмі відповідно до ситуації і мети спілкування?

а) репродуктивна навичка

б) рецептивна навичка

в) навичка читання

г) рецептивно-репродуктивна навичка

44. Як називається розгорнутий сценарій про хід уроку, план, у якому визначають цілі та завдання, його зміст, послідовність етапів і відведений для них час, прийоми і організаційні форми роботи, способи контролю, домашнє завдання для учнів, засоби навчання?

а) класний журнал

б) план-конспект уроку

в) підручник

г) посібник для вчителя

45. Які слова учні зможуть зрозуміти при читанні текстів без спеціального вивчення та словника, спираючись на мовний здогад?

а) потенційний словник

б) потенціальний словник

в) активний словник

г) пасивний словник

46. Як називається елементарний методичний вчинок, спрямований на розв'язання конкретного методичного завдання на певному етапі уроку?

а) метод навчання

б) засіб навчання

в) прийом навчання

г) зміст навчання

47. Як називається акт взаємодії того, хто навчає, з тим, кого навчають, з метою передачі одним і засвоєння іншим соціального досвіду?

а) навчання

б) бесіда

в) розповідь

г) виховання

48. Як називаються найпростіші компоненти діяльності, які мають бути повністю автоматизованими і які носять, як правило, несвідомий характер?

а) вміння

б) навички

в) знання

г) розуміння

49. Дайте визначення процесу прийому та видачі мовленнєвого повідомлення в усній чи письмовій формі; він є цілеспрямованим, активним, опосередкованим мовою та ситуацією спілкування?

а) мовлення

б) говоріння

в) мовленнєва діяльність

г) читання

50. Який вид репродуктивної вправи на засвоєння інтонаційної моделі має таке завдання-інструкцію: «Послухайте мої розпорядження і передайте їх товаришу як прохання»?

а) вправа на імітацію

б) вправа на підстановку

в) вправа на трансформацію

г) вправа на упізнавання

51. Коли звуки виділяються із зразка мовлення й опрацьовуються окремо?

а) завжди, коли вивчається новий звук

б) якщо звук суттєво відрізняється від звука рідної мови

в) якщо звук відсутній у рідній мові

г) ніколи

52. Які допоміжні засоби обов'язково використовуються при навчанні вимови?

а) таблиці

б) схеми

в) фонограми

г) тексти

53. На якому етапі завершується навчання вимови?

а) початковому ступені

б) середньому ступені

в) старшому ступені

54. Що входить до лексичного шкільного мінімуму?

а) активний і потенціальний словник

б) активний і пасивний словник

в) активний, пасивний і потенціальний словник

55. Які слова входять до потенціального словника учня?

а) слова, які вони самостійно вживають у говорінні

б) слова, про значення яких вони дізналися із словників

в) слова, про значення яких вони можуть здогадатися при читанні та/або аудіюванні

г) слова, які вони почули при перегляді фільму

56. Визначте у чому полягає мета навчання лексики в середній школі?

а) формування лексичних навичок говоріння, аудіювання, читання і письма

б) знання всієї лексики іноземної мови

в) формування в учнів потенціального словника

г) формування в учнів пасивного словника

57. Від чого залежить вибір способу семантизації лексичної одиниці?

а) від уподобання вчителя

б) від особливостей лексичної одиниці

в) від тематики для мовлення

г) від вікової категорії учнів

58. В чому полягає завдання навчання граматики у школі?

а) дати учням систематичні знання з граматики ІМ

б) сформувати лише репродуктивні граматичні навички

в) сформувати репродуктивні й рецептивні граматичні навички

г) сформувати лише рецептивні навички

59. Яка вправа сприятиме формуванню навички розуміння похідних слів при читанні?

а) на підстановку ЛО у зразок мовлення

б) на групування ЛО згідно з її афіксами

в) на перефраз

г) на переклад

60. Що входить до активного граматичного мінімуму?

а) граматичні явища, що їх необхідно розпізнавати і розуміти в текстах при читанні

б) граматичні явища, які учень має вживати в говорінні і письмі та розуміти при читанні та аудіюванні

в) граматичні явища, що використовуються лише в усному мовленні

г) граматичні явища, що використовуються лише на письмі

61. Визначте, яка операція входить до репродуктивної граматичної навички?

а) вживання граматичної структури у відповідності до ситуації мовлення

б) розпізнавання граматичної структури

в) сприйняття граматичної структури

г) трансформація граматичної структури

62. З'ясуйте, як називають урок із незвичною структурою та формою?

а) нетрадиційним

б) нестандартним

в) комбінованим

г) змішаним

63. Підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали для учнів (таблиці, картини, роздавальний та демонстративний матеріал), методичні посібники для вчителя – це:

а) дидактичні прийоми навчання

б)навчально-методичний комплекс

в) ілюстративний матеріал

г) інноваційні технології

64. Система заходів, що оптимізують навчальний процес з метою досягнення гарантованих результатів у межах його традиційної репродуктивної орієнтації, це:

а) інновації-модернізації в освітньому середовищі

б) інновації

в) технології

г) модернізація

65. Зміни, які спрямовані на кардинальні перетворення традиційного навчального процесу з метою забезпечення його пошуково-дослідницького характеру, ефективну організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, це:

а) інновації-трансформації в освітньому середовищі

б) інновації-модернізації

в) телекомунікації

г) технологізація

66. Що таке процес взаємопроникнення наук (об'єднання в єдине ціле), внаслідок якого фундаментальні знання синтезуються в цілісну систему?

а) інтеграція

б) комунікація

в) обмін знань

г) модернізація

67. Як називається інтерактивна технологія, в основі якої – тісний зв'язок теорії з практикою у досягненні педагогічної мети?

а) кейс-технологія

б) проектне навчання

в) мікрофон

г) групова робота

68. Популярний метод висування творчих ідей у процесі розв'язування навчальної, наукової чи технічної проблеми з метою стимулювання розвитку креативного мислення, це:

а) мозковий штурм

б) ажурна пилка

в) бесіда

г) спостереження

69. Як називається модель оптимальної спільної діяльності викладача і студента, яка спрямована на вдосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі; упорядкована система педагогічних дій, що призводить до гарантованого досягнення цілей освіти?

а) освітня технологія

б) педагогічна технологія

в) інноваційна технологія

г) шкільна технологія

70. Як називається особистісно-орієнтована технологія навчання і виховання, мета якої – цілеспрямовано створити «ситуацію успіху» для розвитку особистості, відчуття нею радості досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили?

а) технологія «Створення ситуації успіху»

б) інноваційна технологія

в) проектна технологія

г) освітня технологія

71. Що таке рефлексивний компонент інноваційної діяльності?

а) пізнання й аналіз учителем власної свідомості та діяльності

б) аналіз діяльності учнів

в) аналіз діяльності колег

г) аналіз свідомості учнів

72. Що є суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання?

а) технологізація

б) гуманізація

в) комп'ютеризація

г) маніпуляція

73. Коли і ким уперше було вжито термін «педагогічна технологія»?

а) у 1886 р. англійцем Дж. Саллі

б) у 1898 р. американцем Р. Вільямсом

в) у 1990 р. англійцем А. Волтоном

г) у 1981 р. англійцем В. Барклі

74. Що повинна гарантувати сучасна педагогічна технологія?

а) досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрат сил і засобів

б) самостійність учнів

в) активну мовленнєву діяльність

г) розвиток творчих здібностей учнів

75. Що передбачає активна модель навчання?

а) застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів

б) застосування проектного методу навчання

в) використання ІКТ

г) застосування групових форм роботи

76. Що таке інтерактивне навчання?

а) співнавчання, взаємонавчання, де учитель і учень є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання

б) учитель і учень є об'єктами навчання

в) рівноправне навчання

г) навчання без взаємодії учителя та учня

77. Чим є метод «Mind-Map» (Карта пам'яті)?

а) простою технологією запису думок, ідей, розмов

б) робота з комп'ютером

в) робота в групах

г) самостійна робота

78. Що є одним із варіантів технології особистісно-зорієнтованого навчання?

а) навчання в команді

б) навчання в класі

в) дистанційне навчання

г) самостійне навчання

79. Чим займається педагогічна інноватика?

а) класифікацією педагогічних інновацій

б) розвитком інновацій

в) вивченням інновацій

г) аналізом введення інновацій

80. Що є характерною рисою технології навчання?

а) відтворюваність навчального циклу, тобто можливість його повторення будь-яким учителем

б) інноваційність

в) креативність

г) технологічність

81. Хто одним із перших оприлюднив ідею технологізації навчального процесу?

а) Я. А. Коменський

б) Й. Г. Песталоцці

в) Е. Лінде

г) Р. Штайнер

82. Що є центром особистісно орієнтованого навчання?

а) особистість, її самобутність, самоцінність

б) взаємодія учителя та учнів

в) розвиток пізнавальних здібностей учнів

г) використання індивідуального досвіду учня

83. Що означає термін «Інноваційне навчання»?

а) це навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості

б) здатність ефективно оволодівати професійними навичками

в) розвиток пізнавальних здібностей

г) застосування ІКТ на уроках

84. Що означає термін «антиінноваційні бар'єри»?

а) зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності

б) зовнішні перешкоди

в) відсутність Інтернету

г) педагогічні перешкоди

85. Скільки етапів включає в себе модель продуктивної технології?

а) 7

б) 10

в) 5

г) 3

86. Що передбачає технологія співробітництва (партнерська технологія)?

а) оптимальне поєднання предметно орієнтованого і особистісно орієнтованого навчання

б) проектне навчання

в) проблемне навчання

г) групові форми роботи

87. Що належить до технологій на основі активізації та інтенсифікації діяльності?

а) ігрові технології, проблемне навчання, програмоване навчання

б) ігрові технології, проблемне навчання

в) проектне навчання

г) ігрове та програмоване навчання

88. Що таке проблемне навчання?

а) це така організація процесу навчання, сутність якої полягає в утворенні у навчальному процесі проблемних ситуацій, вирізненні та вирішенні проблем

б) вирішення проблемних ситуацій

в) створення проблемних ситуацій

г) процес творчості

89. Технологія розвитку критичного мислення, це:

а) педагогічна система, спрямована на формування у школярів аналітичного мислення

б) розвиток творчих здібностей

в) розвиток пам'яті

г) розвиток уяви

90. Що означає термін «педагогічне проектування»?

а) це процес створення педагогічного об’єкта, який складається з певних етапів

б) створення проектів

в) проведення експерименту

г) модель педагогічного спілкування

91. Що таке телекомунікаційний проект?

а) проект, що виконується з використанням таких комп’ютерних засобів, як електронна пошта і мережа Інтернет сайтів

б) використання комп’ютера

в) використання Інтернет-ресурсів

г) спілкування в месенджерах

92. У чому полягає суть інтерактивного навчання?

а) навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії усіх учнів

б) застосуванні інноваційних технологій

в) самостійній роботі учнів

г) науково-дослідницькій роботі учнів

93. Що належить до ігрових технологій?

а) акваріум

б) бліц-опитування

в) вікторина

г) блок-тема

94. Які фактори стимулюють до застосування інноваційних технологій?

а) нестача часу

б) інтерес до роботи

в) вплив керівництва

г) обмежені ресурси

95. Що не належить до критерій педагогічних інновацій?

а) новизна

б) оптимальність

в) результативність

г) стандартність

96. З чим пов’язані інформаційно-комунікаційні технології?

а) створенням, збереженням, передачею, обробкою та управлінням інформації

б) передачею даних

в) збереженням інформації

г) програмним забезпеченням

97. Що є об’єктом методики використання ІКТ у навчальному процесі школи?

а) процес навчання школярів в умовах сучасних загальноосвітніх навчальних закладів

б) учнівський колектив

в) учитель

г) педагогічний колектив

98. Що включає в себе сучасне розуміння «педагогічної технології?

а) пошук засобів максимального підвищення педагогічних результатів шляхом аналізу, відбору, конструювання і контролю усіх компонентів педагогічного процесу

б) взаємодія учителя та учнів

в) вивчення попереднього досвіду

г) використання Інтернет-ресурсів

99. Що є предметом педагогічної технології?

а) конкретна практична взаємодія учителя і учнів у будь-якій галузі діяльності

б) взаємодія учителя з батьками

в) інформаційно-комунікаційні технології

г) розвиток технологічного мислення

100. Система засобів, прийомів, за допомогою яких досягається інтегруюча дидактична мета в сукупності всіх модулів конкретної навчальної дисципліни, це:

а) модульна програма

б) проектне навчання

в) форми контролю

г) самостійна робота

Рекомендована література

1. Артюшина М.В., Радченко М.І. Умови запровадження інноваційного навчання. Формування психолого-педагогічної компетентності вчителів: тренінг-курс для викладачів вищих навчальних закладів / За ред. Л.О. Савенкової, І.М. Романової. К.: НТЕУ, 2011. С. 129-143.
2. Балога В.І. Закон України «Про вищу освіту». 2014. 90 с.
3. Богданова І.М. Педагогічна інноватика: Навчальний посібник. Одеса: Ранок, 2000. 148 с.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. К. : Атіка, 2009. 684 с.
5. Гресь А., Фатєєва В. Особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови. Наукові праці. Педагогіка. Випуск 258. Том 270, 2016. С. 108–111.
6. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
7. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, практикум. К.: Слово, 2014. 448с.
9. Жигірь В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: Навч. посіб. / За ред. М.В. Вачевського. К.: ТОВ «Кондор», 2012. 214 с.
10. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с
11. Методика навчання польської мови: навч.-метод. посіб./ МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Л. Р. Лукіна. - Умань: Візаві, 2023. - 140 с.
12. Коваль В.О., Лукіна Л.Р. Цифрові технології у професійній підготовці майбутніх учителів-полоністів. Науковий збірник. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 71, том 2, 2024. С. 259-263. Режим доступу: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_2/42.pdf
13. Лукіна Л. Теоретичні основи використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх учителів польської мови. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Випуск 3(206). Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 78-82. Режим доступу: https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/198/184
14. Лукіна Л.Р. Мультимедійні технології на заняттях з польської мови як ефективний засіб оптимізації навчання. Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 298-301. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-15-17.02.2024.pdf

15. Лукіна Л.Р. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інформатизації освіти. Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22-23 лютого 2024 року). – Полтава: ФКУЕП ПДАУ, 2024. С. 252-254. URL: https://drive.google.com/file/d/1X1LMxIVkkvC8-8lLefPHV1gUIfxslXxM/view?usp=sharing

16. Лукіна Л. Використання дистанційних освітніх технологій у вивченні польської мови. Наука. Освіта. Молодь : зб. матеріалів XVI Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців (Умань, 11 травня 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; за ред. О. І. Безлюдного ; [редкол.: О. Д. Балдинюк, О. В. Браславська, Т. В. Григоренко та ін.]. Умань : Візаві, 2023. С. 203-206. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2023/1/75.pdf

17. Лукіна Л. Інноваційні технології навчання на уроках польської мови. Наука. Освіта, Молодь: матеріали Дванадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих науковців (Умань, 25 квітня 2019 р.): у 2-х ч. Умань: Візаві, 2019. Ч.2. С. 9-11.

18. Перспективні освітні технології : наук.-метод. Посібник. / За заг. ред.. Г. С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.

19. Сахно О. Можливості використання дистанційного навчання у професійній освіті дорослих. Післядипломна освіта в Україні. 2016. № 2. С. 51-54.

20. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ Полтава : ПУЕТ, 2013. –309 с.

21. Тесцова О., Лопата І. Роль цифрових технологій у процесі вивчення іноземної мови. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Випуск 1 (204). 2023. С. 71-76.

22. Тимощук О.В. Особливості впливу дистанційного навчання на якість життя студентів сучасних закладів різних типів. Art of Medicine. 2020. № 4. С. 124-128.

23. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

24. Черненко А. Цифрові технології у процесі навчання майбутніх учителів іноземних мов. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків. 2019. Вип. 61. С. 193-200.

25. Laskowska J. Technologie cyfrowe w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Ksztawcenie polonistyczne cudzoziemców, № 26. 2019. S. 161-170.

26. Kołodziejczyk E., Rożniakowska-Kłosińska M. Technologie informacyjno-komunikacyjne a oczekiwania i umiejętności użytkowników bibliotek akademickich - na przykładzie biblioteki Politechniki Łódzkiej. Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu. Materiały V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej. 14–16 września 2015, Białystok. S. 243–256.

27. Siemińska-Losko A., Internet w przygotowaniu nauczycieli do stosowania technologii informacyjnej. Adam Marszałek. Toruń, 2007. 218 c.

28. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants From On the Horizon. MCB University Press, Vol. 9. No 5. October, 2001.